Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie
Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company

– .....II AFRIKA EN DE VOC: KAARTEN, PLATTEGRONDEN EN TOPOGRAFISCHE TEKENINGEN, 1590-1806

– .....II AFRICA AND THE VOC: MAPS, PLANS AND TOPOGRAPHICAL DRAWINGS, 1590-1806

– .....Zuid-Afrika, de Kaapkolonie / South Africa, the Cape Colony

138-139 C.F. Brink, 1767 :
Plan en Caart van het Fort en Vlek an Cabo de Goede Hoop / so als het in het Jaar 1767 Gefortificeert en Betimmert Geweest.
Plan and Map of the Fort and Settlement at the Cape of Good Hope / such as it Was Fortified and Built in the Year 1767.

139. . . . [Barent Oldenland, ca./c. 1696] :
[Ontwerpplattegrond voor een nieuw ziekenhuis].
[Project plan for a new hospital].

140. . . . [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1770] :
[Ontwerpplattegronden voor een nieuw ziekenhuis].
[Project plans for a new hospital].

140. . . . [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1770] :
[Ontwerpplattegrond voor een nieuw ziekenhuis].
[Project plan for a new hospital].

141. . . . [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1770] :
[Ontwerpplattegrond voor een nieuw ziekenhuis].
[Project plan for a new hospital].

141. . . . [Carel David Wentzel, 1772] :
[Ontwerpplattegrond voor een nieuw ziekenhuis].
[Project plan for a new hospital].

142. . . . [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1770] :
[Ontwerp voor een nieuw ziekenhuis].
[Design for a new hospital].

142. . . . [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1783] :
Les Quartiers Militaires du Cap de Bonne Espérance […].
De Militaire Onderkomens aan de Kaap de Goede Hoop [...]
The Military Quarters at the Cape of Good Hope […].

143. . . . I. Rhenius & Joh: Wilh:m Wernich, 1791 :
Plan van S.E. Compagnies Stal met 't daar agter liggend Plein […].
Plan of the Hon. Company's Stables with the Plein situated behind it […].

144. . . . [Anoniem/Anonymous, 1785] :
[Plattegrond van Kaapstad].
[Plan of Cape Town].

145. . . . [Anoniem/Anonymous, 1785-1790] :
[Plattegrond van Kaapstad].
[Plan of Cape Town].

146. . . . [Anoniem/Anonymous, 1725-1730] :
[Kaart van de Tafelbaai in vogelvluchtperspectief].
[Map of Table Bay in bird's-eye perspective].

146. . . . [Johannes Schumacher, ca./c. 1777] :
Cabo de Goede Hope van [= naar] het Oosten te sien. N:o 2.
The Cape of Good Hope as seen from [= towards] the East. N:o 2.

147. . . . [Johannes Schumacher, ca./c. 1777] :
No: 2. Gesigt van de Caabstad.
No: 2. View of Cape Town.

148. . . . [Johannes Schumacher, ca./c. 1777] :
Cabo de Goede Hope van het Oosten te zien. N:o 1.
The Cape of Good Hope as seen from the East. N:o 1.

149. . . . [Johannes Schumacher, ca./c. 1777] :
No: 1. Gesigt van de Caabstad.
No: 1. View of Cape Town.

149. . . . [Johannes Schumacher, ca./c. 1777] :
Cabo de Goede Hoop van het Oosten te zien. N:o 3.
The Cape of Good Hope as seen from the East. N:o 3.

DEEL 3.4 / PART 3.4

150. . . . Johannes Rach 1762 :
Gezigt van Cabo de Goede Hoop met het Kasteel te sien in het N:W:.
View of the Cape of Good Hope with the Castle shown to the N:W:.

150. . . . [Johannes Rach, 1770-1780] :
Het Gezigt van Cabo de Goede hop van agtern aante / Zien Leggende int Noord W: Met desseles gebergtens en Reede.
The view of the Cape of Good Hope as Seen from the rear / Situated to the North W: With its mountans and Roadstead.

151 . . . . Johannes Rach 1763 :
Gezigt van het Pleijn en Heeregragt aan Cabo de Goede Hoop.
View of the Plein and Heerengracht at the Cape of Good Hope.

151 . . . . [D.V., 1777] :
Het Gezigt van Cabo de Goede Hoop van binnen op het / Pleijn met desselfs Gebergtens int verschiet.
The View of the Cape of Good Hope from the / Plein with its Mountains in the distance.

152. . . . Johannes Rach, 1764 :
Gezigt van het Stadhuijs aan Cabo de Goede Hoop.
View of the Town Hall at the Cape of Good Hope.

152. . . . [Johannes Rach, 1770-1780] :
Het Gezigt van het Staadhuijs van Cabo de gude hoop. / Met de selfs Grunmart en Gebergtens.
The View of the Town House of the Cape of Good Hope. / With its Greenmarket and Mountains.

153 . . . . [Johannes Rach, 1770-1780] :
Het Gezigt van Het Ambags Quartier benevens / de Equepagie Werf Langs na de Leeuwe Staar op / Kabo de Goede Hoop.
The View of The Craftmen's Quarter and / Along the Chandler's Yard towards the Lion's Tail at / the Cape of Good Hope.

153 . . . . [Samuel Davis, 1790] :
[Huizen aan de Strandstraat].
[Houses in Strand Street].

154-155. Jbrandes, 1786 :
De strand straat van de Kaap de Goede Hoop te zien van de stoep van de lutherse predikants wooning naast de Lutherse kerk naar het Kasteel toe.
Strand Street at Cape Town viewed from the doorstep of the Lutheran minister's house next to the Lutheran Church towards the Castle.

154-155. [Jan Brandes], 1787 :
De Kaap de Goede Hoop zo as 't zig vertoonde A:o 1787.
The Cape of Good Hope as it appeared A:o 1787.

156-157 J. Jones, [ca./c. 1808] :
[Panorama van Kaapstad].
[Panorama of Cape Town].

158. . . . Johannes Rach 1762 :
Gezigt van Cabo de Goede Hoop strekkende van het kasteel tot aan de water batterij te Sien van de Rhede in 't Z:Z:W:.
View of the Cape of Good Hope extending from the castle to the water battery as Seen from the Roads towards the S:S:W:.

158. . . . [Johannes Rach, 1770-1780] :
Het Gesigt van Cabo de Gode Hoop met desselfs omleggende / Gebergtens af te zien int op Koomen van de Reede, Z.W. / beneden de Groote water Batterij tot vor bij de Linges.
The View of the Cape of Good Hope with its surrounding / Mountains as seen when Approaching the Roadstead, S.W. / from below the Great water Battery up to beyond the Sea Line.

159. . . . [Jacob van Renen, 1772] :
[Gezicht op Kaapstad].
[View of Cape Town].

159. . . . WP., [1805] :
Tafel Baay en Stad de Goede Hoop.
Table Bay and the Town of Good Hope.

V AFRIKA / AFRICA

ATLAS MAIOR
nationaalarchief
Universiteit Utrecht
Faculteit Geowetenschappen
Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap
KNAG

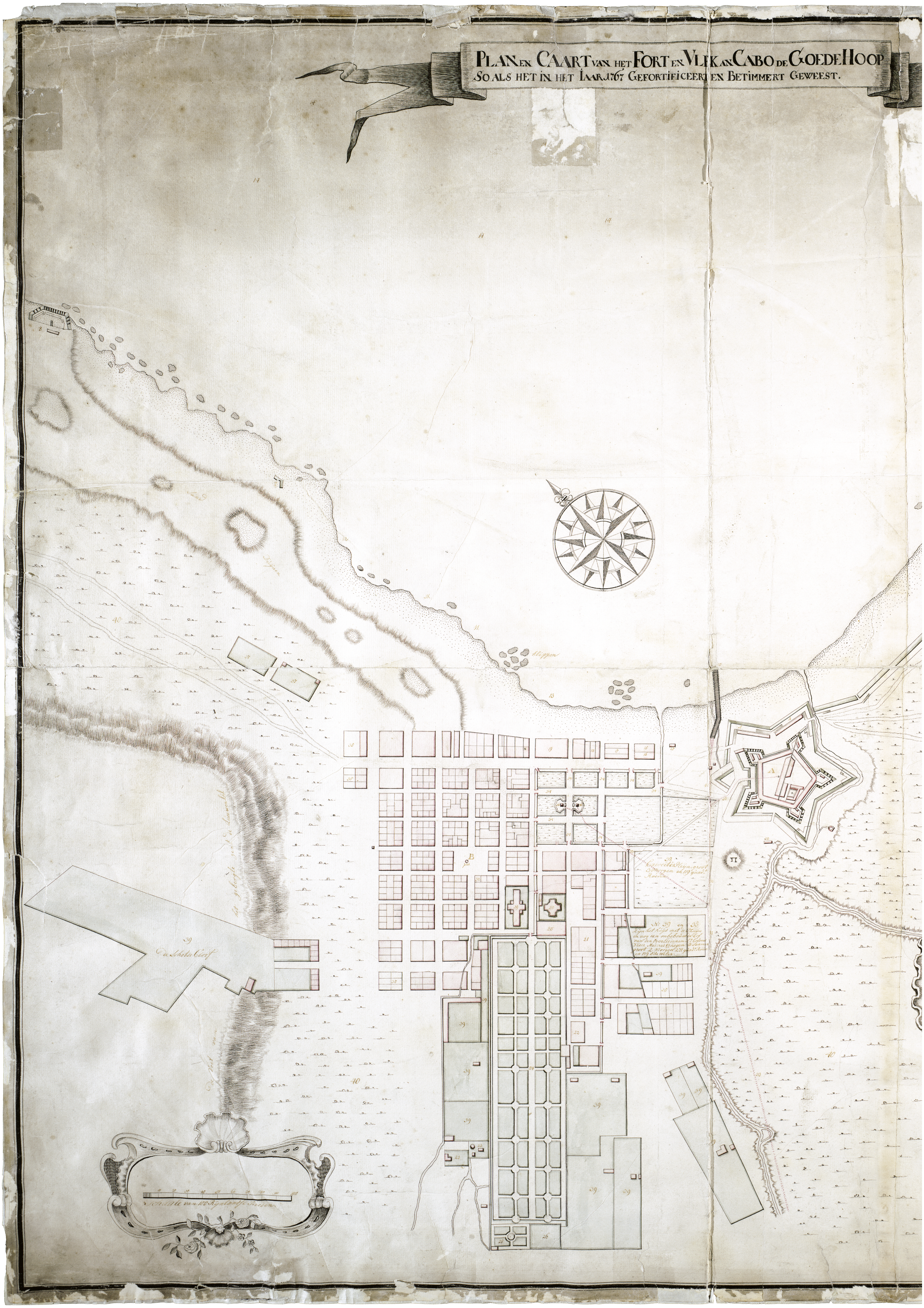
PLAN EN CAART VAN HET FORT EN VLEK AN CABO DE GOEDE HOOP
SO ALS HET IN HET IAAR 1767 GEFORTIFICEERT EN BETIMMERT GEWEEST.
Klippen
A
B
38
Exercitie Pleyn, groot 3 Morgen en 119 quadt Roeden
No 39 en 35
Zijn het huijs met de Thuijn en nog een onbebouwde Erf van den Overleedenen Lt Colonel d'heer Meinertzhagen. te Saamen groot 2 Morgen 271 quadt Roeden en 109 ditto voeten. —
De Schotse Kerk
het gebergte genant de Leeuwen bil
de voet van
40
39
35
10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
Schaale van 100 Rijnlandse Roeden

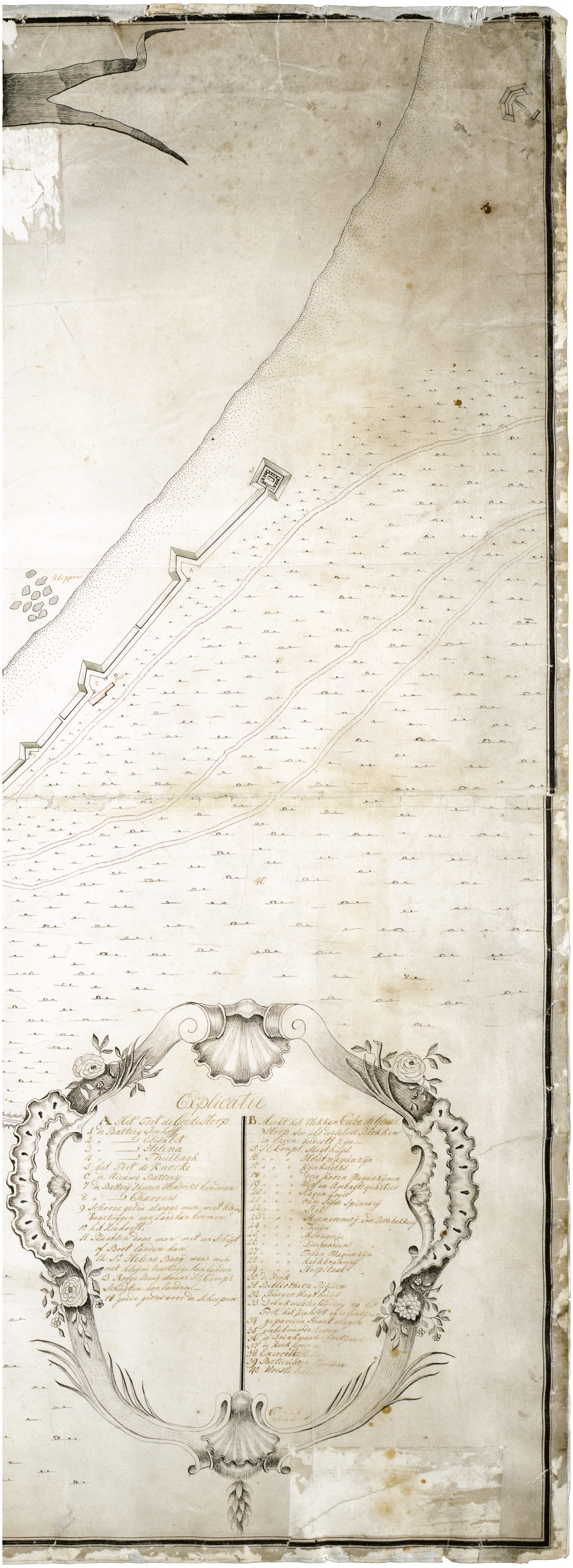

bladen / sheets 138-139:

Nationaal Archief, 4.VEL 838.

C.F. Brink, gesworen landmeter, 1767 :
C.F. Brink, sworn surveyor, 1767 :

PLAN EN CAART VAN HET FORT EN VLEK AN CABO DE GOEDE HOOP / SO ALS HET IN HET JAAR 1767 GEFORTIFICEERT EN BETIMMERT GEWEEST.

PLAN AND MAP OF THE FORT AND SETTLEMENT AT THE CAPE OF GOOD HOPE / SUCH AS IT WAS FORTIFIED AND BUILT IN THE YEAR 1767.

Schaalstok van 100 Rijnlandse Roeden = [ca. 1 : 3.450].
Scale-bar of *100 Rijnlandse Roeden* =
[approximately 1 : 3,450].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 94 x 100 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 94 x 100 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verklaringen: [rechtsonder] een legenda bij de letters A en B en de nummers 1 t/m 40 :
Explanations: [lower right] a key to the letters A and B and the numbers 1 to 40 :

Explicatie.
A. Het Fort de Goede Hoop.
1. De Batterij Imhoff.
2. [De Batterij] Elisabeth.
3. [De Batterij] Helena.
4. [De Batterij] Thulbagh.
5. Het Fort de Knocke.
6. De Nieuwe Batterij.
7. De Batterij 's Heeren Hendriks kinderen.
8. [De Batterij] Chavonnes.
9. Schoone grond alwaar men met kleijne Vaartuijgen aan Land kan koomen.
10. Het Zeehooft.
11. Plaatsen daar men met een Schuijt of Boot landen kan.
12. S:t Helena Baaij waar men met kleijne Vaartuijge kan landen.
13. Rogge Baaij alwaar 'S E: Comp:s Schuijten aanlanden.
14. Goede grond voor de Scheepen.
B. Merkt het Vlekken Cabo de Goede Hoop soo als derselver Blokken in Erven verdeelt zijn.
15. 'S E. Comp:s Slagthuijs.
16. ['S E. Comp:s] Houtmaguazijn.
17. ['S E. Comp:s] Wijnkelders.
18. ['S E. Comp:s] Drie Koorn Maguazijnen.
19. ['S E. Comp:s] Werf en Ambagtsquartier.
20. ['S E. Comp:s] Slaven Logie.
21. ['S E. Comp:s] Oude Seijde Spinnerij.
22. ['S E. Comp:s] Stal.
23. ['S E. Comp:s] Steenvormerij ende Pottebakkerij.
24. ['S E. Comp:s] Thuijn.
25. ['S E. Comp:s] Menagerie.
26. ['S E. Comp:s] Diergaarden.
27. ['S E. Comp:s] Traan Maguazijn.
28. ['S E. Comp:s] Kalkbranderij.
29. ['S E. Comp:s] Hospitaal.
30. De Kerk.
31. Bibliotheca Publica.
32. Burger Wagthuijs.
33. Drinkwaaterleijding na het Fort, het Zeehooft en de fontijnen.
34. Gepaveerde Straat weegen.
35. Onbebouwde Erven.
36. De Drinkwater fontijnen.
37. De Kerkhooven.
38. Exercitie Pleijn.
39. Particuliere Thuijnen.
40. Woeste Velt.

[midden] een beschrijving :
[centre] a description :

38 Excercitie Pleijn, groot 3 Morgen en 119 quad:t Roeden.
N:o 39 en 35 zijn het huijs met de Thuijn en nog een onbebouwd Erf van den Overleedenen L:t Colonel d'heer Maeinertzhagen te saamen groot 2 Morgen 272 quadr: Roeden en 109 dito voeten.

Tijdens de beraadslagingen in de jaren 1760 over de bouw van een nieuw hospitaal ter vervanging van het te klein geworden oude onderkomen uit 1699 (blad 139 onder), werd aan landmeter Carel Frederik Brink opdracht gegeven een kaart van de stad te maken met opgave van de meest geschikte locaties voor het nieuwe pand. Met deze kaart, die Brink pas in 1767 vervaardigde, konden Heren Zeventien zich een goed oordeel vormen over de situatie ter plaatse. De op de kaart genoemde percelen nrs. 35 en 39 werden vervolgens aangekocht en geraseerd, waarna de bouw van het immens grote hospitaal in 1772 kon beginnen (bladen 140-142). Een van de voordelen van deze locatie was dat 'besijden deselve zijn leggende de houte buijsen, waar door het versch water uijt desselfs Source naar 't Casteel mitsg:s ten dienste der Scheepen en het algemeen gebruijk afgeleijd werdende'. In 1803 gaf gouverneur Janssens overigens opdracht deze houten waterleidingen uit het begin van de achttiende eeuw te laten vervangen door loden buizen. Het is niet bekend of dit werk toen is uitgevoerd.

During the deliberations in the 1760s about building a new hospital in order to replace the old quarters from 1699 that had become too small (sheet 139 below), the surveyor Carel Frederik Brink was given instructions to make a map of the town indicating the most suitable locations for the new premises. Using this map, which Brink produced only in 1767, the Gentlemen Seventeen were able to form a good opinion about the situation on the ground. Plots no. 35 and 39 as marked on the map were thereupon purchased and leveled, following which the building of the immense hospital could commence in 1772 (sheets 140-142). As one of the advantages of this location it was mentioned that 'next to the same there lie the wooden pipes, through which the fresh water is led from its source to the Castle as well as for serving ships and general usage'. In any case in 1803 Governor Janssens gave instructions to have these wooden water conduits from the eighteenth century replaced with lead pipes. It is not known whether this work was then carried out.

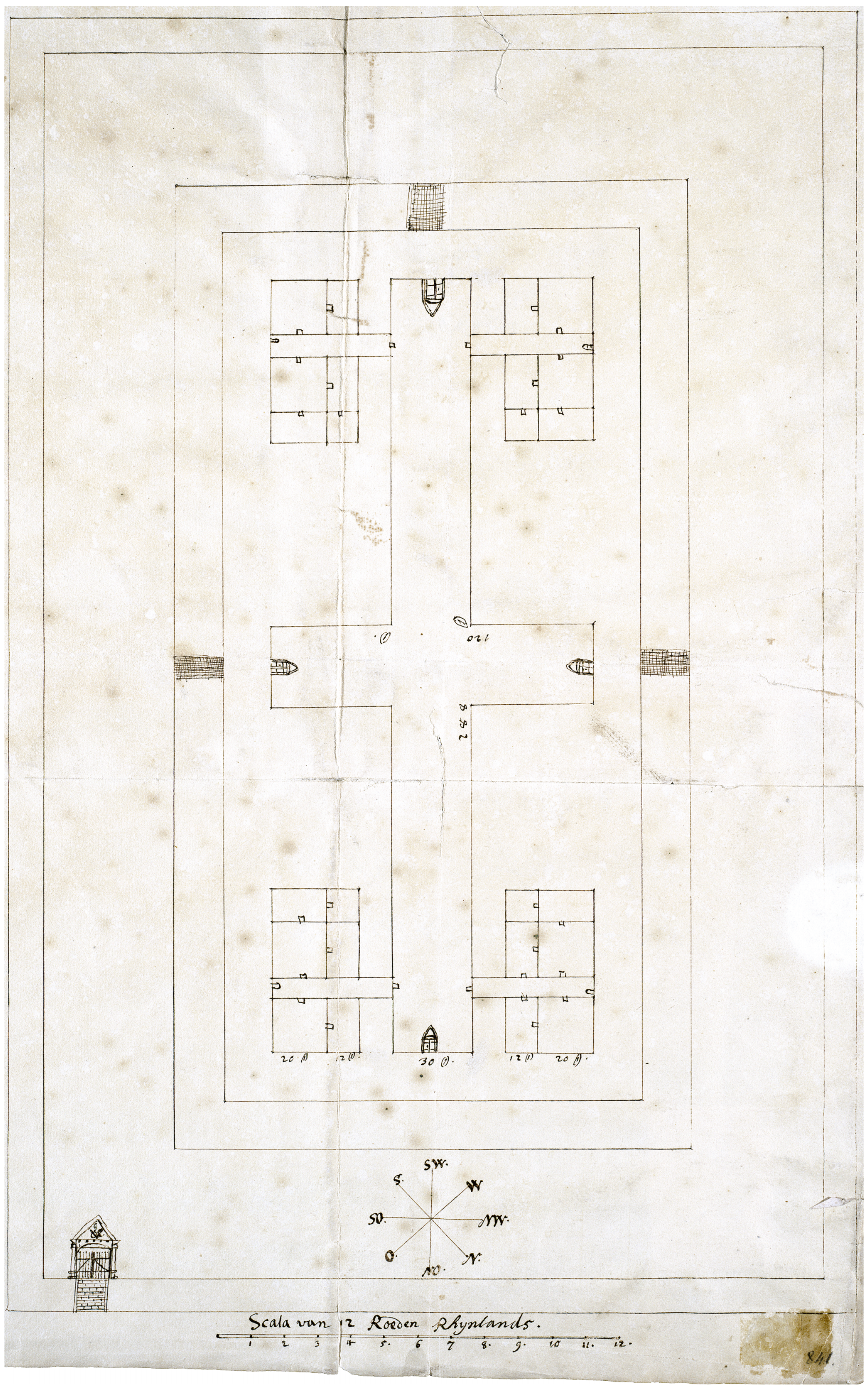

Bijschriften: pag. 140 / Captions: p. 140

blad 139 onder / sheet 139 below:

Nationaal Archief, 4.VEL 841.

[Barent Oldenland, toegeschreven, ca. 1696] :
[Barent Oldenland, attributed, c. 1696] :

[Ontwerpplattegrond voor een nieuw ziekenhuis].

[Project plan for a new hospital].

Schaalstok van 12 Roeden Rhynlands = [ca. 1 : 325].
Scale-bar of *12 Roeden Rhynlands* = [approximately 1 : 325].

1 kaart : ms op papier, 49 x 30,5 cm.
1 map : ms on paper, 49 x 30.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

Deze plattegrond van het ziekenhuis, dat naast de kerk en de slavenloge aan het noordelijke uiteinde van de Compagniestuin zou worden gebouwd, werd in 1696 ter informatie naar de bewindhebbers in patria verstuurd onder de vermelding 'Model van het nieuw te extrueren sieckenhuijs aen de Caap', tezamen met het nieuwe ziekenhuisreglement. Dit hospitaal moest het oudere en te klein en bouwvallig geworden ziekenhuisje in het hoornwerk van het al grotendeeels afgebroken eerste fort (blad 131 boven) vervangen. De fundamenten ervoor waren in 1694 gelegd, maar de bouw zelf werd pas in 1697 begonnen en in oktober 1699 afgerond. Zoals in de inleiding is beschreven, voldeed ook dit ziekenhuis na enkele decennia niet meer, mede vanwege de explosieve groei van het scheepvaartverkeer en de daarmee gepaard gaande toename van het aantal zieken dat aan de Kaap moest worden verpleegd. Het Nationaal Archief bezit een tweede, vrijwel identieke versie van deze plattegrond onder inventarisnummer 1.04.02 4034 fol. 249. Met behulp daarvan kunnen de vier losstaande paviljoens terzijde van het kruisvormige hoofdgebouw worden aangeduid als (linksboven) het 'Stooffhuijs', waar lijders aan besmettelijke ziekten behandeld werden door toepassing van overmatige hitte en houtvuurrook, (rechtsboven) de 'Combuijs', (rechtsonder) het 'Oppermeijsters Huijs' en (linksonder) het 'Regenten Huijs'. Het geheel was omgeven door zowel een 'Beuten Sloot'als een 'Binnen Sloot'.

In 1696 this ground-plan of the hospital that would be built next to the church and the slaves' quarters at the northern end of the Company Garden was sent to the Directors in the Republic for their information, with the label 'Model of the new hospital to be constructed at the Cape', together with the new hospital regulation. This hospital was to replace the older one in the hornwork of the partly demolished first fort (sheet 131 above), which had become too small and derelict. The foundations for it were laid in 1694, but the building itself only began in 1697 and was completed in October 1699. As has been described in the Introduction, in a few decades even this hospital was inadequate, because of the explosive growth in shipping traffic and the associated increase in the number of sick who had to be treated at the Cape. The Netherlands National Archives possess a second, practically identical version of this ground-plan listed under number 1.04.02 4034 fol. 249. With the help of this we can identify the four free-standing pavilions at the side of the cruciform main building as (upper left) a hothouse or ward where patients were treated for infectious diseases by submitting them to excessive heat and woodfire smoke, (upper right) the galley, (lower right) the master's house, and (lower left) the regents' house. The whole complex was surrounded by both an outer and an inner ditch.

blad 140 boven / sheet 140 above:

Nationaal Archief, 4.VELH 318A.

[Anoniem, ca. 1770] :
[Anonymous, c. 1770] :

[Ontwerpplattegronden voor een nieuw ziekenhuis].

[Project plans for a new hospital].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 73,5 x 95 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 73.5 x 95 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

In 1765 werd door de Politieke Raad van de Kaap onder voorzitterschap van gouverneur Rijk Tulbagh besloten de bewindhebbers toestemming te vragen een nieuw hospitaal te bouwen, berekend op 1450 patiënten. Met de aanvraag werd een bouwplan meegestuurd. In de periode 1765-1772 volgde een uitgebreide correspondentie met de Kamer Amsterdam over de mogelijkheden, waarbij diverse ontwerpen over en weer werden gezonden. Dit balkenplan van de vloer ('N:o 3. 1ste Plan') en de zoldering ('N:o 4. 2de Plan') van de verdieping vormde samen met de plattegronden met britsenindeling van de begane grond ('N:o 1. 1ste Plan') en de verdieping ('N:o 2. 2de Plan') op blad 140 onder en blad 141 boven waarschijnlijk een deel van de laatste serie die 'Amsterdam' naar de Kaap stuurde. Daarna tekende vermoedelijk de luitenant-ingenieur Carel David Wentzel in 1772 de definitieve versie van de algemene plattegrond op blad 141 onder. Uiteindelijk werd op 2 november 1772 de eerste steen voor het hospitaal gelegd door gouverneur Joachim van Plettenberg en in 1779 konden de eerste patiënten worden overgebracht. Zoals in de inleiding beschreven, zou het peperdure project uiteindelijk nooit geheel voltooid worden. Het enorme gebouw kreeg spoedig ook allerlei nevenbestemmingen, onder meer als graanpakhuis en als logement voor de buitenlandse regimenten die na 1780 als hulptroepen aan de Kaap waren gelegerd. De Britten zouden het complex na 1806 ten slotte als kazerne in gebruik nemen.

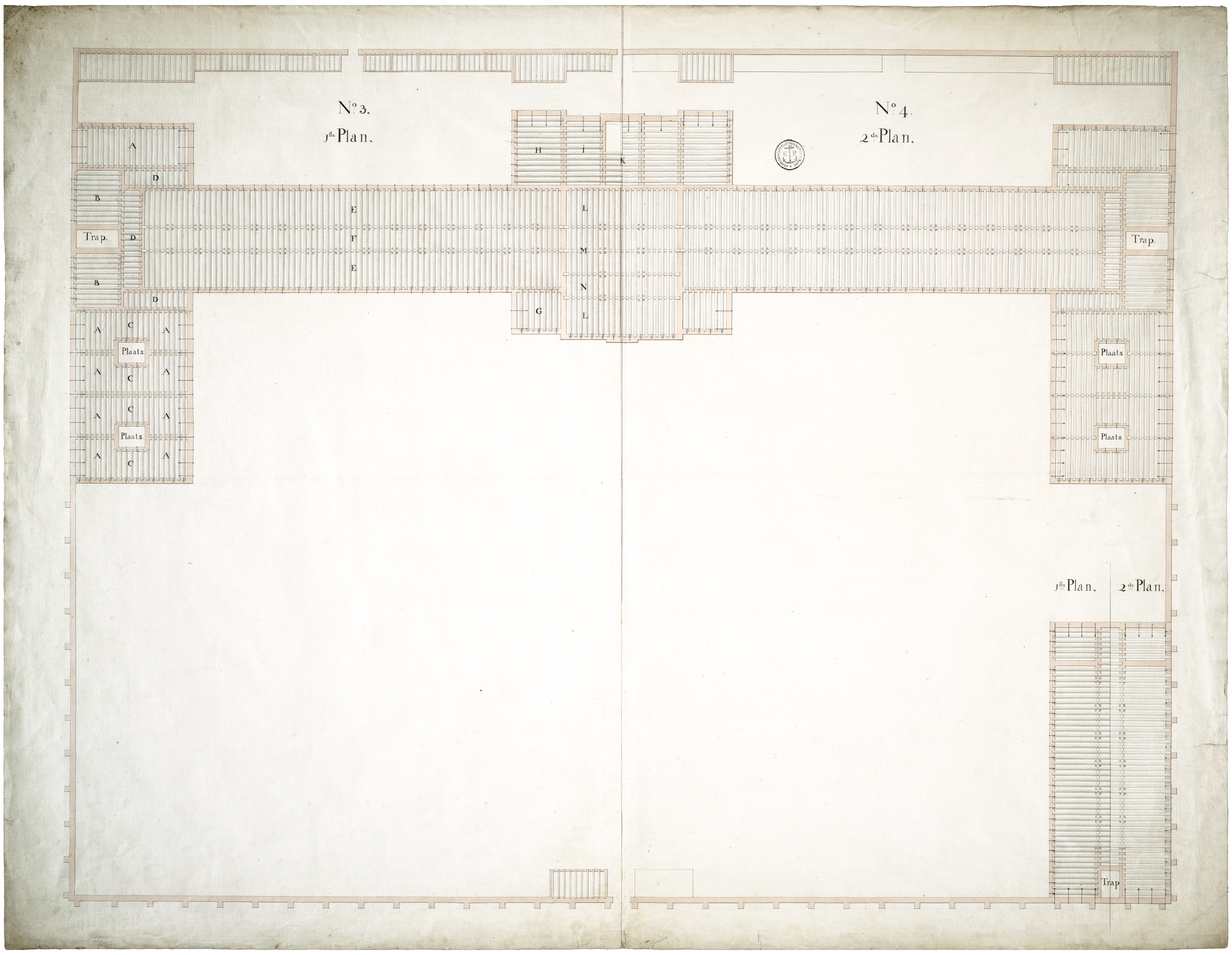

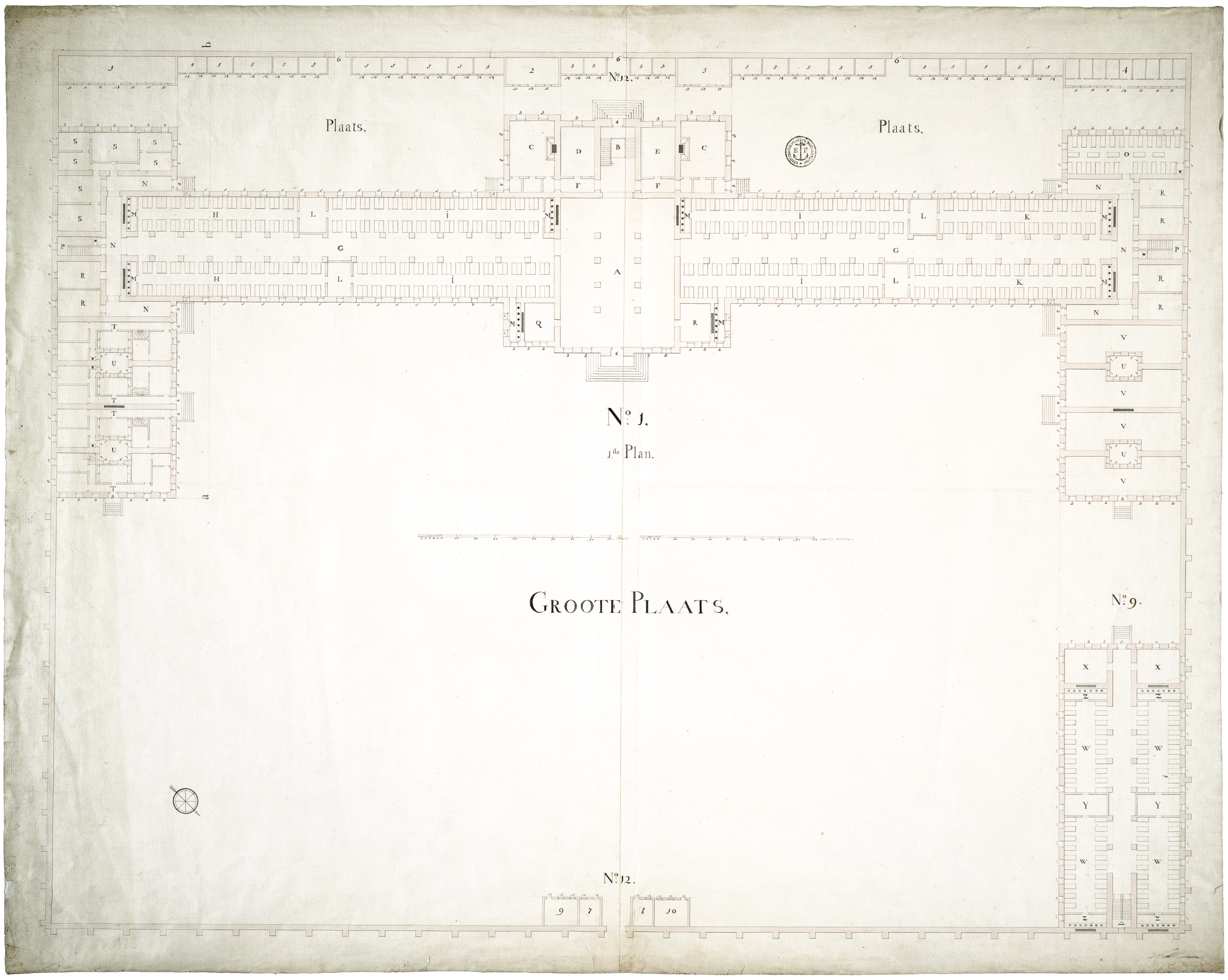

In 1765 the Political Council of the Cape under chairmanship of Governor Rijk Tulbagh decided to ask the Directors for permission to build a new hospital, designed for 1450 patients. A building plan was sent with the request. In the period 1765-1772 there followed an extensive correspondence on the subject with the Amsterdam Chamber, in which various designs were sent backwards and forwards. This beam plan of the floor ('No 3, 1st Plan') and the ceiling of the upper floor ('No 3, 2nd Plan'), together with the ground-plans with bed arrangement on the ground floor ('No 1, 1st Plan') and the upper floor ('No 2, 2nd Plan') on sheet 140 below, probably formed a part of the last series that 'Amsterdam' sent to the Cape. After that the Lieutenant Engineer Carel David Wentzel presumably signed the final version of the general ground-plan on sheet 141 below in 1772. Ultimately on 2 November 1772 Governor Joachim van Plettenberg laid the first stone for the hospital, and in 1779 it was possible to transfer the first of the patients. As has been described in the Introduction, the exorbitantly expensive project would in the end never be completely finished. Before long the enormous building was given all sorts of other uses, including grain store and lodgings for the foreign regiments that were stationed as reinforcements at the Cape from 1781. After 1806 the British would finally use the complex as a barracks.

blad 140 onder / sheet 140 below:

Nationaal Archief, 4.VELH 318B.

[Anoniem, ca. 1770] :
[Anonymous, c. 1770] :

[Ontwerpplattegrond voor een nieuw ziekenhuis].

[Project plan for a new hospital].

Schaalstok van 100 [Rijnlandse voeten] = [ca. 1 : 225].
Scale-bar of *100* [*Rijnlandse voeten*] = [approximately 1 : 225].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 72,5 x 91,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 72.5 x 91.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

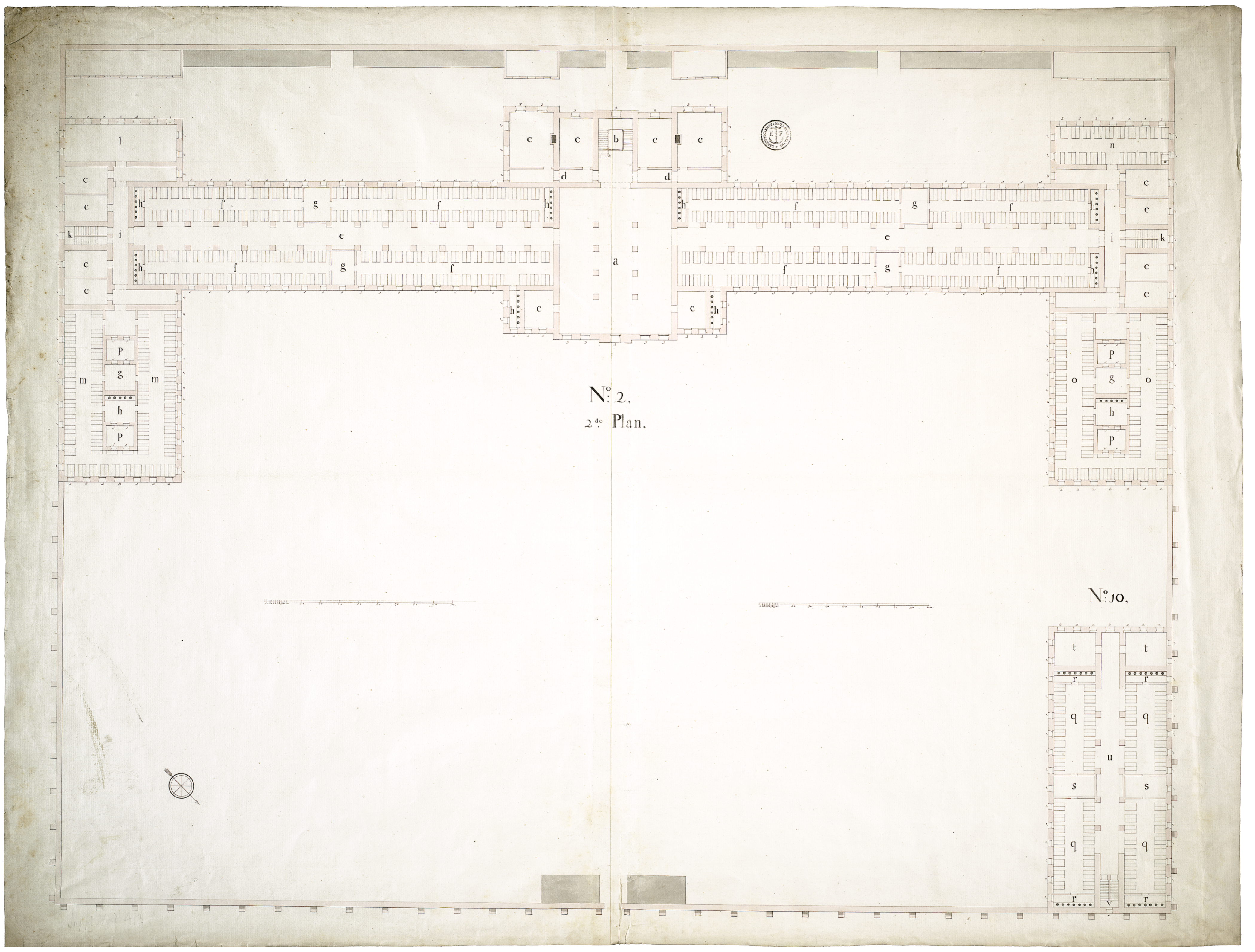

blad 141 boven / sheet 141 above:

Nationaal Archief, 4.VELH 318D.

[Anoniem, ca. 1770] :
[Anonymous, c. 1770] :

[Ontwerpplattegrond voor een nieuw ziekenhuis].

[Project plan for a new hospital].

Schaalstok van 100 [Rijnlandse voeten] = [ca. 1 : 225].
Scale-bar of *100* [*Rijnlandse voeten*] = [approximately 1 : 225].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 72 x 95 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 72 x 95 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

blad 141 onder / sheet 141 below:

Nationaal Archief, 4.VELH 318C.

[Carel David Wentzel, toegeschreven, 1772] :
[Carel David Wentzel, attributed, 1772] :

[Ontwerpplattegrond voor een nieuw ziekenhuis].

[Project plan for a new hospital].

Schaalstok van 600 [voeten] Rhijnlands Maat = [ca. 1 : 225].
Scale-bar of *600* [*voeten*] *Rhijnlands Maat* = [approximately 1 : 225].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 78 x 94 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 78 x 94 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

Om het hospitaal nog te vergroten werden in Wentzels definitieve ontwerp van 1772 de twee vleugels verlengd. Bovendien projecteerde hij aan de noordoostkant van het complex een extra paviljoengebouw.

In order to make the hospital even larger, in Wentzel's definitive design from 1772 the two wings were lengthened. Moreover on the north-eastern side of the complex he projected an extra pavilion building.

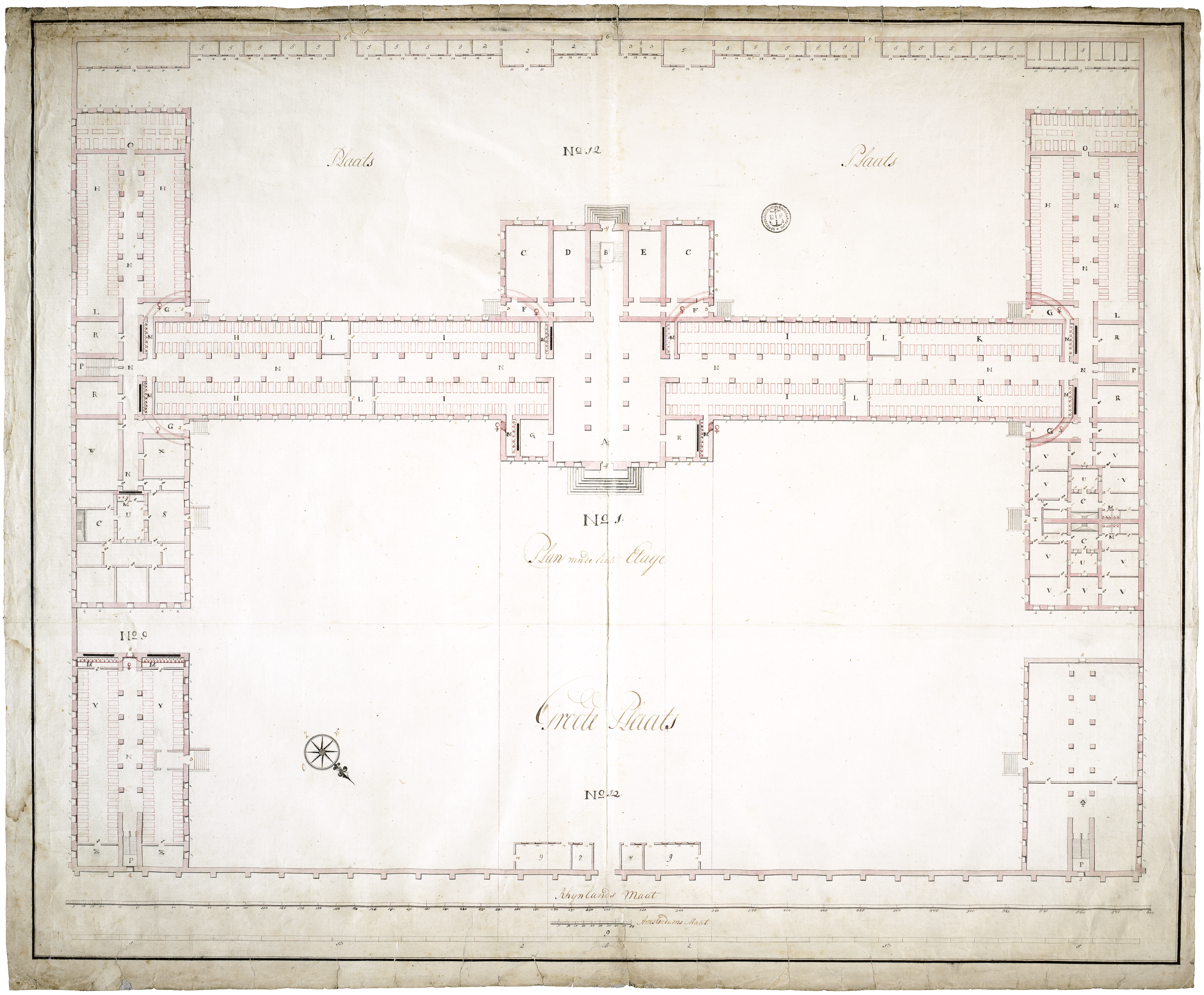

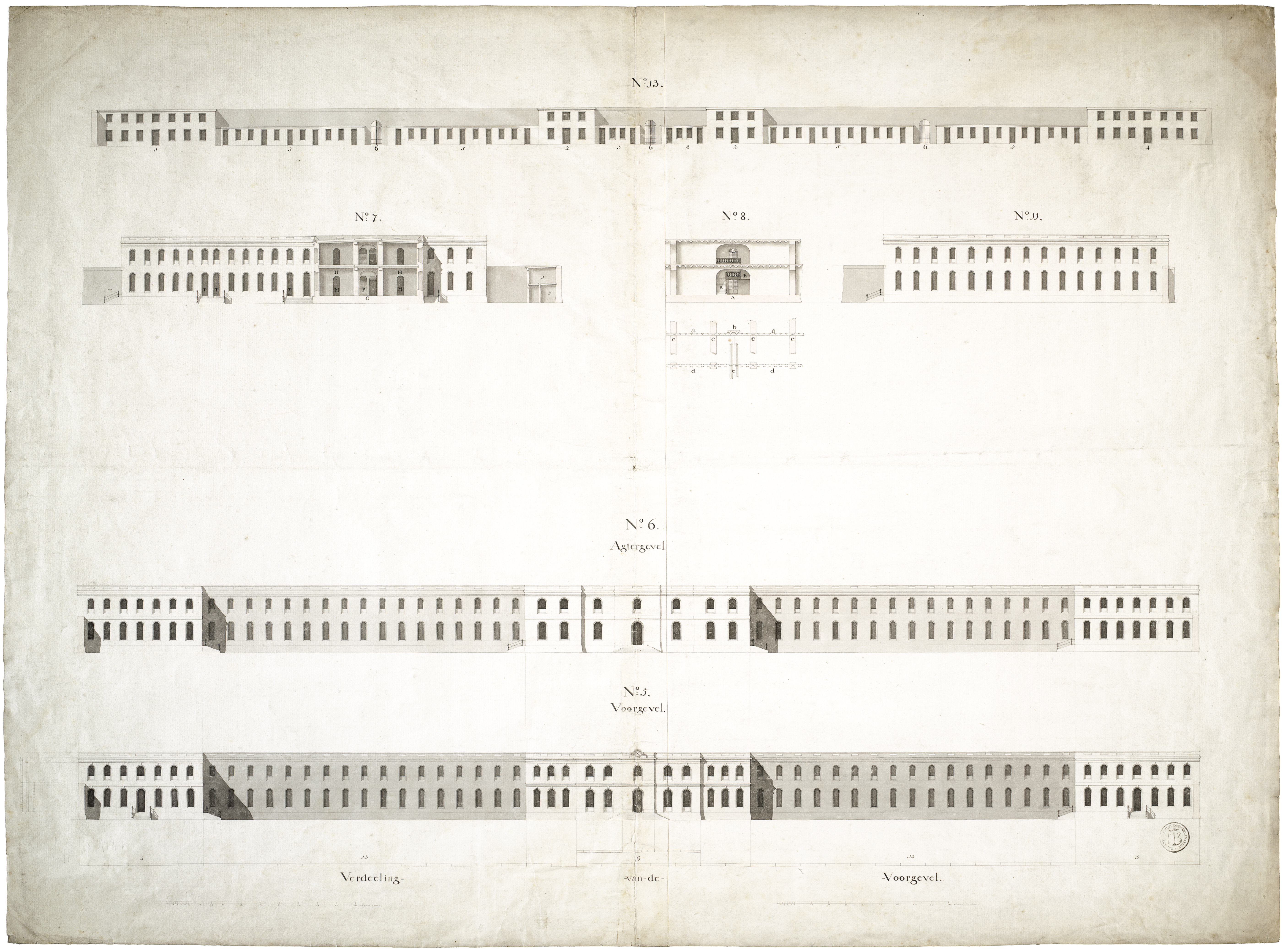
N°.13.
N°.7.
N°.8.
N°.11.
N°.6.
Agtergevel
N°.5.
Voorgevel.
Verdeeling-
van de-
Voorgevel.

blad 142 boven / sheet 142 above:

Nationaal Archief, 4.VELH 318E.

[Anoniem, ca. 1770] :
[Anonymous, c. 1770] :

[Ontwerp voor een nieuw ziekenhuis].

[Design for a new hospital].

6 profielen : ms op papier, 71,5 x 97,5 cm.
6 profiles : ms on paper, 71.5 x 97.5 cm.

Op deze anonieme doorsneden en gevelaanzichten van het geprojecteerde nieuwe hospitaal worden de immense afmetingen van het project duidelijk. Gouverneur Janssens omschreef het in een notitie van 9 juni 1803 als 'superbe en groote gebouwen gelijkende naar de Admiraliteitsgebouwen te Rotterdam'. Hij had het complex bij zijn aankomst in het begin van dat jaar in zodanig verwaarloosde en vervallen staat aangetroffen, zelfs met ingevallen daken, dat het aanvankelijk totaal onbruikbaar was. In de tussenliggende maanden was men er evenwel in geslaagd de meeste gebouwen weer 'logabel' te maken.

The immense dimensions of the project become clear from these cross-sections and façade views of the planned new hospital. In a memorandum dated 9 June 1803 Governor Janssens described the premises as 'superb and great buildings resembling the Admiralty buildings in Rotterdam'. When he arrived at the beginning of that year he had encountered the complex in such a neglected and ruinous condition, even with collapsed roofs, that initially it was completely unusable. Even so, in the intervening months they succeeded in making most of the buildings inhabitable again.

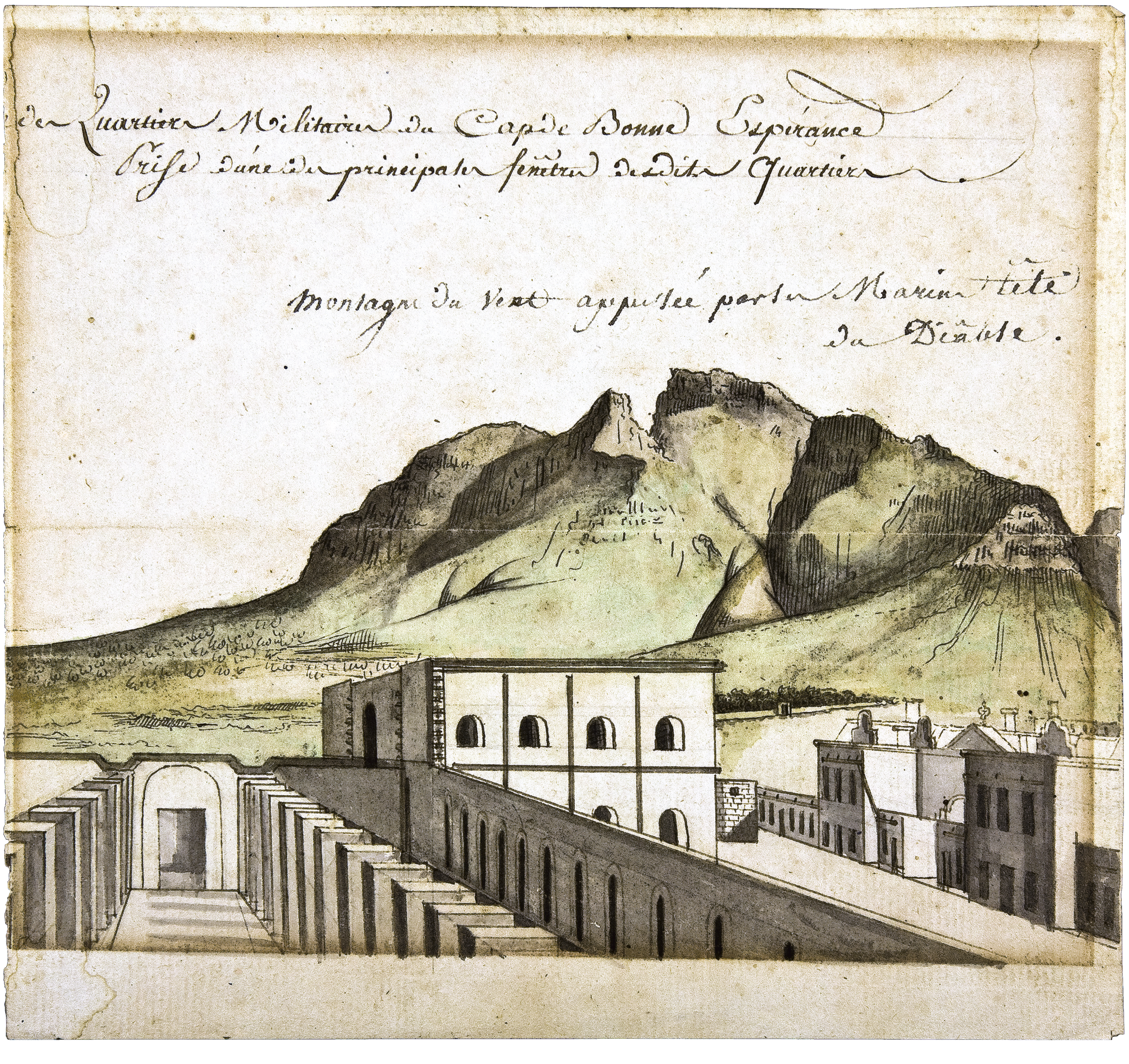
de Quartier Militaire du Cap de Bonne Espérance
Prise d'une de principale fenetres dudit Quartier.
Montagne du Vent appellée par le Marin tête du Diable.

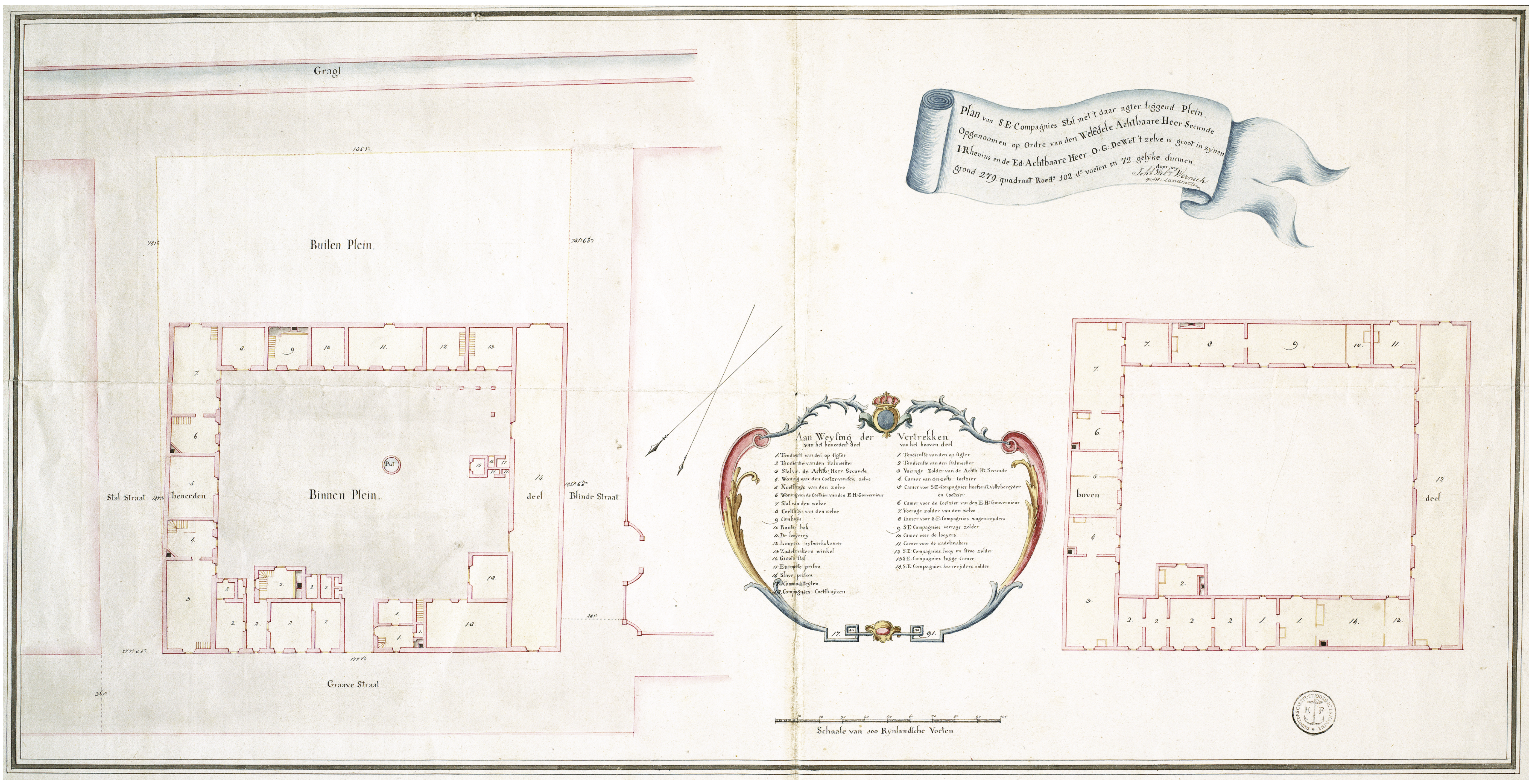
Gragt
Plan van S.E. Compagnies Stal met 't daar agter liggend Plein.
Opgenoomen op Ordre van den Weledele Achtbaare Heer Secunde
I.Rhenius en de Ed: Achtbaare Heer O:G: De Wet 't zelve is groot in zynen
grond 279. quadraat Roed:n 102 d:o voeten en 72. gelyke duimen.
door my
Joh:s Wil:m Wernich
gesw: Landmeter
Buiten Plein.
Binnen Plein.
Stal Straat
beneeden
deel
Blinde Straat
Graave Straat
boven
deel
Aan Weysing der Vertrekken
van het beneeden deel
van het boven deel
17 91
Schaale van 100 Rijnlandsche Voeten

blad 142 onder / sheet 142 below:

Library of Parliament, Cape Town, 44360.

[Anoniem, ca. 1783] :
[Anonymous, c. 1783] :

Les Quartiers Militaires du Cap de Bonne Espérance […].

De Militaire Onderkomens aan de Kaap de Goede Hoop […].

The Military Quarters at the Cape of Good Hope […].

Aquarel op papier, 15,3 x 18 cm.
Water-colour on paper, 15.3 x 18 cm.

Verklaringen: [boven] vervolg van de titel en een beschrijving :
Explanations: [above] continuation of the title and a description :

Prise d'une principale fenetre de cedit Quartier.

Montagne du Vent appelée par les Marins tête du Diable.

Deze tekening is van de hand van een militair (mogelijk Louis Michel Thibault) behorend tot een der Franse regimenten die vanaf 1783 in het nog steeds in aanbouw zijnde nieuwe hospitaal werden gehuisvest. Het gezicht in zuidoostelijke richting toont achter de onvoltooide vleugel het 'Epidemique gebouw' en rechts de particuliere woningen aan de Ziekendwarsstraat, nu Barrack Street. Het ommuurde complex op de achtergrond is waarschijnlijk de boerderij Zonnebloem, het eindpunt van het retranchement dat in 1782 mede door de Fransen werd opgeworpen (blad 103 en volgende).

This drawing was made by a soldier (possibly Louis Michel Thibault) who belonged to one of the French regiments that from 1783 were quartered in the new hospital still under construction. The view in a south-easterly direction shows the 'Epidemic building' behind the unfinished wing, and on the right the private dwellings on Ziekendwarsstraat, now Barrack Street. The walled complex in the background is probably the Zonnebloem farm, at the southern end of the entrenchment erected with the assistance of the French in 1782 (sheet 103 and following).

blad / sheet 143:

Nationaal Archief, 4.VEL 842.

Opgenoomen op Ordre van de Weledele Achtbaare Heer Secunde I. Rhenius en de Ed. Achtbaare Heer O.G. de Wet door my : Joh:sWilh:m Wernich, 1791 :
Surveyed on the Orders of the Honourable Head Administrator I. Rhenius and the Hon. O.G. de Wet by me : Joh:s Wilh:m Wernich, 1791 :

Plan van S.E. Compagnies Stal met 't daar agter liggend Plein […].

Plan of the Hon. Company's Stables with the Plein situated behind it […].

Schaalstok van 100 Rijnlandsche Voeten = [ca. 1 : 295].
Scale-bar of *100 Rijnlandsche Voeten* = [approximately 1 : 295].

2 kaarten : ms op papier, gekleurd, 40,5 x 79,5 cm.
2 maps : ms on paper, coloured, 40.5 x 79.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksonder.
Orientation: north is lower left.

Verklaringen: [rechtsboven] vervolg van de titel :
Explanations: [upper right] continuation of the title :

'T Zelve is groot in zijnen / grond 279 quadraat Roed:n 102 d:o voeten en 72 gelijke duimen.

[midden onder] een legenda bij de nummers 1 t/m 18 en 1 t/m 14 :
[below centre] a key to the numbers 1 to 18 and 1 to 14 :

AanWeijsing derVertrekken.

Van het beneeden deel.
1. Ten dienste van den op sigter.
2. Ten dienste vanden stalmeester.
3. Stal van de Achtb: Heer Secunde.
4. Woning van den Coetzr. van den zelve.
5. Koetshuijs van den zelve.
6. Woning van den Coetzier van den E:H: Gouverneur.
7. Stal van den zelve.
8. Coetshuijs van den zelve
9. Combuijs.
10. Rantz-hok.
11. De looijereij.
12. Looijers uijtwerkskamer.
13. Zadelmakers winkel.
14. Groote stal.
15. Europese prison.
16. Slave prison.
17. Commoditeijten.
18. Compagnies Coetshuijzen.

Van het booven deel.
1. Ten dienste van den op sigter.
2. Ten dienste van den stalmeester.
3. Voerage Zolder van de Achtb: H:r Secunde.
4. Camer van deszelfs Coetzier.
5. Camer voor S:E: Compagnies hoefsmit, vellebereijder en Coetzier.
6. Camer voor de Coetzier van den E:H:r Gouverneur.
7. Voerage zolder van den zelve.
8. Camer voor S:E: Compagnies wagenreijders.
9. S:E: Compagnies voerage zolder.
10. Camer voor de looijers.
11. Camer voor de zadelmakers.
12. S:E: Compagnies hooij en stroo zolder.
13. S:E: Compagnies tuijge Camer.
14. S:E: Compagnies karrereijders zolder.

De paardenstal naast het Gouverneurshuis bij de Compagniestuin, zie de kaart op de bladen 138–139 bij nr. 22, werd in 1791 vanwege de door Heren Zeventien bevolen bezuinigingen opgeheven. De zadelmakerij en leerlooierij in dit complex gingen over in particuliere handen en het gebouw zelf werd in gebruik genomen als militair depot. De commissie die de besluiten over de te nemen bezuinigingsmaatregelen voorbereidde, bestond uit de beide functionarissen die in het opschrift worden genoemd: de secunde of hoofdadministrateur Johan Isaac Rhenius en de voormalige landdrost van Stellenbosch Olof Godlieb de Wet, toen eerste pakhuismeester en lid van de Politieke Raad aan de Kaap. In de inventarislijst van het pand wordt melding gemaakt van een totaal aantal van 127 paarden.

As a result of economies ordered by the Gentlemen Seventeen, in 1791 the stables next to the Governor's House at the Company Garden (see the map on sheets 138–139 at no. 22) were closed. The saddlery and tannery in this complex passed into private hands and the building itself was put to use as a military depot. The committee that prepared the decisions on the economy measures to be taken consisted of the two functionaries named in the caption, namely the *Secunde* or Head Administrator Johan Isaac Rhenius and the former *Landdrost* of Stellenbosch Olof Godlieb de Wet, then First Warehouse Master and member of the Political Council at the Cape. In the inventory of the premises mention is made of a total of 127 horses.

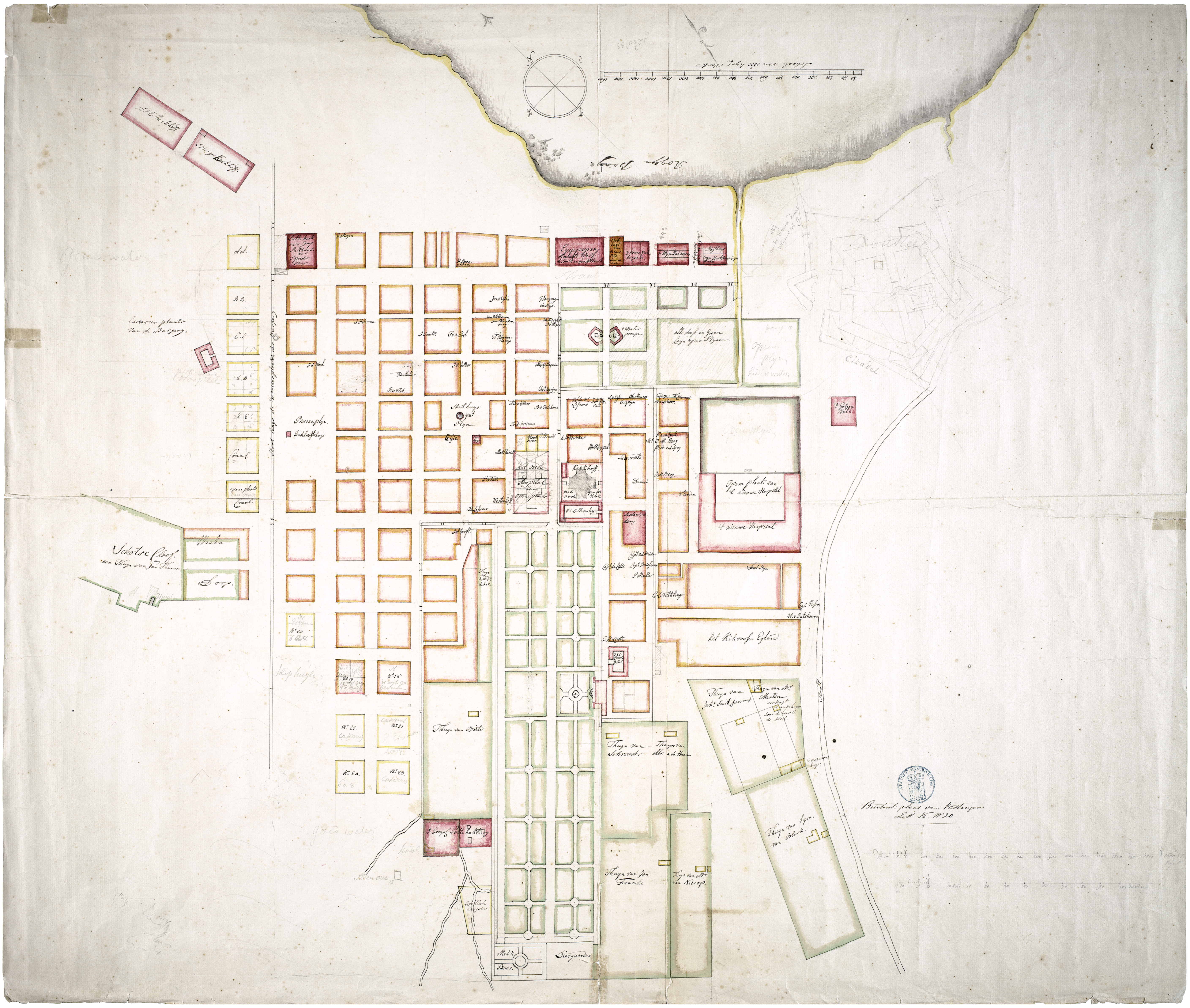

blad / sheet 144:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.84.

[Anoniem, 1785] :
[Anonymous, 1785] :

[Plattegrond van Kaapstad].

[Plan of Cape Town].

Schaalstok van 1600 Rynl Voete = [ca. 1 : 2.550].
Scale-bar of *1600 Rynl Voete* = [approximately 1 : 2,550].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 76 x 90,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 76 x 90.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verso: Platte Grond tekening van de stad de Caap de Goede Hoop. 1785. Groote schaal, waarop aangewezen wordt hoe men in het jaar 17.. de open pleinen in blokken verdeeld en gedeeltelijk ook hoe daar op tegen hooge preisen verkogt geworden zijn – en ook dadelijk bebouwd zijn.

De hier gereproduceerde plattegrond werd in 1785 getekend op basis van de kaart van Brink uit 1767 (bladen 138–139), waarschijnlijk in opdracht van gouverneur Cornelis Jacob van de Graaff. Tezamen met de bijna identieke variant op blad 145 geeft deze een goed overzicht van de situatie in de stad tijdens de eerste jaren van diens gouverneurschap. Beide dragen op verso de datum 1785; de kaart op dit blad was vermoedelijk een concept of kladversie met doorhalingen (zie bijvoorbeeld de kavel van het oude ziekenhuis naast de kerk), die in de plattegrond op blad 145 in het net is uitgewerkt. Bij een aantal percelen zijn de namen van de toenmalige eigenaars ingetekend, terwijl ook de locatie van de Lutherse Kerk is aangegeven.

The ground-plan reproduced here was drawn in 1785 on the basis of Brink's map from 1767 (sheets 138–139), probably on the instructions of Governor Cornelis Jacob van de Graaff. Together with the almost identical variant on sheet 145, this provides a good overview of the situation in the town during the initial years of the latter's governorship. Both maps bear the date 1785 on the reverse; the one on this sheet was probably a draft with crossings-out (for example, see the plot of the old hospital next to the church), which has been worked up in a neat version in the plan on sheet 145. On a number of parcels of land the names of the then owners have been written in, and the location of the Lutheran Church is also indicated.

blad / sheet 145:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.85.

[Anoniem, 1785–1790] :
[Anonymous, 1785–1790] :

[Plattegrond van Kaapstad].

[Plan of Cape Town].

Schaal stok van 1600 Rynl:Voeten = [ca. 1 : 2.550].
Scale-bar of *1600 Rynl:Voeten* = [approximately 1 : 2,550].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 60,5 x 75 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 61.5 x 75 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verso: Plattegrond van de Steede de Caap de Goede Hoop. 1785. Met de namen der straaten zoals de selve bij resol. van de Raad door den Heer Independent Fiscaal Baron van Lijnden in den Jaare 1790 genoemd zijn.

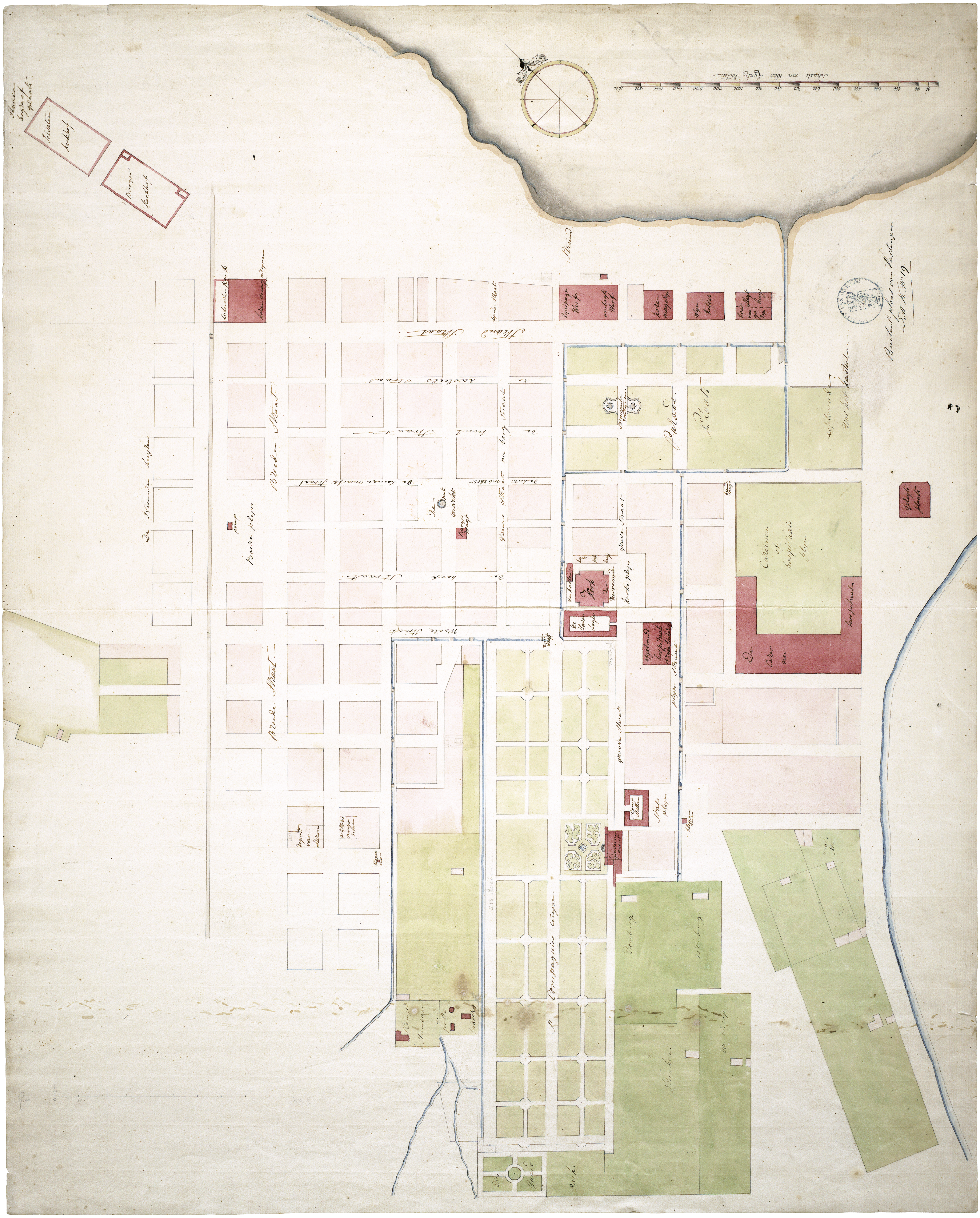

Op deze netversie van de plattegrond op blad 144 zijn de overheidsgebouwen in het rood aangegeven, inclusief de Burgerwacht aan de markt in het centrum. Sinds Brinks kaart van 1767 waren aan de noordwestzijde verscheidene nieuwe bouwkavels voor particulieren uitgegeven en bebouwd, en enkele straten hadden in 1790 officieel (nieuwe) namen gekregen die tot op heden gebruikt worden, zoals de Strandstraat (Strand Street), Kasteelstraat (Castle Street), Houtstraat (Hout Street), Lange Marktstraat (Longmarket Street) en Waale Straat (Wale Street). De eer van de naamgeving werd aan de independent fiscaal (gevolmachtigd inspecteur uitgezonden door de Heren Zeventien) Jan Nicolaas baron van Lijnden gelaten, die in 1789 aan de Kaap was gearriveerd en de schoonvader van Sebastiaan Willem van de Graaff zou worden. Hij vertrok in juni 1791 op hetzelfde schip als Van de Graaff en zijn familie, omdat hij naar eigen zeggen zonder de bescherming van de gouverneur voor zijn leven had te vrezen. Zijn optreden aan de Kaap had bij de burgerij veel kwaad bloed gezet.

On this clean version of the plan on sheet 144 the governmental buildings have been shown in red, including the Civil Guard at the market in the centre. Over the years since Brink's map of 1767, on the north-western side various new building plots for private individuals had been granted and built on, and in 1790 a few streets had officially been given (new) names that they still have today, such as Strandstraat (Strand Street), Kasteelstraat (Castle Street), Houtstraat (Hout Street), Lange Marktstraat (Longmarket Street) and Waale Straat (Wale Street). The honour of naming them was accorded to the Independent Fiscal (plenipotentiary inspector sent out by the Gentlemen Seventeen) Jan Nicolaas Baron van Lijnden, who had arrived at the Cape in 1789 and would become the father-in-law of Sebastiaan Willem van de Graaff. He left in June 1791 on the same ship as Van de Graaff and his family, because as he said himself without the Governor's protection he would be in fear of his life. His actions at the Cape had caused much bad feeling among the citizens.

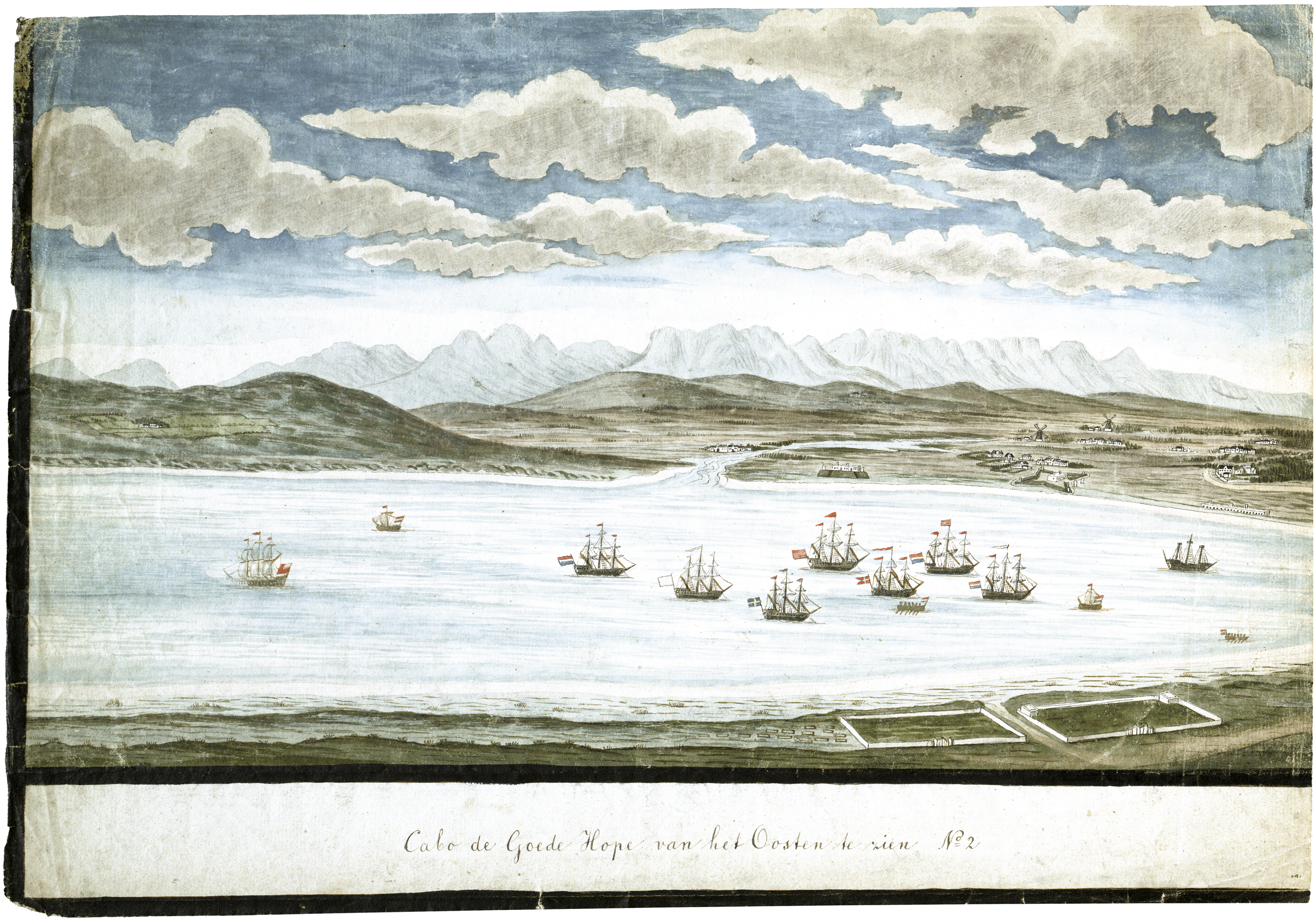
Cabo de Goede Hope van het Oosten te zien No. 2

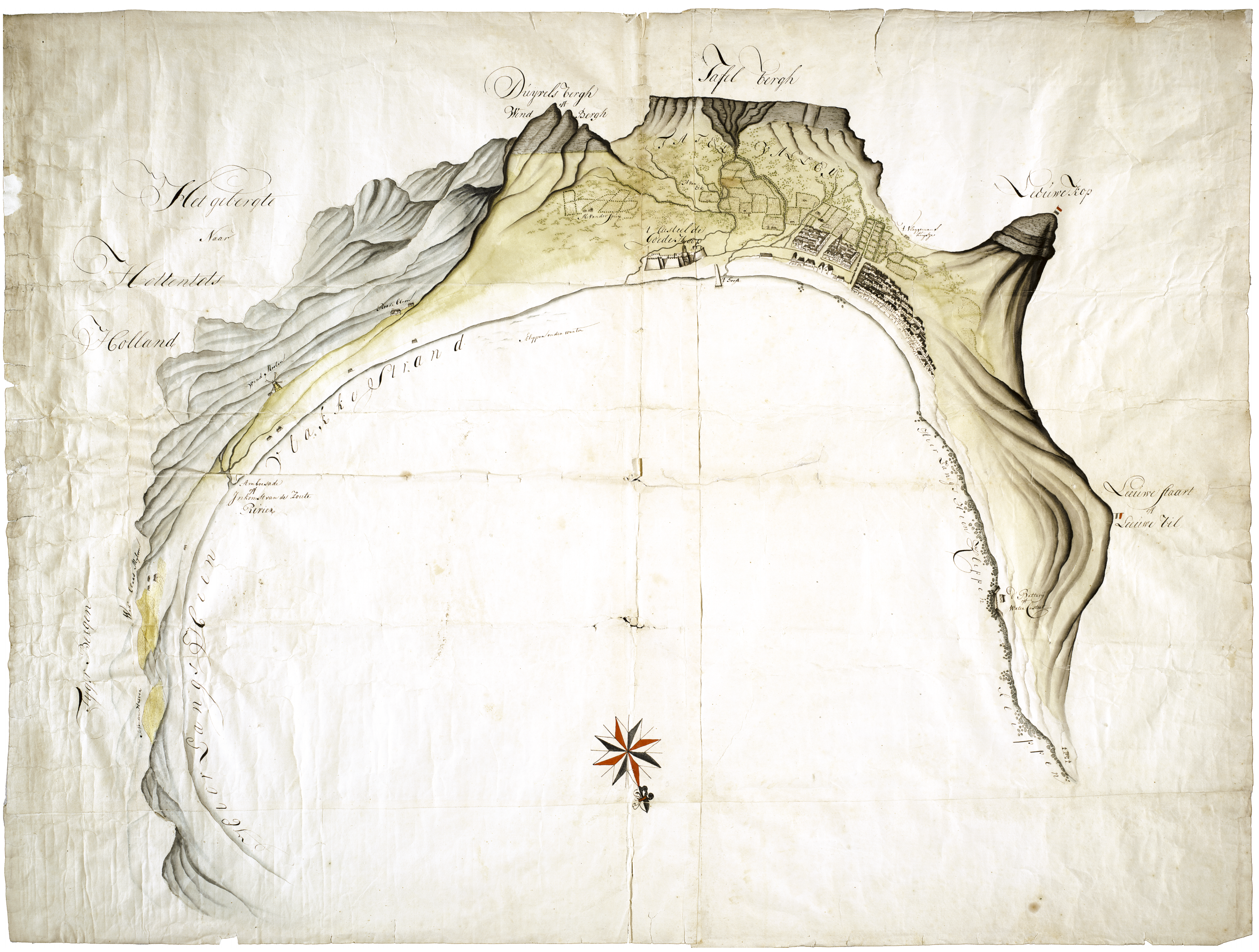
Duyvels bergh
Wind Bergh
Tafel bergh
Tafel Valley
Leeuwe Kop
Het gebergte
Naar
Hottentots
Holland
Casteel de Goede Hoop
Roode Blom
Klippen onder water
Wind Molen
Vlakke Strand
Amboesade of Inkomst van de Zoute Rivier
Blaauwe Bergen
Het Lange Duynen
Leeuwe Staart of Leeuwe Bil
Batterij of Water Casteel
Klippen

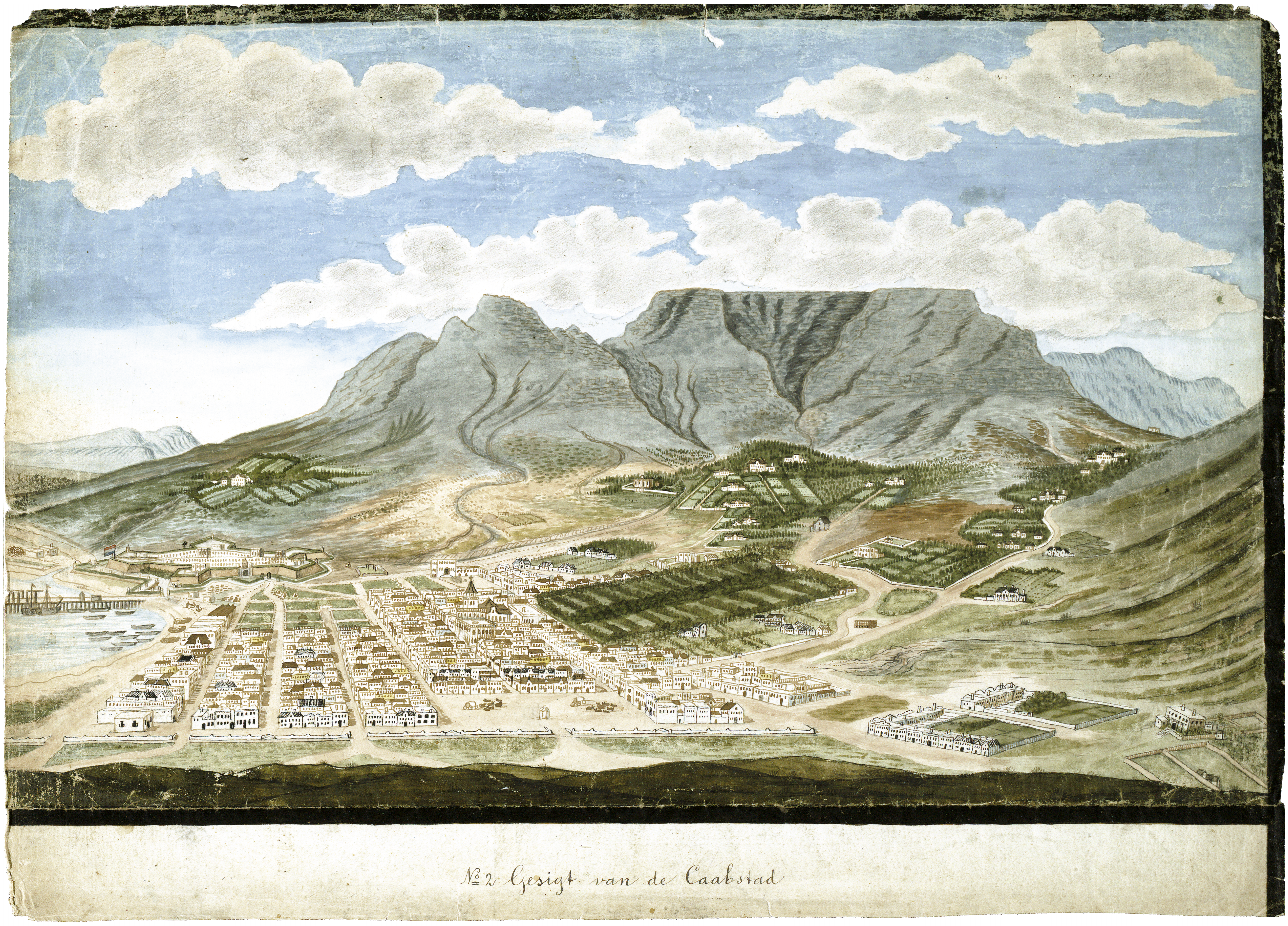

blad 146 onder / sheet 146 below:

Nationaal Archief, 4.AANW 1420.

[Anoniem, 1725-1730] :
[Anonymous, 1725-1730] :

[Kaart van de Tafelbaai in vogelvluchtperspectief].

[Map of Table Bay in bird's-eye perspective].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, 90 x 118 cm.
1 map : ms on paper, 90 x 118 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Op basis van de op de kaart ingetekende boerderijen met de namen van de eigenaars kan deze amateuristische maar zeer charmante kaart van de Tafelbaai en Kaapstad in breed vogelvluchtperspectief worden gedateerd op omstreeks 1725-1730. De windmolen ten oosten van de plaats was in 1708 gebouwd door Claas Meijboom voor het malen van gort. Zijn weduwe, hij overleed voor 1724, zette het boerenbedrijf voort. De boerderij de Rode Blom wordt al in 1715 vermeld en Jurgen Pieter van de Heever bezat waarschijnlijk sinds 1713 een eigen boerderij.

On the basis of the farms drawn on the map with their owners' names, this amateurish but very charming map of Table Bay and Cape Town in bird's-eye perspective can be dated to around 1725-1730. The windmill to the east of the town was built in 1708 by Claas Meijboom for milling barley. He died before 1724, and his widow continued the farming business. The Rode Blom farm is already mentioned before 1715, and Jurgen Pieter van de Heever had probably owned his own farm since 1713.

blad 146 boven / sheet 146 above:

Collectie Swellengrebel, F I-64.

[Johannes Schumacher, ca. / c. 1777] :

Cabo de Goede Hope van [= naar] het Oosten te sien. N:o 2.

The Cape of Good Hope as seen from [= towards] the East. N:o 2.

Aquarel op papier, 30,5 x 43 cm.
Water-colour on paper, 30.5 x 43 cm.

Op deze en de rechts aansluitende tekening op blad 147 boven toont Schumacher een panorama van Kaapstad en directe omgeving vanuit het westen, zoals dit toen te zien was van de helling van de Leeuwenberg. Zijn titel op de linker tekening is dus onjuist; het aanzicht is niet *van* maar *naar* het oosten. Langs de kust van de Tafelbaai is de Linie met Fort de Knokke en links ervan de monding van de Zoute Rivier te herkennen. Voor het Kasteel met de couvre-face Van Imhoff aan de zeezijde ligt de stad met haar rechthoekige stratenpatroon, en rechts van de kerk strekt zich de Compagniestuin uit. Daartussen is het rechthoekige blok van de slavenloge te onderscheiden. Op het plein met de ossewagens staat een drinkwaterfontein of pomp, die hier blijkbaar gebruikt wordt om de ossen te drenken. Dit plein, toen Boerenplein (Riebeeck Square) genoemd, was de officiële uitspanplaats voor de ossewagens die van buiten de stad kwamen.

Van de twee rechthoekige begraafplaatsen links op de voorgrond was de linker bestemd voor burgers, de andere voor militairen en zeevarenden in compagniesdienst. Met de aanleg hiervan was in 1721 begonnen ter vervanging van het midden in de stad gelegen 'matrosenkerkhof', waar schepelingen die in het hospitaal gestorven waren ter aarde werden besteld. In 1723 werden de stenen muren van dit kerkhof gebruikt voor de fundamenten van het nieuwe Equipagepakhuis, zie blad 153 boven. De nieuwe begraafplaats was bestemd voor 'Compagniesdienaren, 't sij matrosen of soldaten' en eromheen konden de 'lijfeijgenen' ter aarde worden besteld. Om 'dieverije der planken of kisten der begravene' te voorkomen diende er regelmatig te worden gepatrouilleerd. Het burgerkerkhof ernaast werd later aangelegd. De losse graven ernaast zijn die van slaven.

In this drawing and the one adjoining it on the right on sheet 147 above, Schumacher shows a panorama of Cape Town and its immediate surroundings from the west, as this was then to be seen from the slopes of the Lion's Rump. So its title on the left-hand drawing is incorrect – the view is not 'from' but 'toward' the east. Along the coast of Table Bay we recognize the Sea Line with Fort de Knokke and to the left of it the mouth of the Salt River. In front of the Castle with the Van Imhoff *couvre-face* on the seaward side lies the town with its rectangular pattern of streets, and the Company Garden extends to the right of the church. Between them the square block of the slaves' lodge can be distinguished. In the square with the oxcarts there stands a drinking fountain or pump, which was apparently used here for watering the oxen. This square, at the time known as *Boerenplein* (Riebeeck Square), was the officially appointed place for unyoking the oxcarts that came from outside the town.

Of the two square graveyards on the left in the foreground, the left-hand one was intended for citizens, and the other for soldiers and sailors in Company service. A beginning was made on the latter in 1721, in order to replace the *matrosenkerkhof* (sailors' graveyard) in the middle of the town, where crew who had died in the hospital were laid to rest. In 1723 the stone walls of this graveyard were used for the foundations of the new *Equipagepakhuis* (Chandler's Warehouse), see sheet 153 above. The new graveyard was intended for 'servants of the Company, be they sailors or soldiers' and around it the *lijfeigenen* (serfs, slaves) could be buried. In order to prevent 'thievery of planks or coffins of the interred' a regular patrol had to be conducted. The civil graveyard was created later. The separate graves next to it are those of slaves.

blad / sheet 147:

Collectie Swellengrebel, F I-60.

[Johannes Schumacher, ca. / c. 1777] :

No: 2. Gesigt van de Caabstad.

No: 2. View of Cape Town.

Aquarel op papier, 30 x 43,5 cm.
Water-colour on paper, 30 x 43.5 cm.

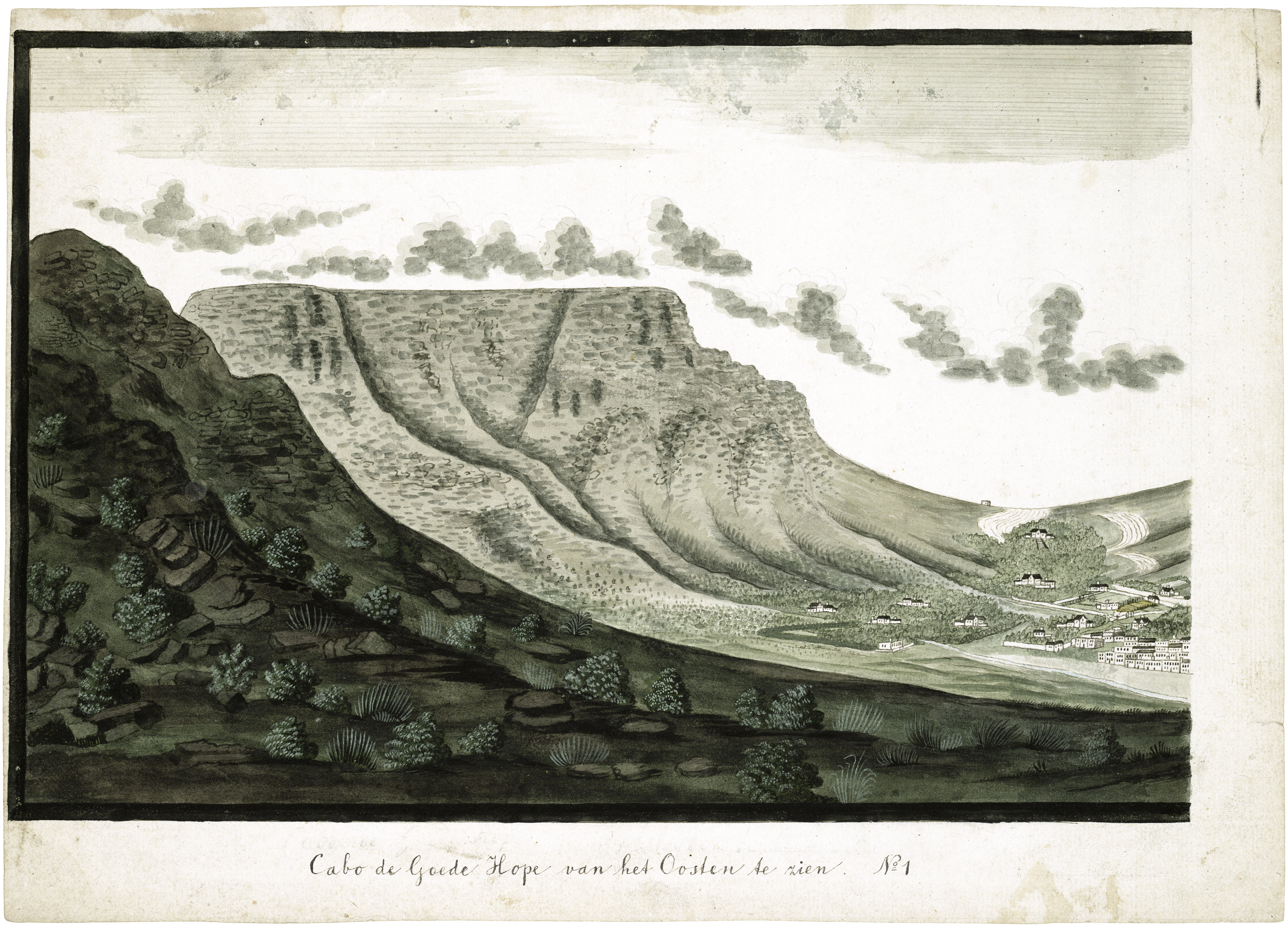
Cabo de Goede Hope van het Oosten te zien. №1

blad / sheet 148:

Collectie Swellengrebel, F I-63.

[Johannes Schumacher, ca. / c. 1777] :

Cabo de Goede Hope van het Oosten te zien. N:o 1.

The Cape of Good Hope as seen from the East. N:o 1.

Aquarel op papier, 27 x 38 cm.
Water-colour on paper, 27 x 38 cm.

Deze tekening en de twee op blad 149 boven en onder vormen tezamen een doorlopend panorama van Kaapstad en omgeving vanuit het oosten, genomen vanaf de helling van de Duivelsberg. In noordwestelijke richting reikt het aanzicht tot aan de Leeuwenberg, die op deze afbeelding zijn naam alle eer aandoet. Op de Leeuwenkop (Lion's Head) en de Leeuwenbil (Leeuwenstaart, Signal Hill) staan seinvlaggen, evenals bij het vlaggemanshuisje in de Kloof (Kloof Nek) tussen de Leeuwenberg en de Tafelberg. Op de helling achter de stad heeft Schumacher de steengroeven getekend die bouwmateriaal leverden voor zowel de fortificaties en andere compagnieswerken als voor particuliere woonhuizen in de stad. Bouwsteen werd verder aangevoerd van het Robbeneiland, hier afgebeeld achter de schepen in de tekening op blad 149 onder, dat tevens kalk voor metselspecie leverde; zie hiervoor blad 209 en volgende.

This drawing and the two on sheet 149 above and below together form a continuous panorama of Cape Town and surroundings from the east, viewed from the slopes of the Duivelsberg. In a north-westerly direction the view extends as far as the Leeuwenberg (Lion's Mountain, as the Dutch called it, meaning Lion's Head, Lion's Rump and Lion's Tail or Signal Hill combined), which in this depiction does full justice to its name. Signal flags are flying at the Lion's Head (Leeuwenkop) and Signal Hill (Leeuwenbil, Leeuwenstaart), and also at the flagman's house in the Kloof Nek between Lion's Rump and Table Mountain. On the slope behind the town Schumacher has drawn the quarries that supplied building material for both the fortifications and other Company works, and for private dwellings in the town. Stone for building was also brought from Robben Island, depicted here behind the ships in the drawing on sheet 149 below, which in addition supplied lime for mortar; for this see sheet 209 and following.

blad 149 boven / sheet 149 above:

Collectie Swellengrebel, F I-59.

[Johannes Schumacher, ca. / c. 1777] :

No: 1. Gesigt van de Caabstad.

No: 1. View of Cape Town.

Aquarel op papier, 27 x 37,5 cm.
Water-colour on paper, 27 x 37.5 cm.

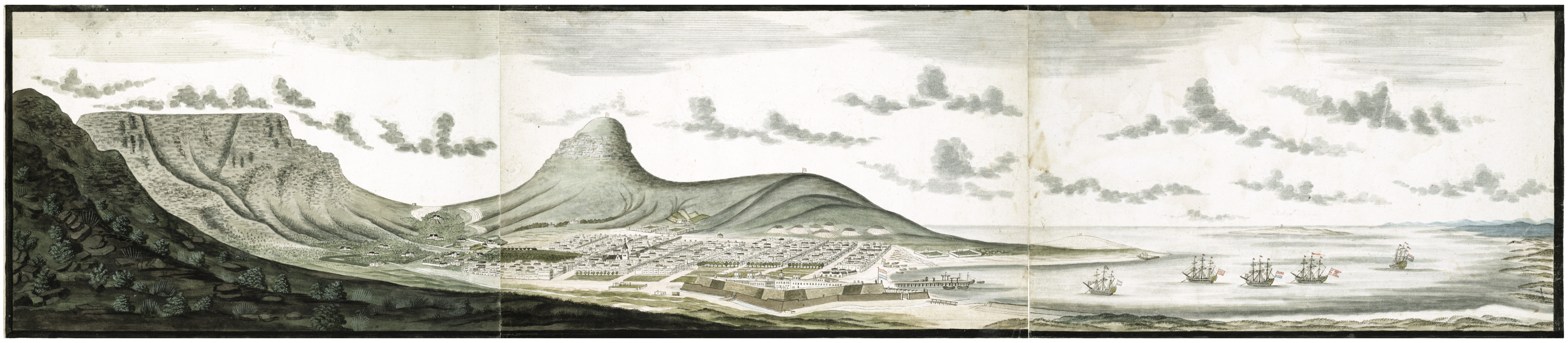

blad 149 onder / sheet 149 below:

Collectie Swellengrebel, F I-65.

[Johannes Schumacher, ca. / c. 1777] :

Cabo de Goede Hoop van het Oosten te zien. N:o 3.

Cape of Good Hope as seen from the East. N:o 3.

Aquarel op papier, 26,5 x 38 cm.
Water-colour on paper, 26.5 x 38 cm.

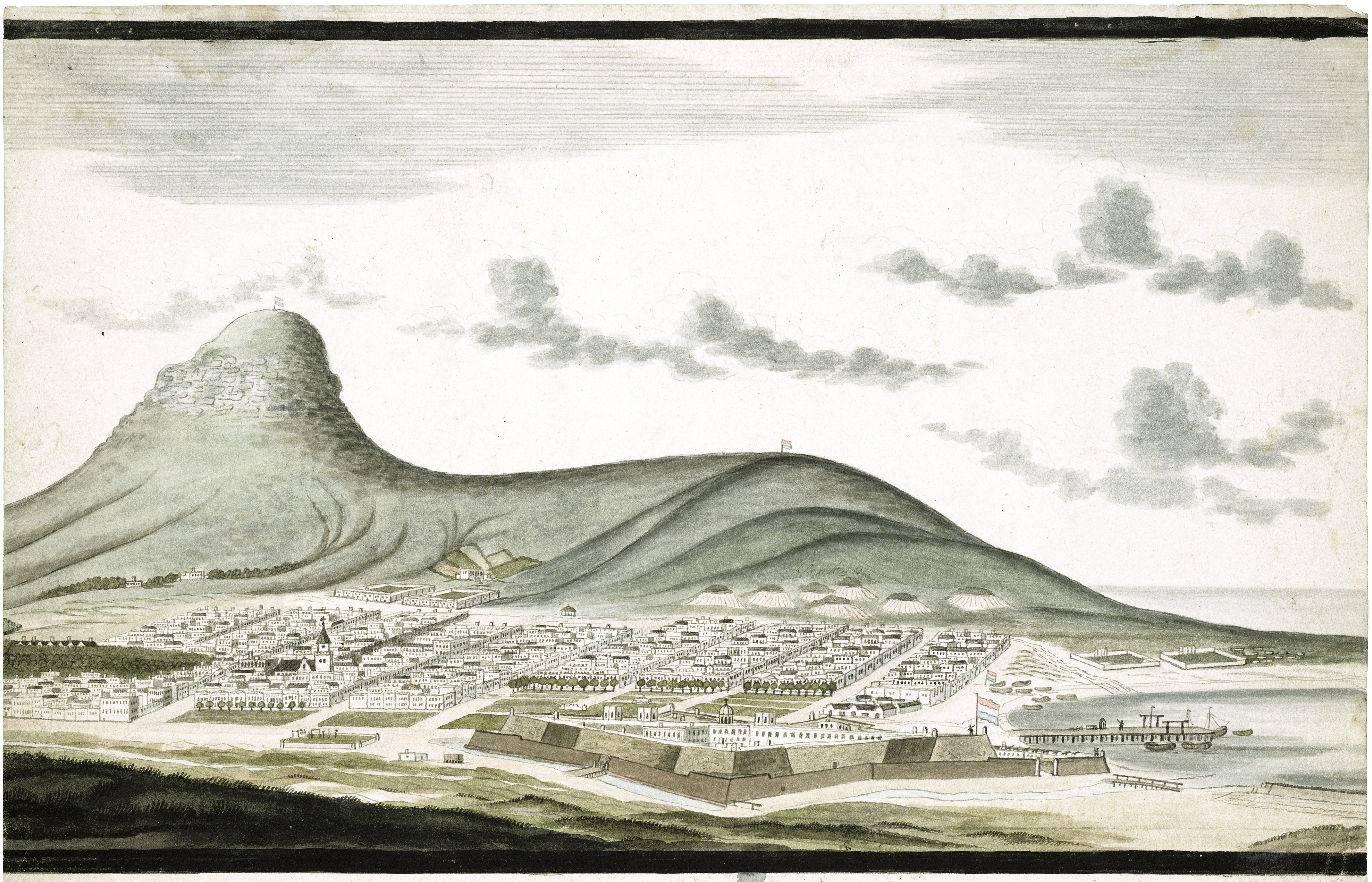

No 1 Gesigt van de Caabstad

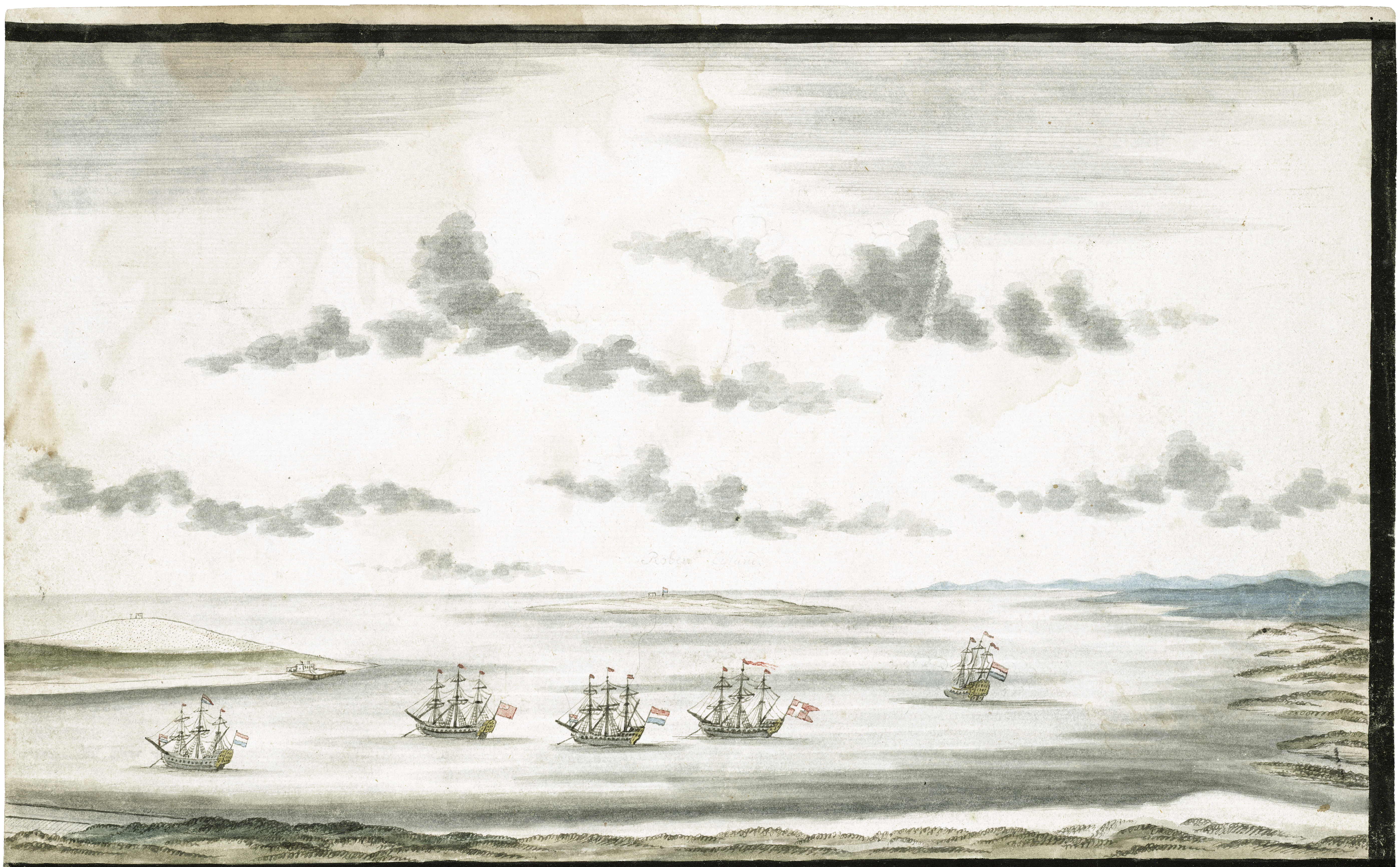

Roben Eiland

Cabo de Goede Hoop van het Oosten te zien No 3

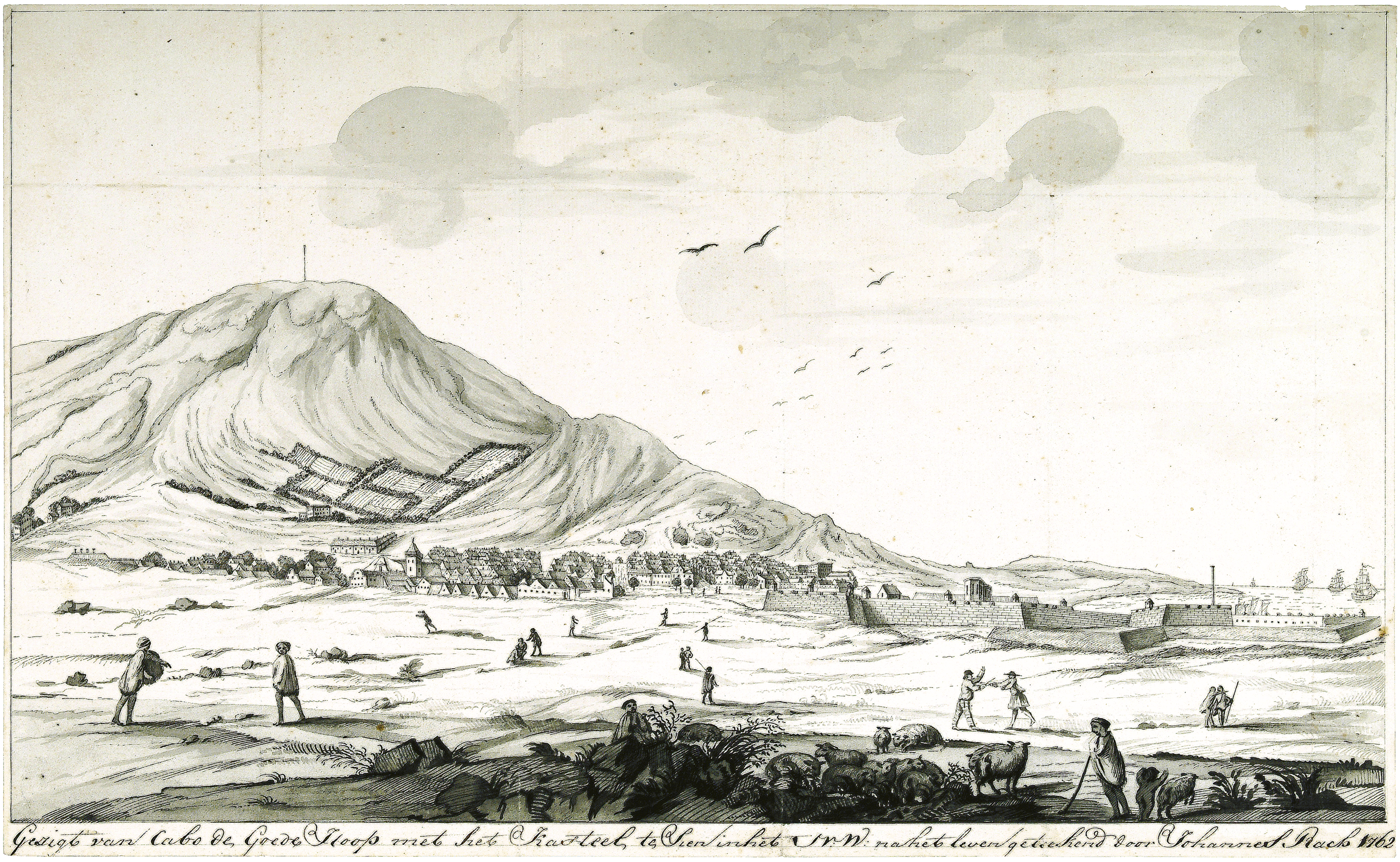
Gesigt van Cabo de Goede Hoop met het Kasteel, te Sien in het N:W: na het leven geteekend door Johannes Rach 1762

blad 150 boven / sheet 150 above:

Atlas Van Stolk Rotterdam, top 1052.

Na het leven geteekend door Johannes Rach 1762 :
Drawn from life by Johannes Rach 1762 :

Gezigt van Cabo de Goede Hoop met het Kasteel te sien in het N:W:.

View of the Cape of Good Hope with the Castle shown to the N:W:.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 27 x 43,5 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 27 x 43.5 cm.

Rach stoffeerde zijn gezicht op het stadje vanuit het oosten op blad 150 boven met onder meer een schapenhoeder en zijn kudde, twee mannen verwikkeld in een messengevecht of een duel op de degen, en links twee Khoi. In een tweede, latere versie op blad 150 onder maakt een gezelschap uit de Kaapse elite een wandelingetje buiten de stad, met links twee militairen en rechts twee slavinnen, figuren die hij op zijn Bataviase tekeningen (zie Deel II: *Java en Madoera*) vrijwel hetzelfde afbeeldde. Aan de zeezijde van het Kasteel is op beide versies in wat ongelukkig perspectief de couvre-face Van Imhoff te herkennen.

Rach embellished his view of the little town from the east on sheet 150 above with such items as a shepherd and his flock, two men involved in a fight with knives or a duel with swords, and on the left two Khoi. In a second, later version on sheet 150 below a group of people from the Cape elite are making a promenade outside the town, with on the left two soldiers and on the right two female slaves, figures that he depicted in his Batavian drawings (see Volume II: *Java and Madura*) in practically the same way. In both versions, on the seaward side of the Castle in a somewhat clumsy perspective the Van Imhoff *couvre-face* can be recognized.

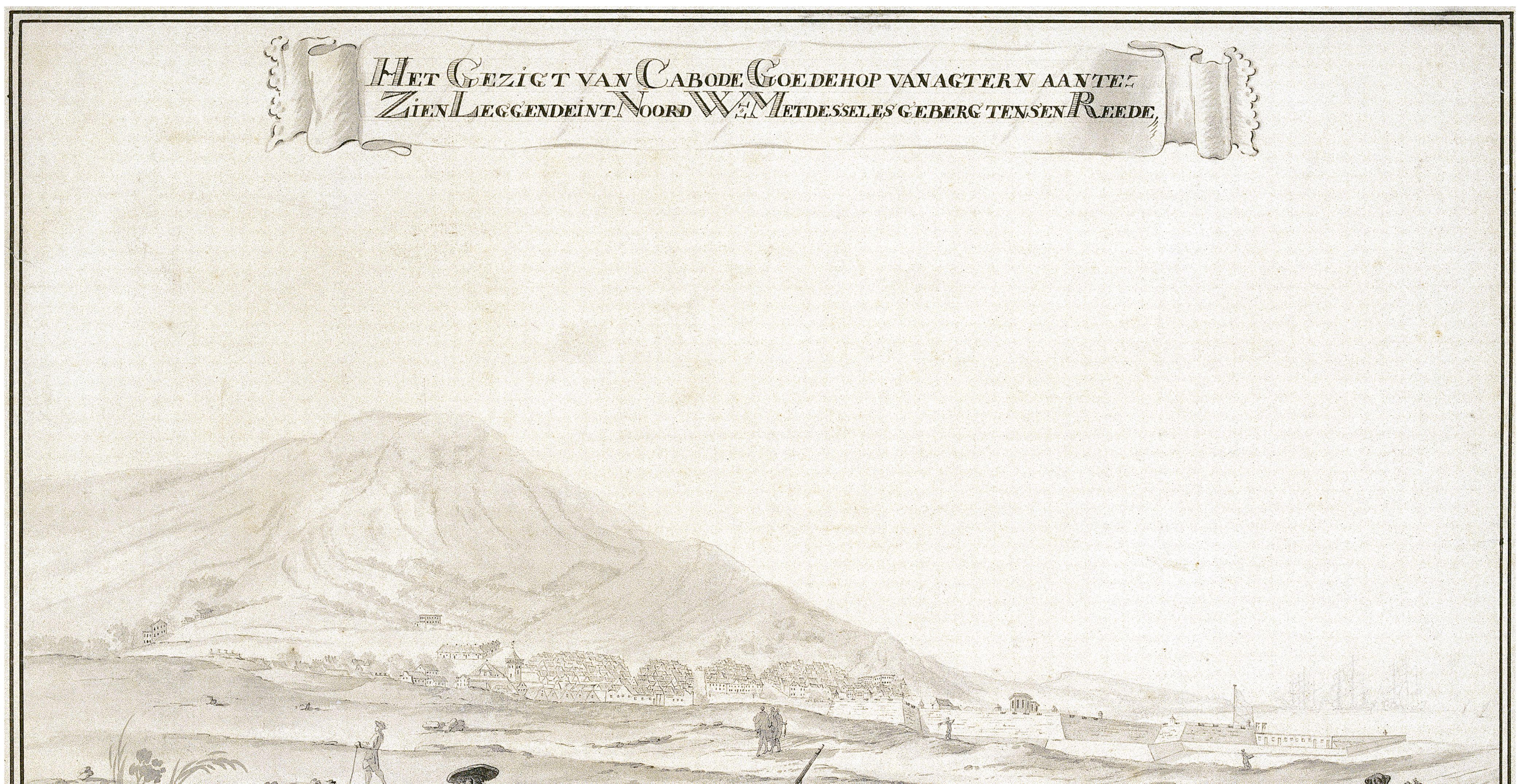
HET GEZIGT VAN CABODE GOEDEHOP VANAGTERN AANTE:
ZIEN LEGGENDE INT NOORD W: MET DESSELES GEBERGTENS EN REEDE,

blad 150 onder / sheet 150 below:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, VL 35.

[Johannes Rach, leerling of navolger, 1770-1780] :
[Johannes Rach, apprentice or follower, 1770-1780] :

Het Gezigt van Cabo de Goede hop van agtern aante / Zien Leggende int Noord W: Met desseles gebergtens en Reede.

The view of the Cape of Good Hope as Seen from the rear / Situated to the North W: With its mountans and Roadstead.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

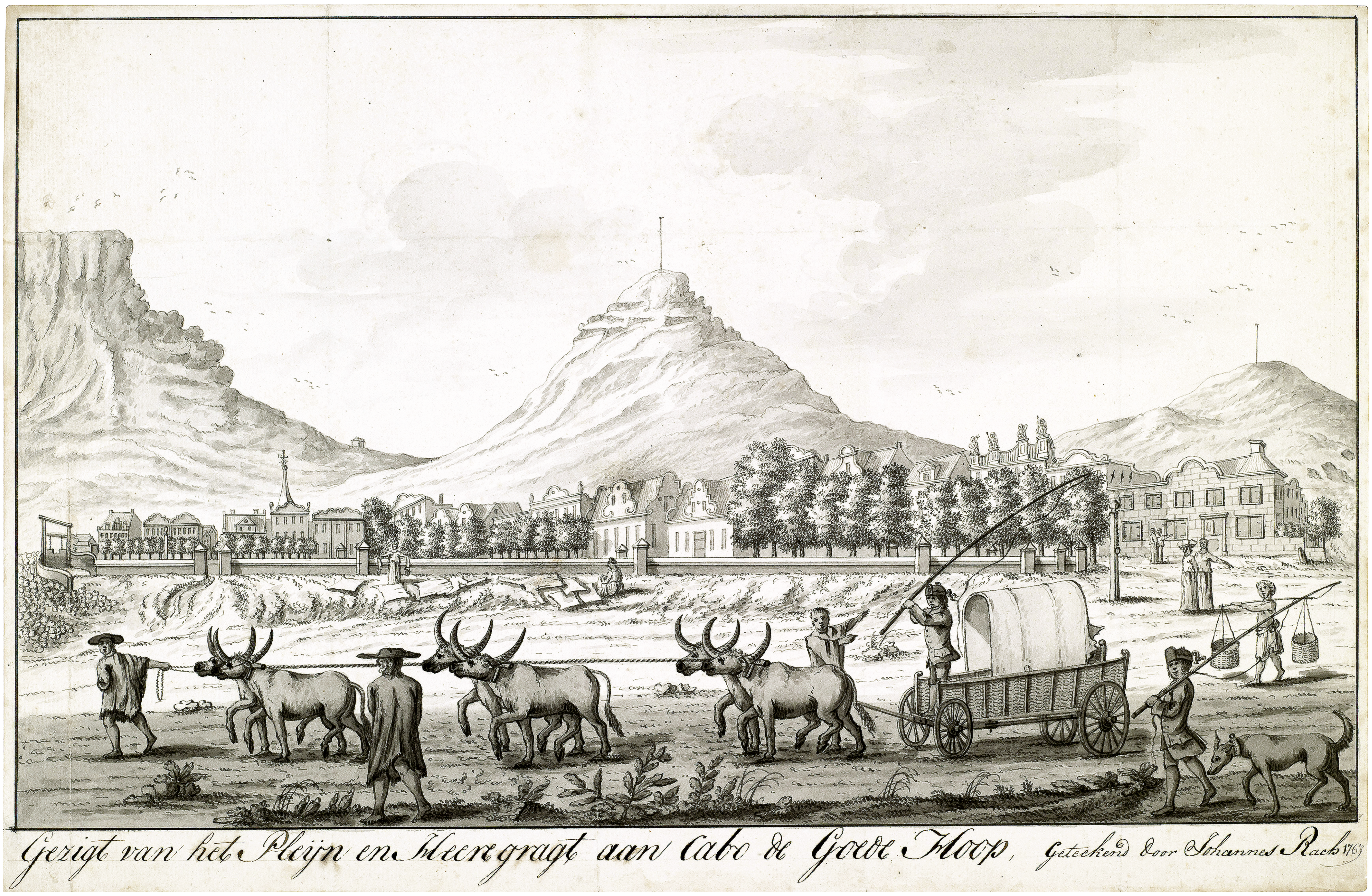
Gezigt van het Pleijn en Heeregragt aan Cabo de Goede Hoop, Geteekend door Johannes Rach 1763

blad 151 boven / sheet 151 above:

Atlas Van Stolk Rotterdam, top 1054.

Geteekend door Johannes Rach 1763 :
Drawn by Johannes Rach 1763 :

Gezigt van het Pleijn en Heeregragt aan Cabo de Goede Hoop.

View of the Plein and Heerengracht at the Cape of Good Hope.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 27 x 43,5 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 27 x 43.5 cm.

Boven de huizenrij langs de zuidwestzijde van het Plein (nu Parade, The Grand Parade) steekt de toren van de kerk uit. De huizen achter de bomenrij rechts liggen aan de Heerengracht, die rechts uitloopt op de Strandstraat of Zeestraat met de gebouwen van de Equipagewerf en het Ambachtskwartier (blad 153 boven). Het schetsontwerp voor de tekeningen op de bladen 151 boven en 152 boven heeft Johannes Rach waarschijnlijk zelf vervaardigd tijdens zijn verblijf aan de Kaap in 1762. De vergelijkbare maar zeker latere afbeelding daaronder draagt op de huifkar de initialen D.V. die wellicht staan voor de militair Hendrik Rolland de Verberie, een van Rachs medewerkers en kopiïsten in Batavia.

The tower of the church projects above the row of houses along the south-western side of the Plein (now Parade, The Grand Parade). The houses behind the row of trees on the right are on the Heerengracht, which on the right runs into Strand Street or Sea Street with the buildings of the Chandler's Yard and the Craftsmen's Quarter (Ambachtskwartier, see sheet 153 above). Johannes Rach probably made the initial sketches for the drawings on sheets 151 above and 152 above himself during his stay at the Cape in 1762. The comparable but certainly later depiction below it has the initials D.V. on the covered wagon, and these perhaps stand for the soldier Hendrik Rolland de Verberie, one of Rach's colleagues and copyists in Batavia.

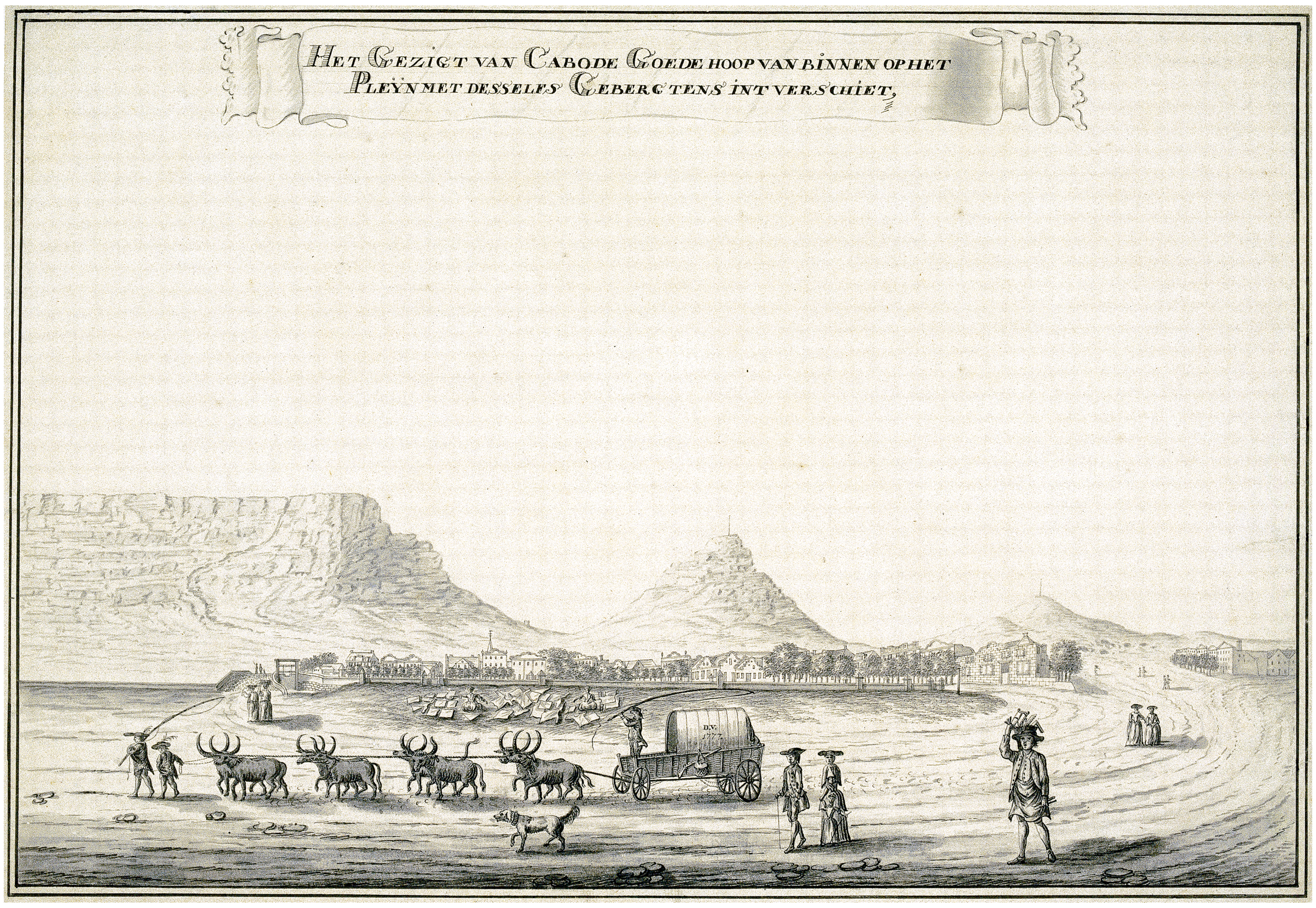
Het Gezigt van Cabo de Goede Hoop van binnen op het Pleijn met desselfs Gebergtens int verschiet,
D.V.

blad 151 onder / sheet 151 below:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, VL 34.

[D.V., 1777] :

Het Gezigt van Cabo de Goede Hoop van binnen op het / Pleijn met desselfs Gebergtens int verschiet.

The View of the Cape of Good Hope from the / Plein with its Mountains in the distance.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

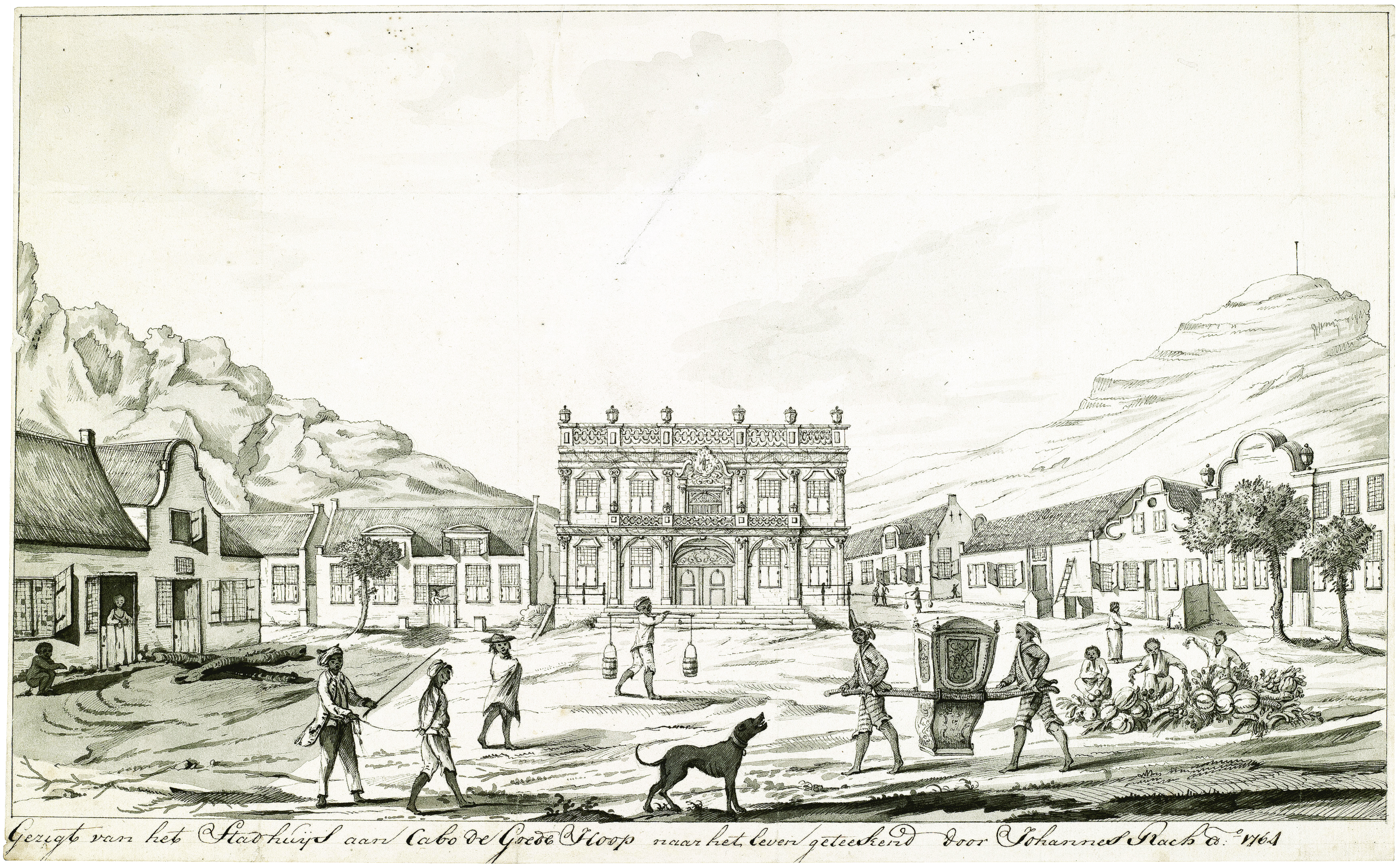
Gezigt van het Stadhuijs aan Cabo de Goede Hoop naar het leven geteekend door Johannes Rach A:o 1764

blad 152 boven / sheet 152 above:

Atlas Van Stolk Rotterdam, top 1055.

Naar het leven geteekend door Johannes Rach A:o 1764 :
Drawn from life by Johannes Rach A:o 1764 :

Gezigt van het Stadhuijs aan Cabo de Goede Hoop.

View of the Town Hall at the Cape of Good Hope.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 27 x 43,5 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 27 x 43.5 cm.

Ter vervanging van het omstreeks 1716 gebouwde kleine burgerwachthuis met rieten dak werd in 1755 aan de Groenmarkt een veel representatiever pand opgetrokken, dat het jaar daarop al in gebruik kon worden genomen door de Burgerwacht en de Burgerraad. De beide tekeningen van en naar Johannes Rach op blad 152 geven het aanzicht van dit fraaie gebouw in zuidwestelijke richting. Het was uiteindelijk pas in 1761 geheel voltooid en werd nadien doorgaans aangeduid als 'Stadhuijs'; de Burgerraad, die hier vergaderde, kan men zien als de eerste gemeenteraad van Kaapstad. Tegenwoordig staat het oude stadhuis er nog vrijwel onveranderd bij aan Greenmarket Square, zij het omgeven door wolkenkrabbers. De door Rach afgebeelde groentemarkt, waar in zijn tijd slavinnen hun waren uitventten, is nu echter veranderd in een markt voor Afrikaanse etnografica. Het stadhuis zelf herbergt tegenwoordig de Michaelis Kunstcollectie. Het Rijksmuseum Amsterdam bezit een vrijwel identieke tekening van Johannes Rach onder inventarisnummer NG-400-F.

In order to replace the little thatched militia watchhouse built in about 1716, in 1755 much more presentable premises were erected on the Greenmarket, and in the next year the Civil Guard and Civil Council were able to move in. The two drawings by and after Johannes Rach on sheet 152 provide the view of this fine building in a south-westerly direction. It was only finally completed in 1761, and after that was generally called the *Stadhuys* (Town Hall); the Civil Council (*Burgerraad*), that met here, can be considered as the first municipal council of Cape Town. At present the old Town Hall stands in Greenmarket Square in a virtually unaltered condition, though surrounded by skyscrapers. The vegetable market that Rach depicted, where in his time slave women plied their wares, has now turned into a market for African ethnographic objects. The town hall itself at present houses the Michaelis Art Collection. The *Rijksmuseum* in Amsterdam has a practically identical drawing by Johannes Rach listed under number NG-400-F.

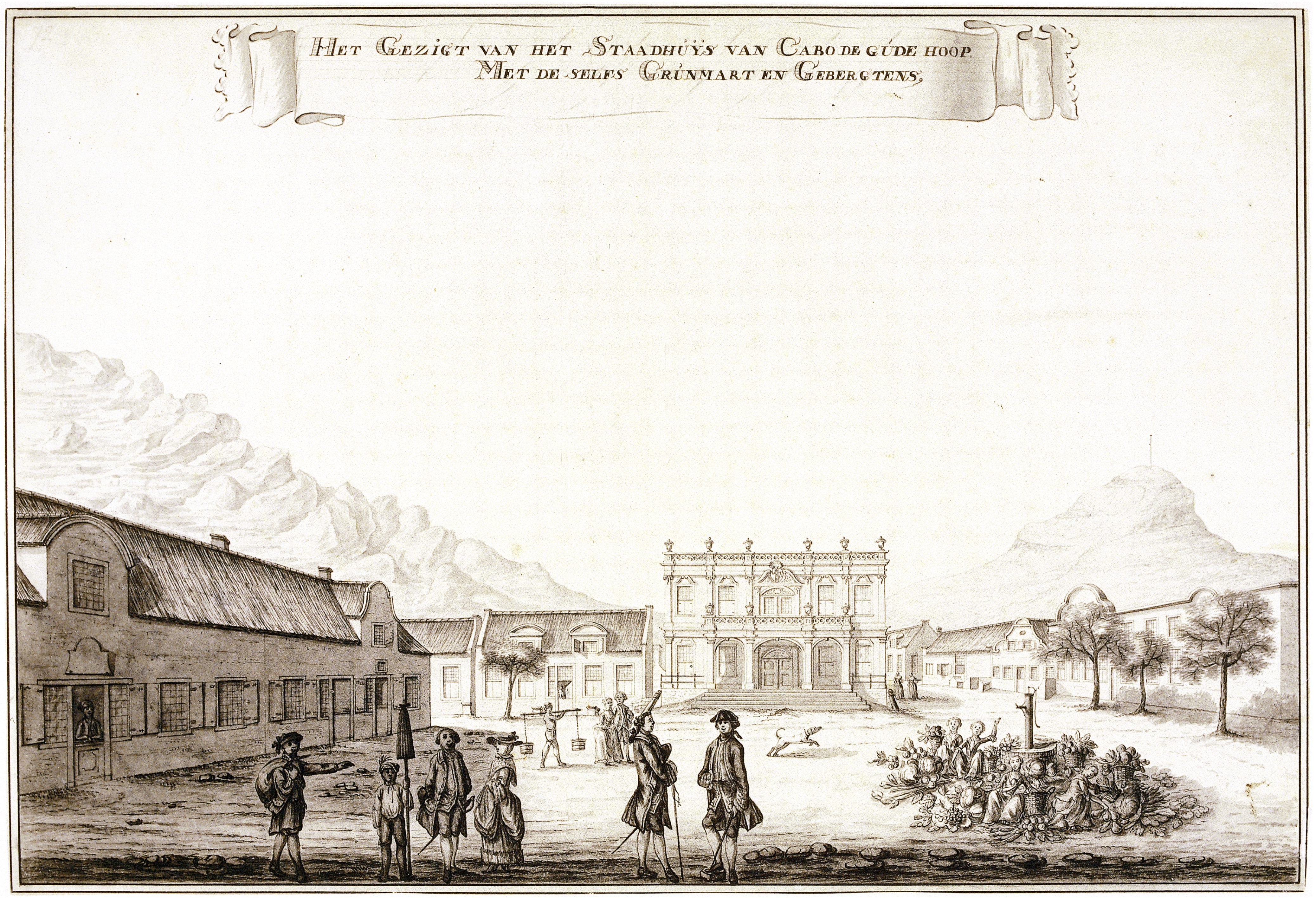
Het Gezigt van het Staadhüÿs van Cabo de güde hoop.
Met de-selfs Grünmart en Gebergtens,

blad 152 onder / sheet 152 below:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, BW 72.

[Johannes Rach, leerling of navolger, 1770-1780] :
[Johannes Rach, apprentice or follower, 1770-1780] :

Het Gezigt van het Staadhuijs van Cabo de gude hoop. / Met de selfs Grunmart en Gebergtens.

The View of the Town House of the Cape of Good Hope. / With its Greenmarket and Mountains.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

blad 153 boven / sheet 153 above:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, BWN 24.

[Johannes Rach, leerling of navolger, 1770-1780] :
[Johannes Rach, apprentice or follower, 1770-1780] :

Het Gezigt van Het Ambags Quartier benevens / de Equepagie Werf Langs na de Leeuwe Staar op / Kabo de Goede Hoop.

The View of The Craftmen's Quarter and / Along the Chandler's Yard towards the Lion's Tail at / the Cape of Good Hope.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

In 1723 werd een begin gemaakt met de bouw van een nieuw pakhuis voor equipagegoederen, dus uitrustingsstukken voor passerende schepen en voor de compagniesinstanties te land, ter vervanging van een ouder, bouwvallig geworden pand aan de Strandstraat. Dit Equipagemagazijn maakte deel uit van de Equipagewerf, waar deze goederen werden vervaardigd en gerepareerd. Daaronder waren ook bijboten voor de compagniesschepen en kleine kustvaartuigen. In dezelfde straat stonden overigens meerdere compagniesgebouwen (rechts buiten beeld), die met naam zijn aangegeven op de plattegronden op de bladen 138-139 en 144-145. Het nieuwe Equipagemagazijn was in één complex ondergebracht met het Ambachtskwartier, de gezamenlijke werkplaatsen van de Compagnie, en is in deze tekening van een leerling of navolger van Johannes Rach te zien als het achterste deel van het grote gebouw aan de rechterkant van de straat.

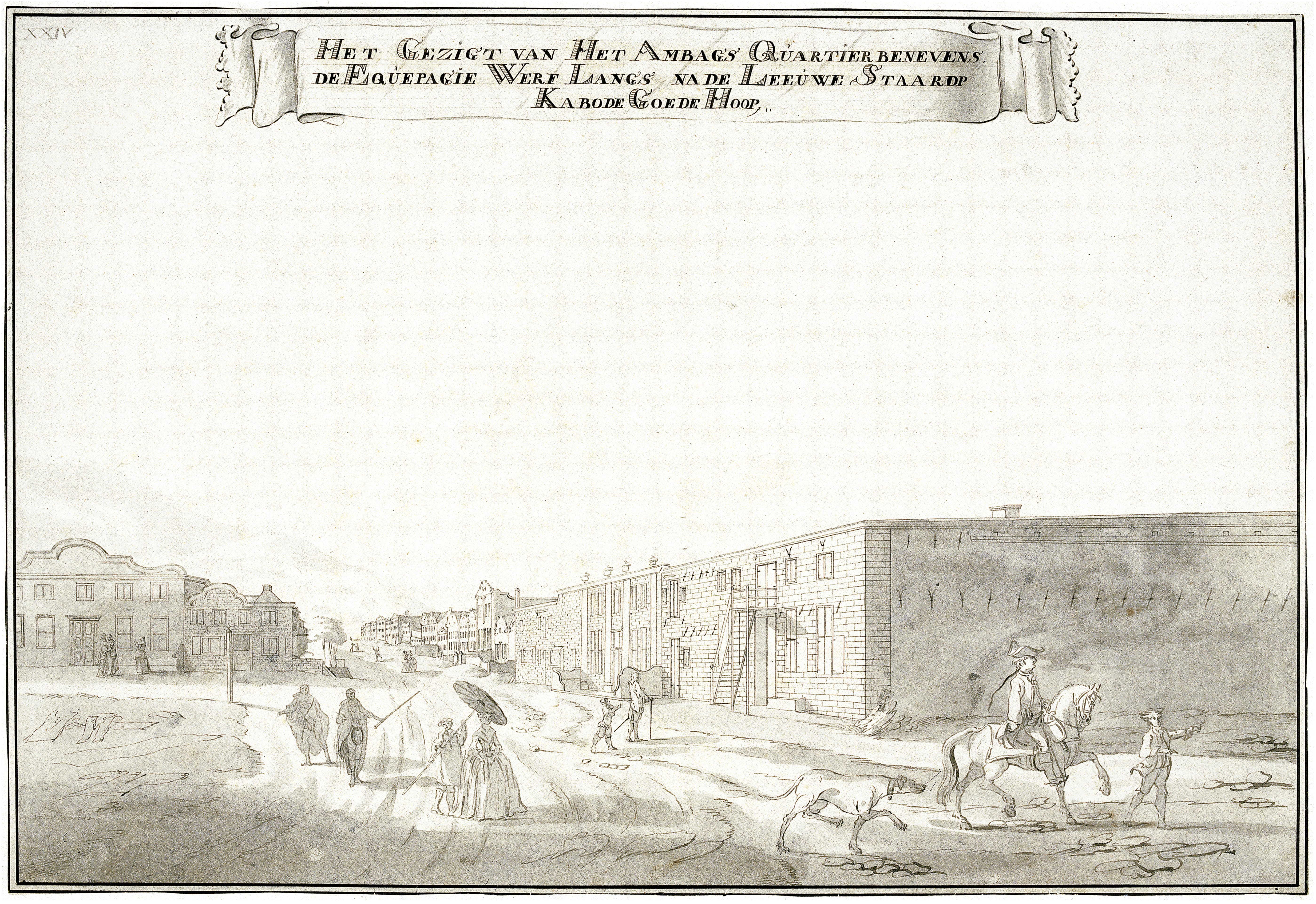
XXIV
HET GEZIGT VAN HET AMBAGS' QUARTIER BENEVENS,
DE EQUEPAGIE WERF LANGS NA DE LEEÙWE STAAR OP
KA BO DE GOE DE HOOP,,

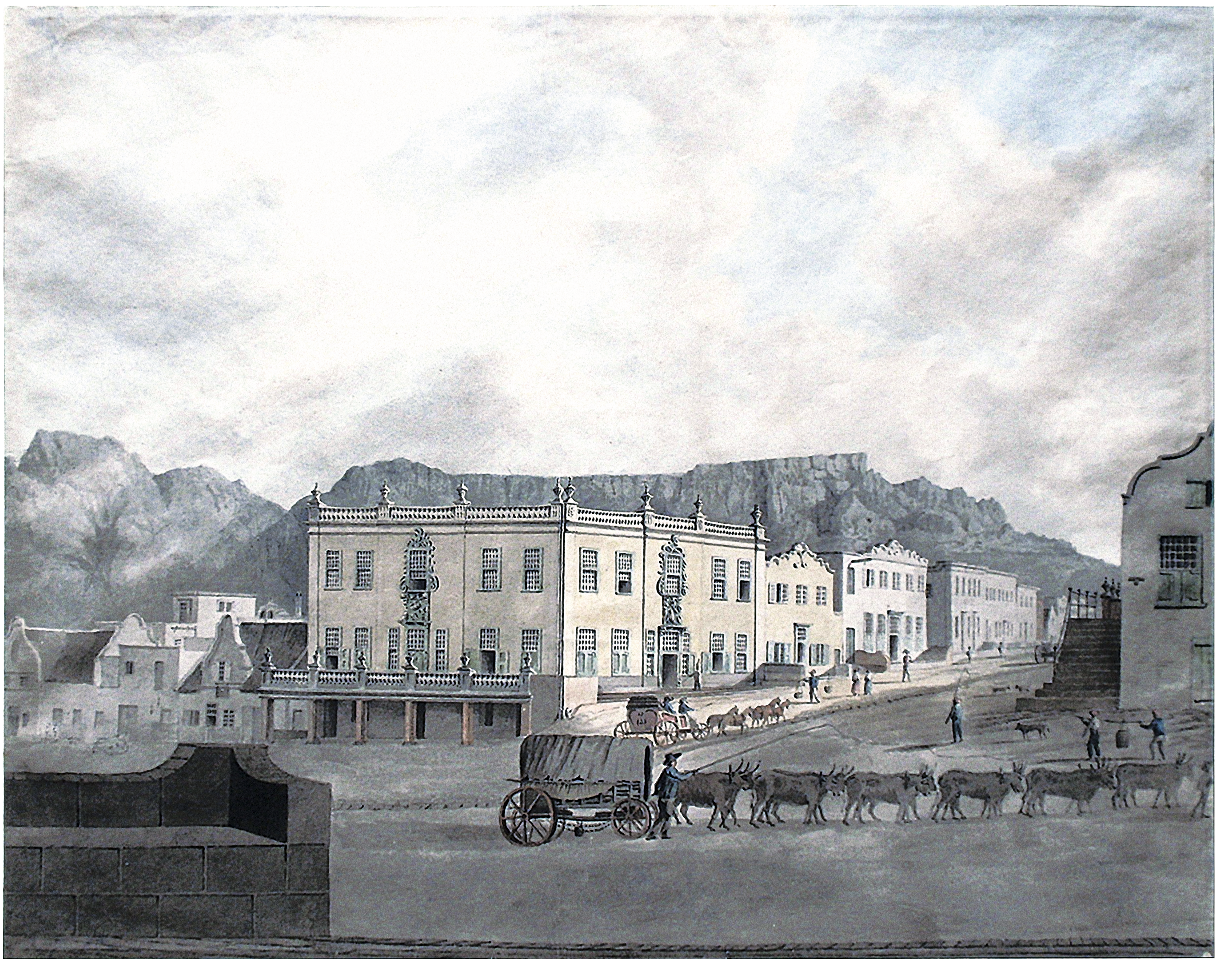

blad 153 onder / sheet 153 below:

Iziko William Fehr Collection, A 30.

[Samuel Davis, 1790] :

[Huizen aan de Strandstraat].

[Houses in Strand Street].

Aquarel op papier, 37,5 x 48 cm.
Water-colour on paper, 37.5 x 48 cm.

De toenemende welvaart van de burgers in Kaapstad uitte zich in de late achttiende eeuw onder meer in de bouw van grotere huizen met modieuze Europese stijlornamenten. De aanwezigheid van de buitenlandse regimenten in de periode van 1781 tot ongeveer 1790 en het navenant toenemende aantal bezoekende schepen zorgden voor een belangrijke economische en culturele impuls, die zich ook vertaalde in het aanzien van de stad. Oude huizen werden verfraaid en tal van nieuwe panden verrezen, onder meer in de Strandstraat tegenover de compagniespakhuizen. Mogelijk was ook het hier afgebeelde hoekhuis aan de Burgstraat (Burg Street) een resultaat van deze bouwgolf, net als het nog bestaande Koopmans-de Wethuis enkele panden verder in de Strandstraat, dat omstreeks 1793 zijn fraaie nieuwe voorgevel kreeg; zie de bladen 154-155 boven. De Engelse vervaardiger van deze aquarel, Samuel Davis (1760-1819), was werkzaam als rechter in Benares en later als directeur van de East India Company in Londen. Hij was tevens een kundig en productief tekenaar; dit straatgezicht maakte hij in 1790 tijdens een tussenstop aan de Kaap.

In the late eighteenth century the growing prosperity of the burghers in Cape Town became apparent, among other things, in the construction of ever bigger houses in fashionable European ornamental style. The presence of the foreign regiments in the period from 1781 to about 1790 and the corresponding increase in the number of visiting ships meant a significant economic and cultural impulse, that also found expression in the appearance of the town. Old houses were beautified and numbers of new premises arose, as in Strand Street opposite the Company warehouses. Possibly the corner-house in Burg Street was also a result of this building boom, just as the Koopmans-de Wet House, which still stands a few doors further along in Strand Street, and which in around 1793 was given a fine new façade; see sheets 154-155 top. The Englishman who made this water-colour, Samuel Davis (1760-1819), had worked as a judge in Benares and was later a Director of the East India Company in London. At the same time he was a skilful and productive artist; he made this street scene in 1790 during a stopover at the Cape.

In 1723 a start was made on the construction of a new warehouse for *equipage* goods, that is, items for equipping passing ships and for the Company's facilities on land, in order to replace older premises in Strand Street that had become derelict. This Chandler's Warehouse (*Equipage-magazijn*) constituted part of the Chandler's Yard, where these goods were manufactured and repaired. These also included boats for the Company's ships and small coasting vessels. In the same street there were a number of other Company buildings (on the right, outside the picture), that are indicated by name on the ground-plans on sheets 138-139 and 144-145. The new Chandler's Warehouse was housed in one complex with the Craftsmen's Quarter, the common workshops of the Company, and in this drawing by a pupil or follower of Johannes Rach can be seen as the rear part of the large building on the right-hand side of the street.

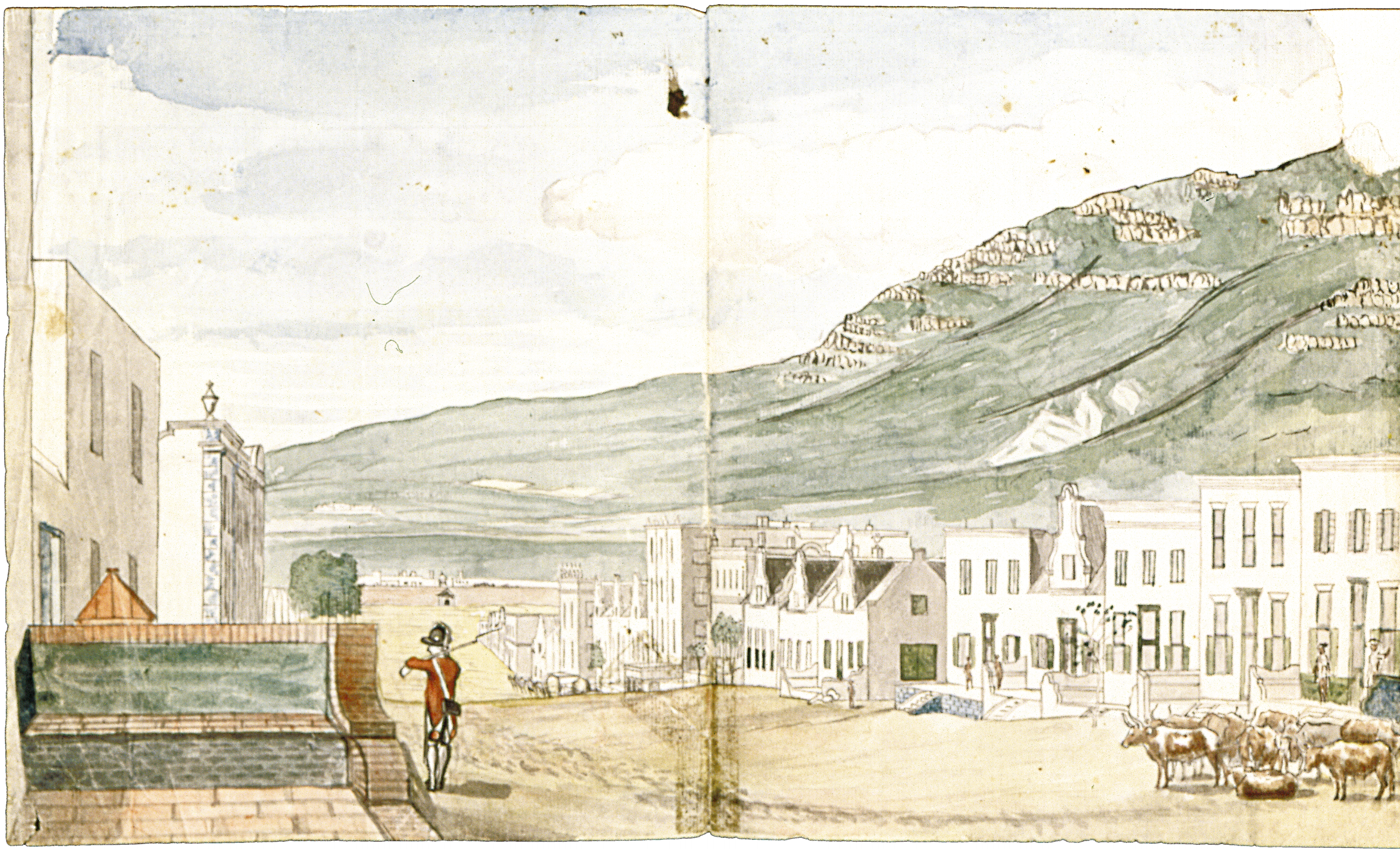

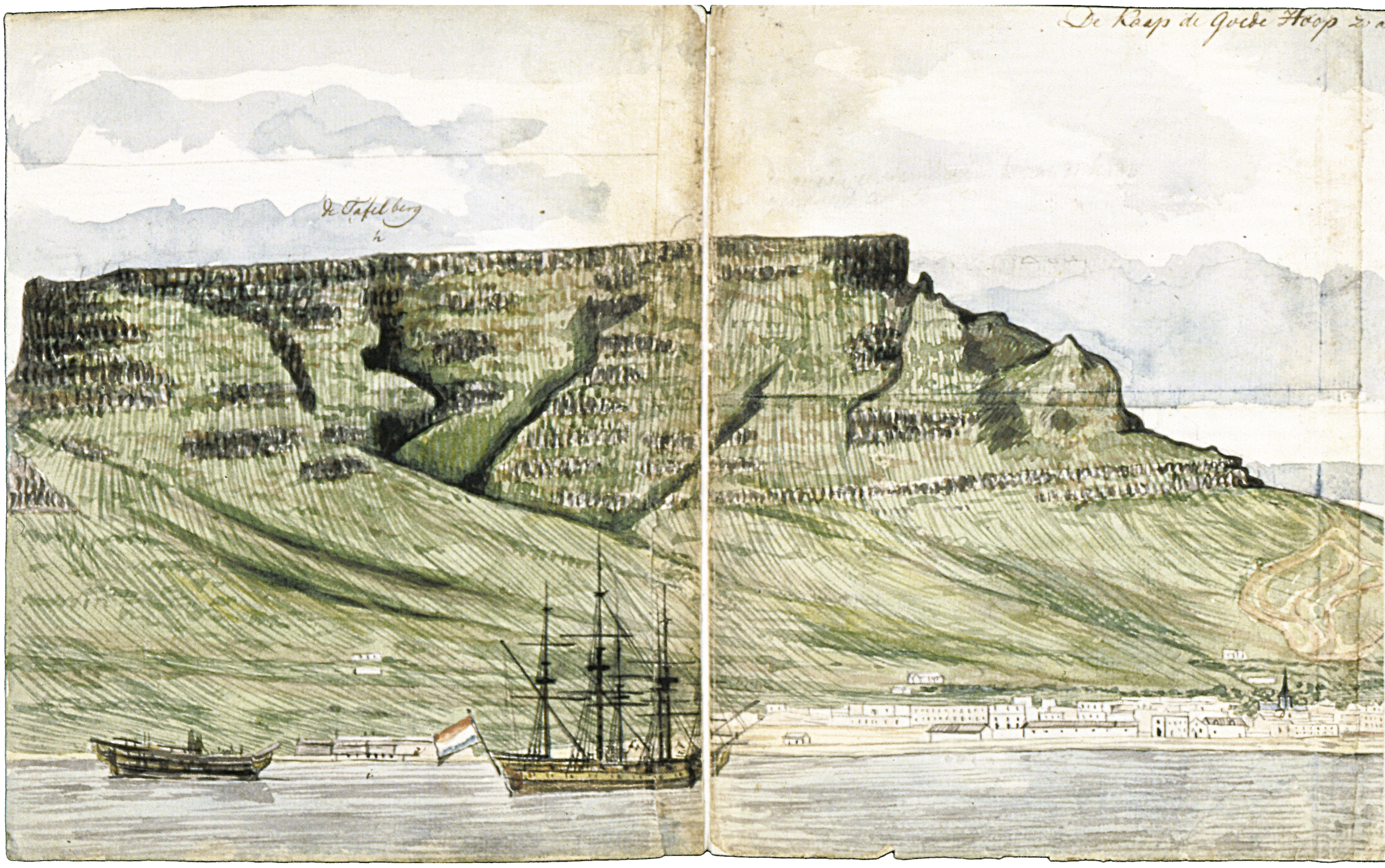
De Kaap de Goede Hoop
De Tafel berg
h

bladen 154-155 boven / sheets 154-155 above:

Particuliere collectie / Private collection.

Getekend door JBrandes aldaar 1786 :
Drawn on the spot by JBrandes 1786 :

De strand straat van de Kaap de Goede Hoop te zien van de stoep van de lutherse predikants wooning naast de Lutherse kerk naar het Kasteel toe.

Strand Street at Cape Town viewed from the doorstep of the Lutheran minister's house next to the Lutheran Church towards the Castle.

Aquarel op papier, 23 x 76,5 cm.
Water-colour on paper, 23 x 76.5 cm.

Tijdens zijn verblijf van bijna een jaar aan de Kaap, van 20 april 1786 tot 15 maart 1787, maakte de uit Batavia repatriërende lutherse predikant Jan Brandes van de gelegenheid gebruik daar de omstreken te bezichtigen en tekeningen te maken. Dit panorama toont een blik in de Strandstraat vanaf de woning van Brandes' collega Andreas Lutgerus Kolver, met het Kasteel op de achtergrond. De locatie van de Lutherse Kerk en predikantswoning zijn aangegeven op de plattegrond op blad 145. Brandes logeerde hier van 20 april tot 20 mei 1786. De Strandstraat en de zijstraten zijn bebouwd met een mengeling van oudere rietgedekte woningen en grote nieuwe panden. Zie voor een uitgebreide beschrijving hiervan de bijdrage van Antonia Malan in het onder redactie van Max de Bruijn en Remco Raben uitgegeven overzichtswerk *The world of Jan Brandes, 1743-1808* (pag. 359-365). Het hoekhuis dat is afgebeeld op blad 153 onder staat bijna aan het einde van de Strandstraat, net zichtbaar achter de ossewagen beneden. Even rechts daarvan is het Koopmans-de Wethuis te herkennen, hier nog zonder de in 1793 vernieuwde gevel. Enkele andere tekeningen die Jan Brandes aan de Kaap en op de verdere thuisreis maakte zijn gereproduceerd op de bladen 48-49, 154-155 onder en 282-283.

During his stay of almost a year at the Cape, from 20 April 1786 to 15 March 1787, the Lutheran minister Jan Brandes, who was on his way home from Batavia, used the opportunity to view the surroundings and make drawings. This panorama shows a view in Strand Street from the residence of Brandes's colleague Andreas Lutgerus Kolver, with the Castle in the background. The location of the Lutheran Church and the minister's house are indicated on the plan on sheet 145. Brandes lodged here from 20 April to 20 May 1786. Strand Street and the side streets are built with a mixture of older thatched dwellings and large new premises. For a detailed description of these, see the contribution by Antonia Malan in the general work *The World of Jan Brandes, 1743-1808*, edited by Max de Bruijn and Remco Raben, pp. 359-365. The corner house which is shown on sheet 153 below is almost at the end of Strand Street, just visible behind the oxcart at the bottom. A little to the right of it the Koopmans-de Wet House can be recognized, still without the façade renewed in 1793.

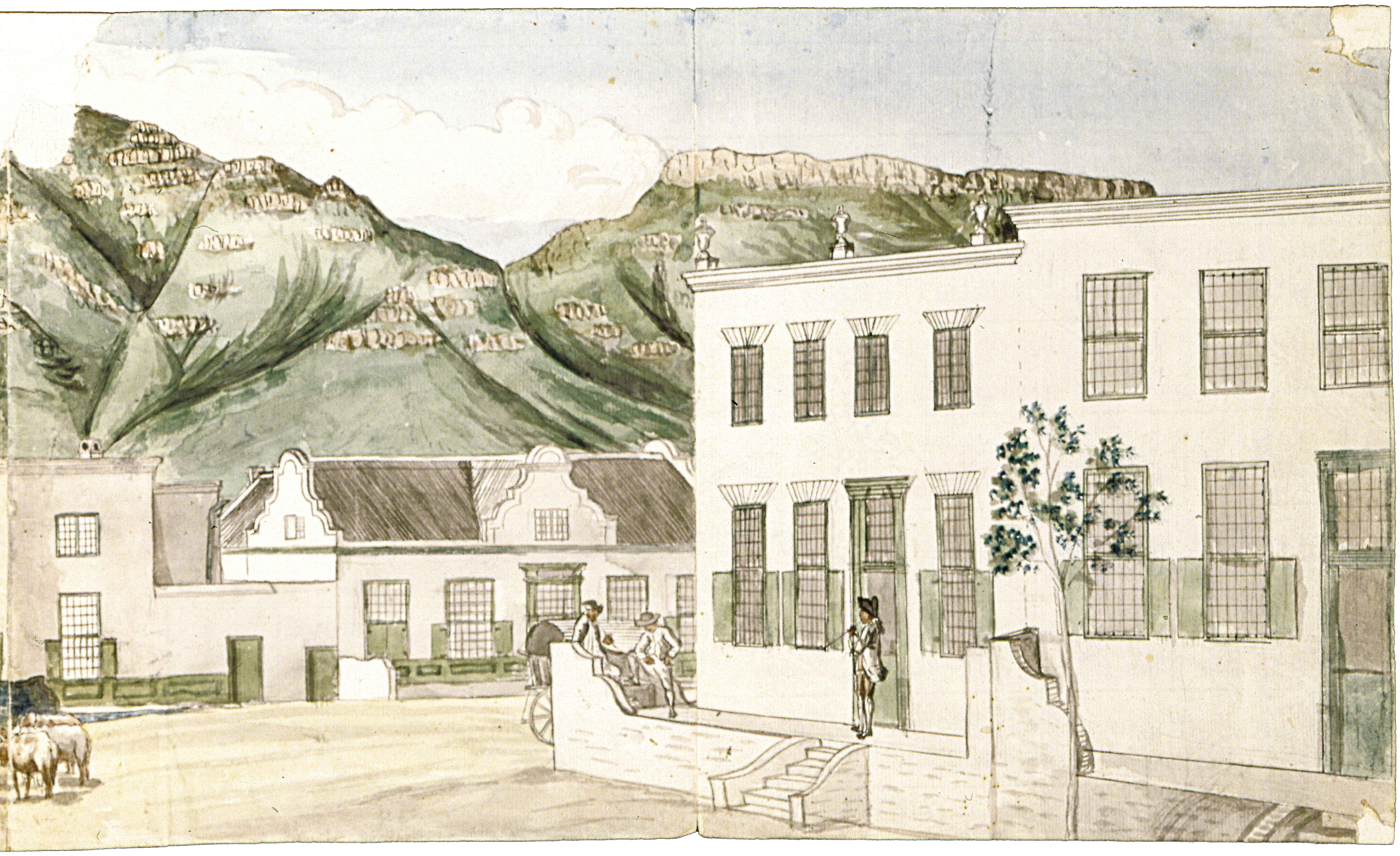

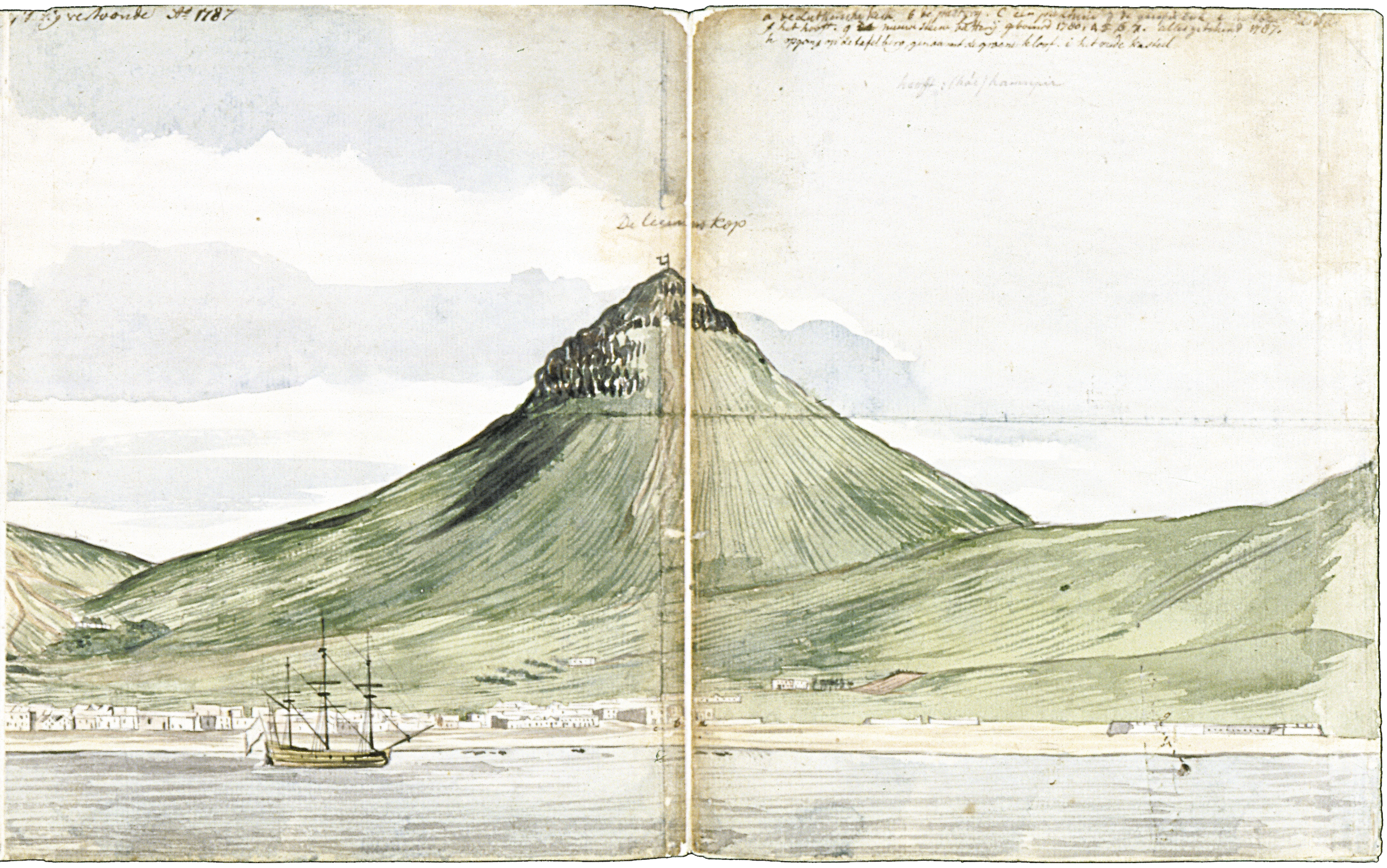

Several other drawings by Jan Brandes at the Cape and on his further voyage home are reproduced on sheets 48-49, 154-155 below, and 282-283.

bladen 154-155 onder / sheets 154-155 below:

PARTICULIERE COLLECTIE / PRIVATE COLLECTION.

[Jan Brandes], alles getekend 1787 :
[Jan Brandes], all drawn 1787 :

DE KAAP DE GOEDE HOOP ZO AS 'T ZIG VERTOONDE A:O 1787.

THE CAPE OF GOOD HOPE AS IT APPEARED A:O 1787.

Aquarel op papier, 19,5 x 64 cm.
Water-colour on paper, 19.5 x 64 cm.

Verklaringen: [rechtsboven] een legenda bij de letters a t/m i :
Explanations: [upper right] a key tot the letters a to i :

a. De Lutherse Kerk.
b. De pastorij.
c. Een pakhuis.
d. De gerefor. kerk.
e. […].
f. Het hooft.
g. Nieuwe steene batterij gebouwd 1780.
h. Opgang op de tafelberg, genaamt de groene kloof.
i. Het oude kasteel.

Op de vooravond van zijn vertrek tekende Brandes dit imposante gezicht op de Tafelberg en Kaapstad vanuit de Tafelbaai, waarschijnlijk al aan boord van het *Zeepaard*, het compagniesschip dat hem en zijn zoon naar Europa zou brengen. De 'nieuwe batterij' waarvan in de legenda melding wordt gemaakt, is de Batterij Amsterdam, voorheen Batterij Swellengrebel.

On the eve of his departure Brandes drew this imposing view of Table Mountain and Cape Town from Table Bay, probably when already on board the *Zeepaard*, the Company ship that would take him and his son to Europe. The 'new battery' (*nieuwe batterij*) alluded to in the legend is the Amsterdam Battery, formerly called the Swellengrebel Battery.

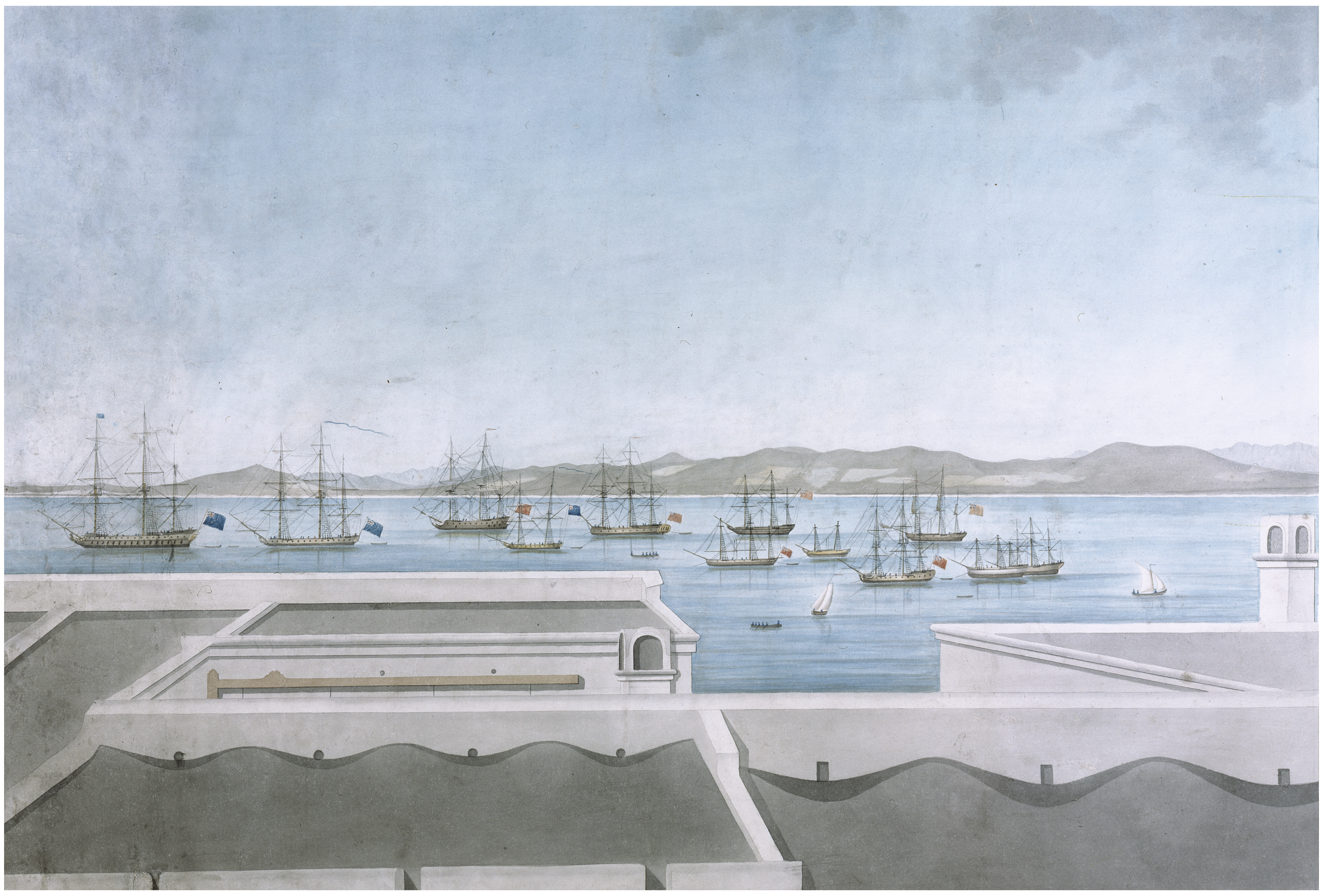

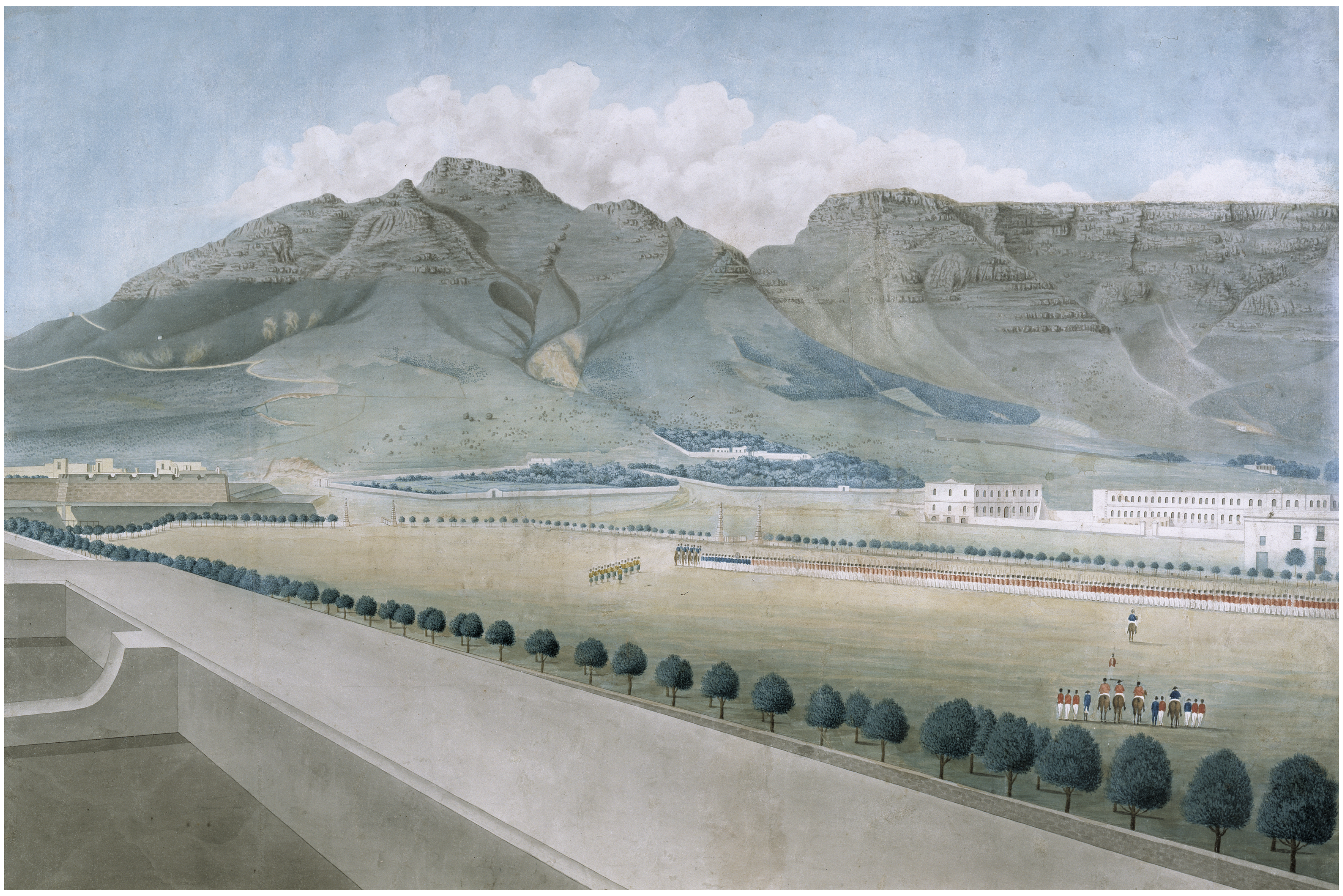

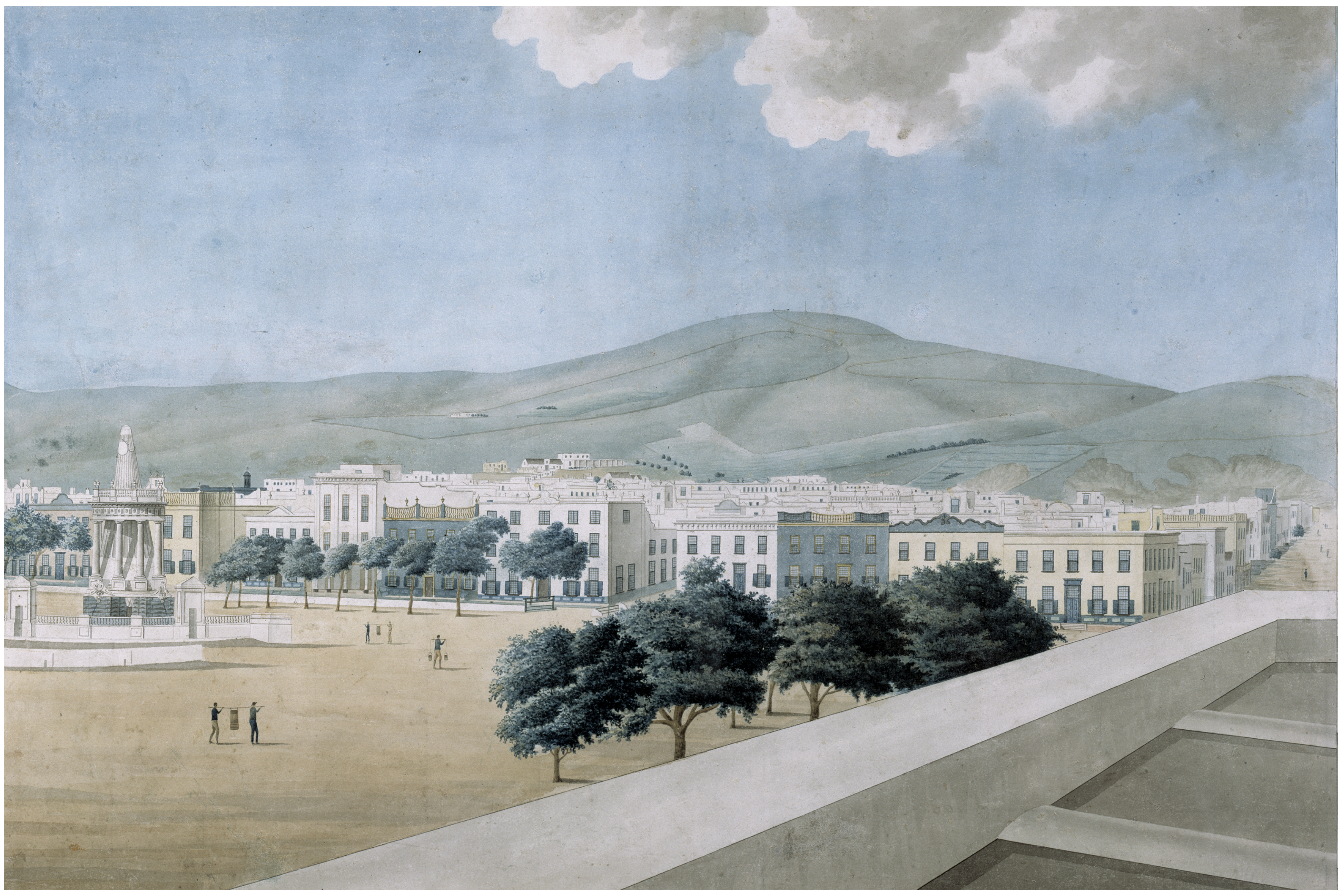

bladen / sheets 156-157:

Rupert Museum, Stellenbosch.

Ad vitam delin. J. Jones, [ca. / c. 1808] :

[Panorama van Kaapstad].

[Panorama of Cape Town].

Aquarel op papier, 42 x 380 cm.
Water-colour on paper, 42 x 380 cm.

Dit prachtige panorama op zes aaneengeplakte bladen uit de collectie van het Rupert Museum in Stellenbosch, dat als geheel een volledige cirkel beschrijft, toont Kaapstad zoals de Nederlanders het in 1806 definitief hadden moeten achterlaten. De Britse vlag wappert op het Kasteel en op het grote paradeplein (Parade, The Grand Parade) staan Engelse militairen in gelid. Een uitgebreide beschrijving van deze aquareltekening is te vinden in Hans Fransens artikel *The Josephus Jones Panorama of Cape Town and Environs* (zie de bibliografie op blad 420), waaruit hieronder in kort bestek de voornaamste herkenningspunten zijn overgenomen. Jones tekende dit panorama vanaf het dak van een van de voormalige compagniesgebouwen aan de Strandstraat. Deze rij pakhuizen en het Ambachtskwartier met de Equipagewerf waren in 1798 door een felle brand grotendeels verwoest en in afwijkende vorm herbouwd.

Afbeelding 1, blad 156 boven. Een Britse vloot ligt voor anker met op de achtergrond het heuvellandschap langs de oostkust van de Tafelbaai. Zie ter vergelijking, mede voor de namen van de afzonderlijke bergen, Gordons panorama uit 1778 op de bladen 214-217.

Afbeelding 2, blad 157 boven. Voor de Hottentots Hollandbergen liggen Fort de Knokke en de Zeelinie, half verscholen achter het Kasteel.

Afbeelding 3, blad 156 midden. Een blik op een deel van het Kasteel met het perspectivisch uitgerekte paradeplein op de voorgrond. Erachter liggen particuliere tuinen en rechts ervan staat het nog steeds niet voltooide hospitaal, dat door de Britten als kazerne in gebruik werd genomen (The Barracks).

Afbeelding 4, blad 157 midden. Hier kijkt men op de kapitale panden achter de Parade langs de Keizersgracht (Darling Street), met rechts het begin van de Gravestraat (Parliament Street) en de voortzetting van de rij woonhuizen langs de Korte Marktstraat (Shortmarket Street) tot de hoek van de Heerengracht. Achter deze woonhuizen is de toren zichtbaar van de oude, met riet gedekte Nederduitse Kerk. Deze 'Groote Kerk' zou in 1836 ingrijpend worden verbouwd, met behoud van de oorspronkelijke toren.

Afbeelding 5, blad 156 onder. Op het verlengde van de Parade was in 1805 een door Louis Michel Thibault ontworpen fontein in gebruik genomen, die echter in 1814 alweer werd afgebroken toen in Kaapstad een algemeen waterleidingnet werd aangelegd. Rechts van de fontein is het donkere torentje te zien dat in 1808 op het Burgerwachthuis annex Stadhuis werd geplaatst. Het perspectief is inmiddels versprongen en de grote woonhuizen achter de fontein staan langs de Heerengracht bij het begin van de Kasteelstraat (Castle Street), die parallel loopt met de Strandstraat geheel rechts.

Afbeelding 6, blad 157 onder. Aan het einde van de Strandstraat is de Lutherse Kerk zichtbaar; vergelijk de tekening van de Strandstraat vanaf de andere kant door Jan Brandes op de bladen 154-155. Via het klokketorentje van – vermoedelijk – de gevangenis en de daken van de voormalige compagniesgebouwen, met op de achtergrond de huisjes van vissers en kleine neringdoenden, eindigt de rondblik bij de Batterij Amsterdam en de daarvoor gelegen veel kleinere Batterij Roggebaai. Het Robbeneiland ligt verscholen achter deze uitstekende landpunt.

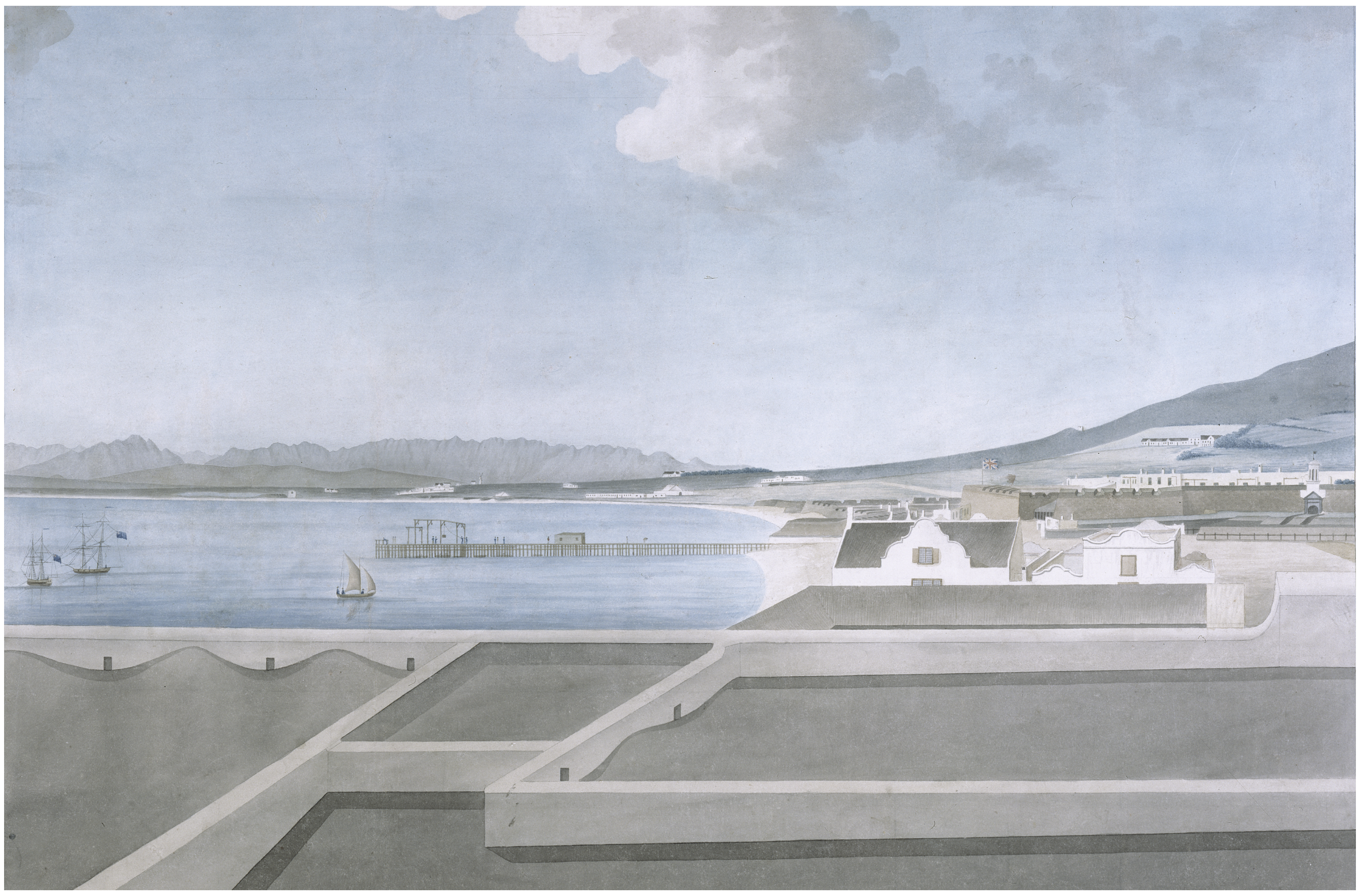

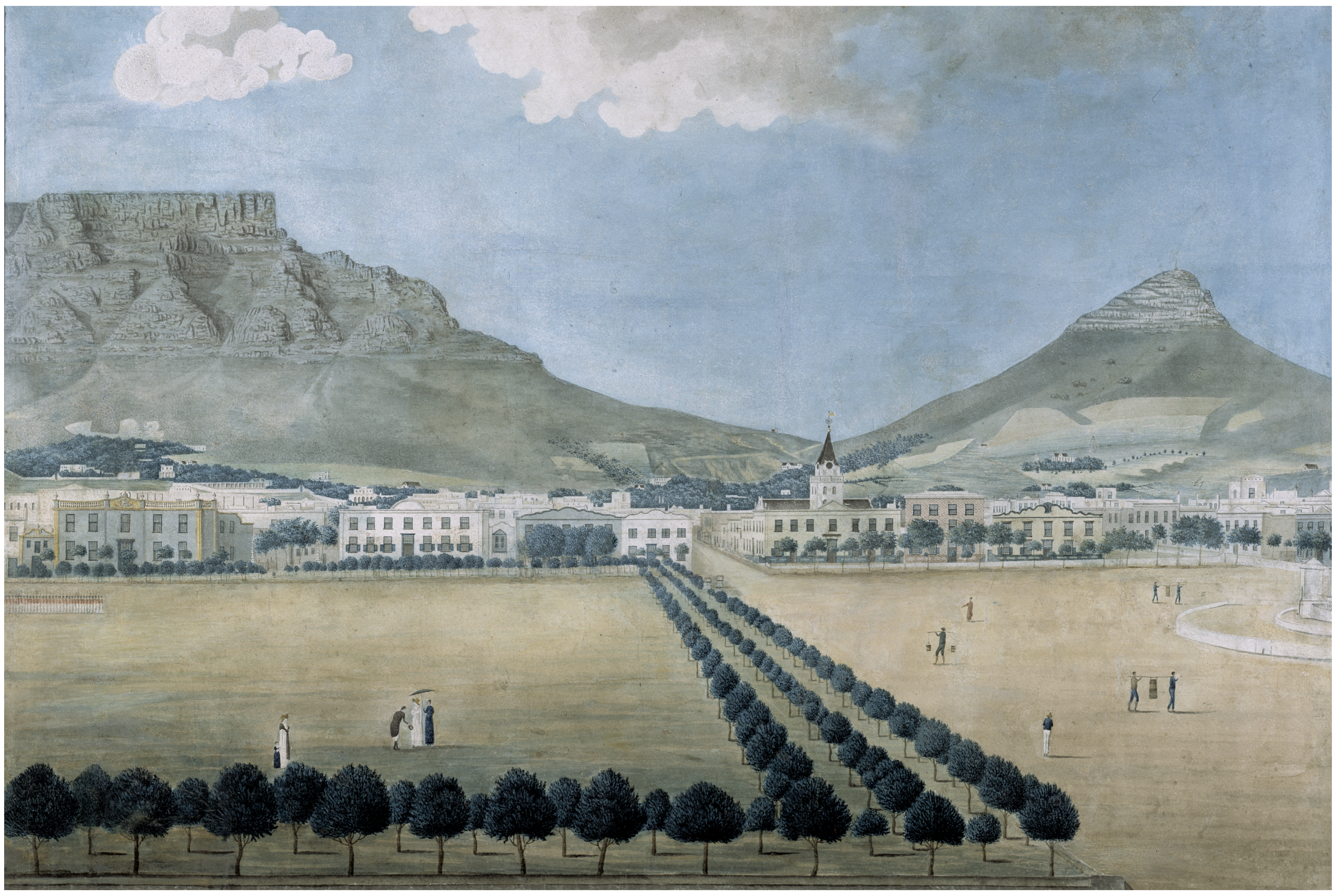

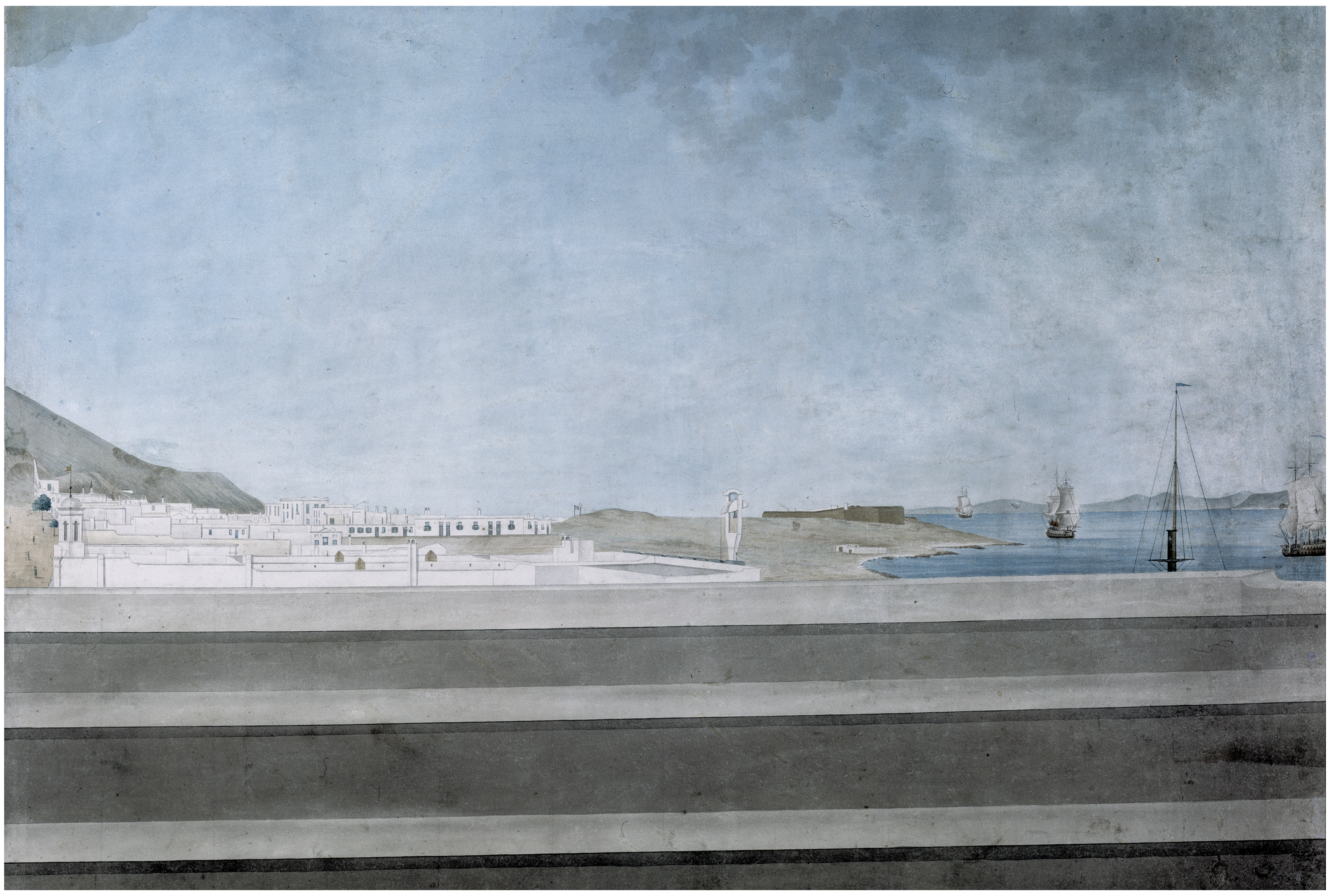

This superb panorama consisting of six joined sheets from the collection of the Rupert Museum in Stellenbosch, which in its entirety describes a full circle, shows Cape Town as it was when the Dutch finally had to leave it in 1806. The Union Jack can be seen flying from the Castle, and on the extensive parade ground (Parade, The Grand Parade) there stand British soldiers in ranks. An extensive description of this water-colour drawing can be found in Hans Fransen's article *The Josephus Jones Panorama of Cape Town and Environs* (see the Bibliography on sheet 420), from which in brief the main identifying points have been taken, as follows. Jones drew this panorama from the roof of one of the former Company buildings in Strand Street. In 1798 this row of warehouses and the Craftsmen's Quarter with the Chandler's Yard had been largely destroyed by a fierce fire and rebuilt in a different form.

Picture 1, sheet 156 top. A British fleet is lying at anchor with in the background the hilly landscape along the eastern shore of Table Bay. For a comparison, also for the names of the various mountains, see Gordon's panorama from 1778 on sheets 214–217.

Picture 2, sheet 157 top. In front of the Hottentots Holland Mountains lie Fort de Knokke and the Sea Line, half hidden behind the Castle.

Picture 3, sheet 156 centre. A view of part of the Castle with the parade ground in the foreground, perspectivally stretched. Behind it there are private gardens and to the right of it is the hospital, still unfinished, that the British put to use as a barracks (The Barracks).

Picture 4, sheet 157 mid. Here we are looking at the substantial residences behind the Parade along Keizersgracht (Darling Street), with on the right the beginning of Gravestraat (Parliament Street) and the continuation of the row of dwellings along the Korte Marktstraat (Shortmarket Street) as far as the corner of the Heerengracht. Behind the houses the tower of the old, thatched Dutch Reformed Church can be seen. This *Groote Kerk* would be drastically rebuilt in 1836, but keeping the original tower.

Picture 5, sheet 156 below. In 1805 a fountain designed by Louis Michel Thibault had been put into use on the continuation of the Parade, but it was pulled down again in 1814, when a general water supply system was laid in Cape Town. To the right of the fountain can be seen the dark little tower that was placed on the Civil Guard house cum Town Hall in 1808. In the meantime the perspective has jumped and the large residential houses behind the fountain stand along the Heerengracht at the beginning of Kasteelstraat (Castle Street), which runs parallel to Strand Street on the far right.

Picture 6, sheet 157 below. At the end of Strand Street the Lutheran Church is visible; compare the drawing of Strand Street from the other side by Jan Brandes on sheets 154–155. Via the little clock tower of – presumably – the prison and the roofs of the former Company buildings, with in the background the huts of fishermen and small shopkeepers, the tour ends at the Amsterdam Battery and the much smaller Rogge Bay Battery located in front of it. Robben Island is hidden behind this protruding headland.

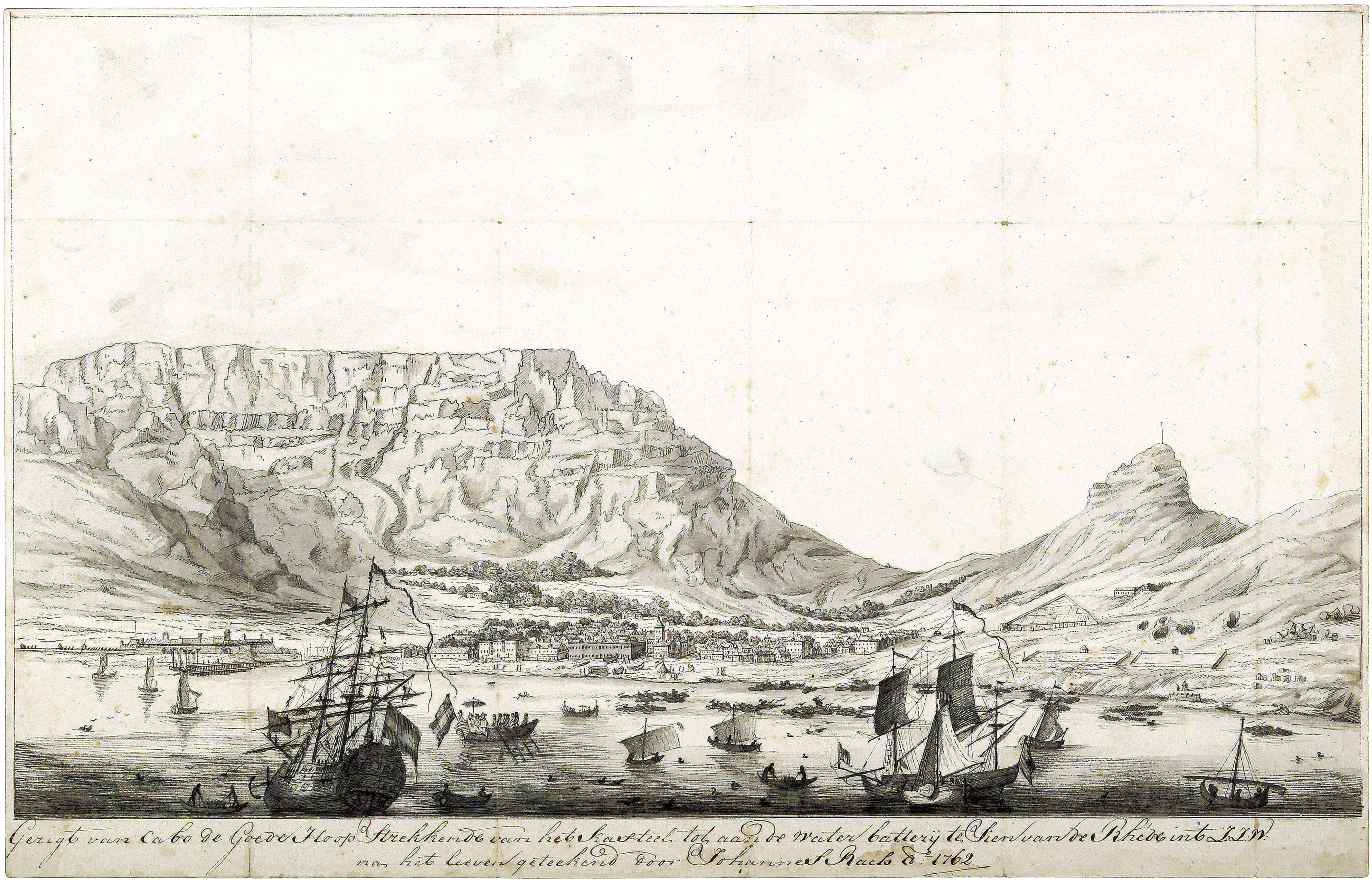
Gezigt van Cabo de Goede Hoop Strekkende van het Kasteel tot aan de water battery te Sien van de Rhede in t Z:Z:W:
na het leeven geteekend door Johannes Rach A:o 1762

blad 158 boven / sheet 158 above:

Atlas Van Stolk Rotterdam, top 1053.

Na het leeven geteekend door Johannes Rach A:o 1762 :
Drawn from life by Johannes Rach A:o 1762 :

Gezigt van Cabo de Goede Hoop strekkende van het kasteel tot aan de water batterij te Sien van de Rhede in 't Z:Z:W:.

View of the Cape of Good Hope extending from the castle to the water battery as Seen from the Roads towards the S:S:W:.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier,
27 x 43,5 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 27 x 43.5 cm.

De tekeningen op de bladen 158-159 geven afsluitend enkele aanzichten van Kaapstad en de Tafelbaai als geheel uit de periode van 1762 tot 1805, één jaar voor de definitieve bezetting van de Kaapkolonie door de Britten. De beide afbeeldingen op dit blad zijn weer door (boven) en naar (onder) Johannes Rach getekend, de laatste in Batavia door een leerling of navolger.

The drawings on sheets 158-159 finally provide several views of Cape Town and Table Bay as a whole from the period 1762 to 1805, one year before the British occupied the Cape Colony for good. The two depictions on this sheet are again by (above) and after (below) Johannes Rach, the latter made in Batavia by a pupil or follower.

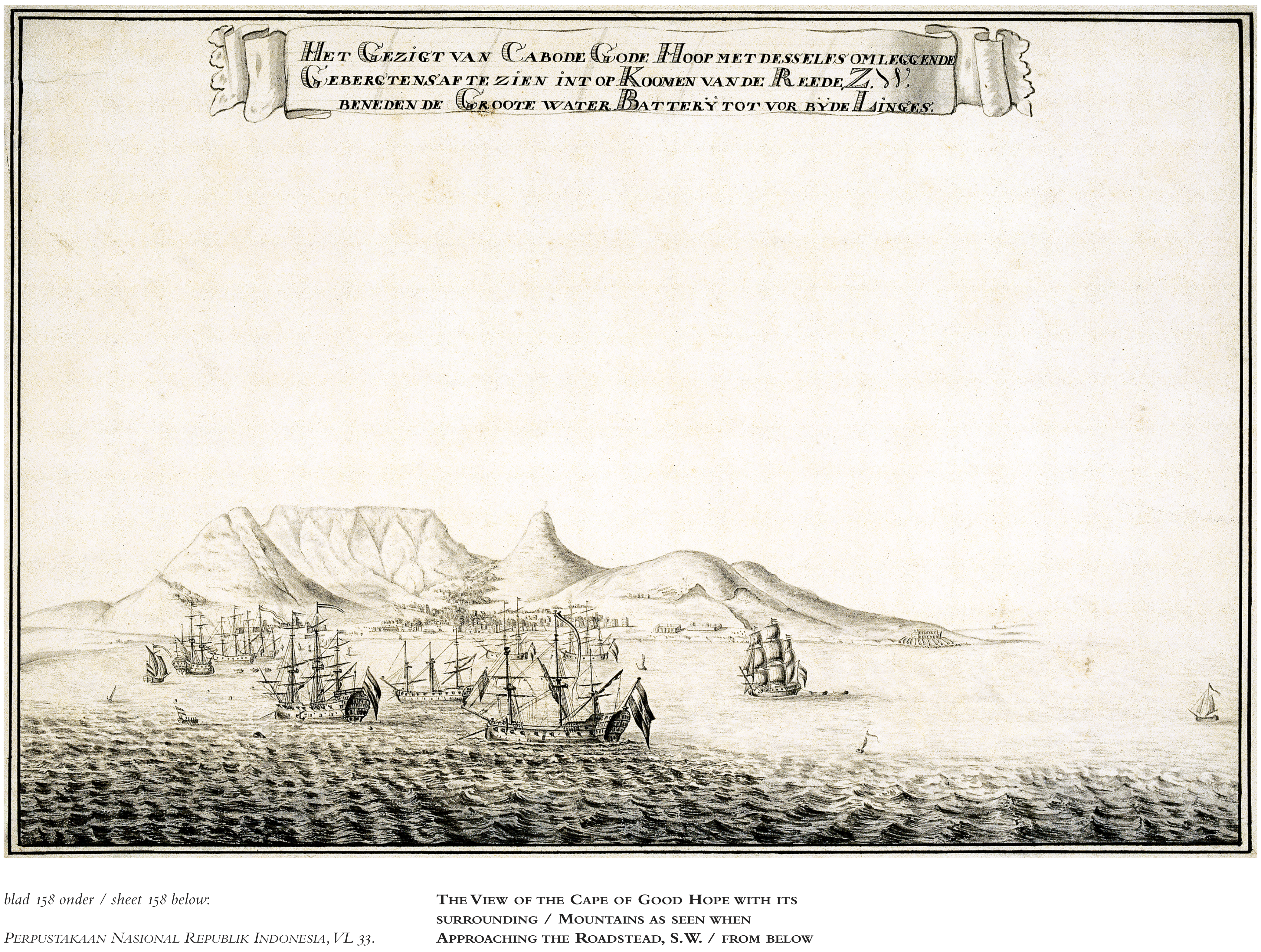
HET GEZIGT VAN CABODE GODE HOOP MET DESSELFS OMLEGGENDE
GEBERGTENS AF TE ZIEN INT OP KOOMEN VAN DE REEDE, Z.W.
BENEDEN DE GROOTE WATER BATTERY TOT VOR BY DE LINGES.

blad 158 onder / sheet 158 below:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, VL 33.

[Johannes Rach, leerling of navolger, 1770-1780] :
[Johannes Rach, apprentice or follower, 1770-1780] :

Het Gesigt van Cabo de Gode Hoop met desselfs omleggende / Gebergtens af te zien int op Koomen van de Reede, Z.W. / beneden de Groote water Batterij tot vor bij de Linges.

The View of the Cape of Good Hope with its surrounding / Mountains as seen when Approaching the Roadstead, S.W. / from below the Great water Battery up to beyond the Sea Line.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier,
35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

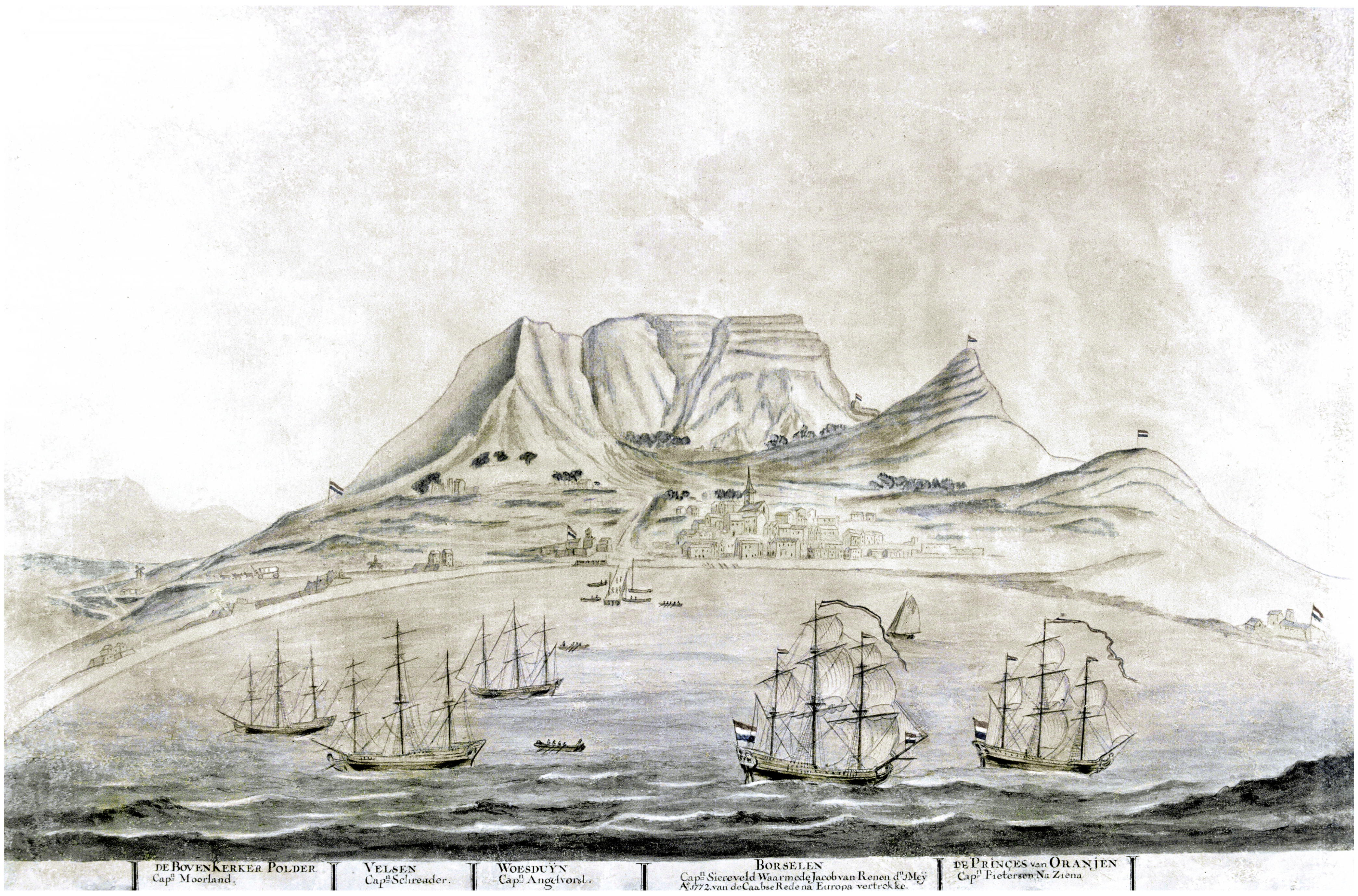

blad 159 boven / sheet 159 above:

Iziko William Fehr Collection, A 4.

[Jacob van Renen, 1772] :

[Gezicht op Kaapstad].

[View of Cape Town].

Aquarel op papier, 35 x 52,5 cm.
Water-colour on paper, 35 x 52.5 cm.

Verklaringen: [onder] de namen van de schepen in de Tafelbaai :
Explanations: [below] the names of the ships in Table Bay :

De Bovenkerker Polder / Capn. Moerland.
Velsen / Capn. Schreuder.
Woesduyn / Capn. Angelvorst.
Borselen / Capn. Siereveld Waarmede Jacob van Renen dn 1 Meij / Ao 1772 van de Caabse Rede na Europa vertrokke.
De Prince van Oranjen / Capn. Pietersen Na Ziena.

Jacob van Renen (Reenen) is waarschijnlijk de vroegste in de Kaapkolonie geboren tekenaar van wie tegenwoordig nog werk bekend is. Hij vertrok in mei 1772 als twaalfjarige jongen samen met zijn vader Jacob van Reenen met de retourvloot naar de Republiek voor zijn verdere opleiding en tekende bij die gelegenheid vanaf het schip *Borssele* dit gezicht op Kaapstad. De oude Van Reenen had enige dringende 'affaires' af te handelen in het vaderland en was van plan daarna aan de Kaap terug te keren. Zijn vrouw en de andere kinderen bleven daarom in de kolonie achter.

Jacob van Renen (Reenen) is probably the earliest artist born in the Cape Colony of whom work is still known at the present time. In May 1772 he set out as a boy of twelve with his father Jacob van Reenen on the return fleet for the Republic for his further education, and on this occasion he drew this view of Cape Town from the ship *Borssele*. The elder Van Reenen had some pressing 'affairs' to deal with at home, and was planning to come back to the Cape after that. Hence his wife and the other children stayed behind in the colony.

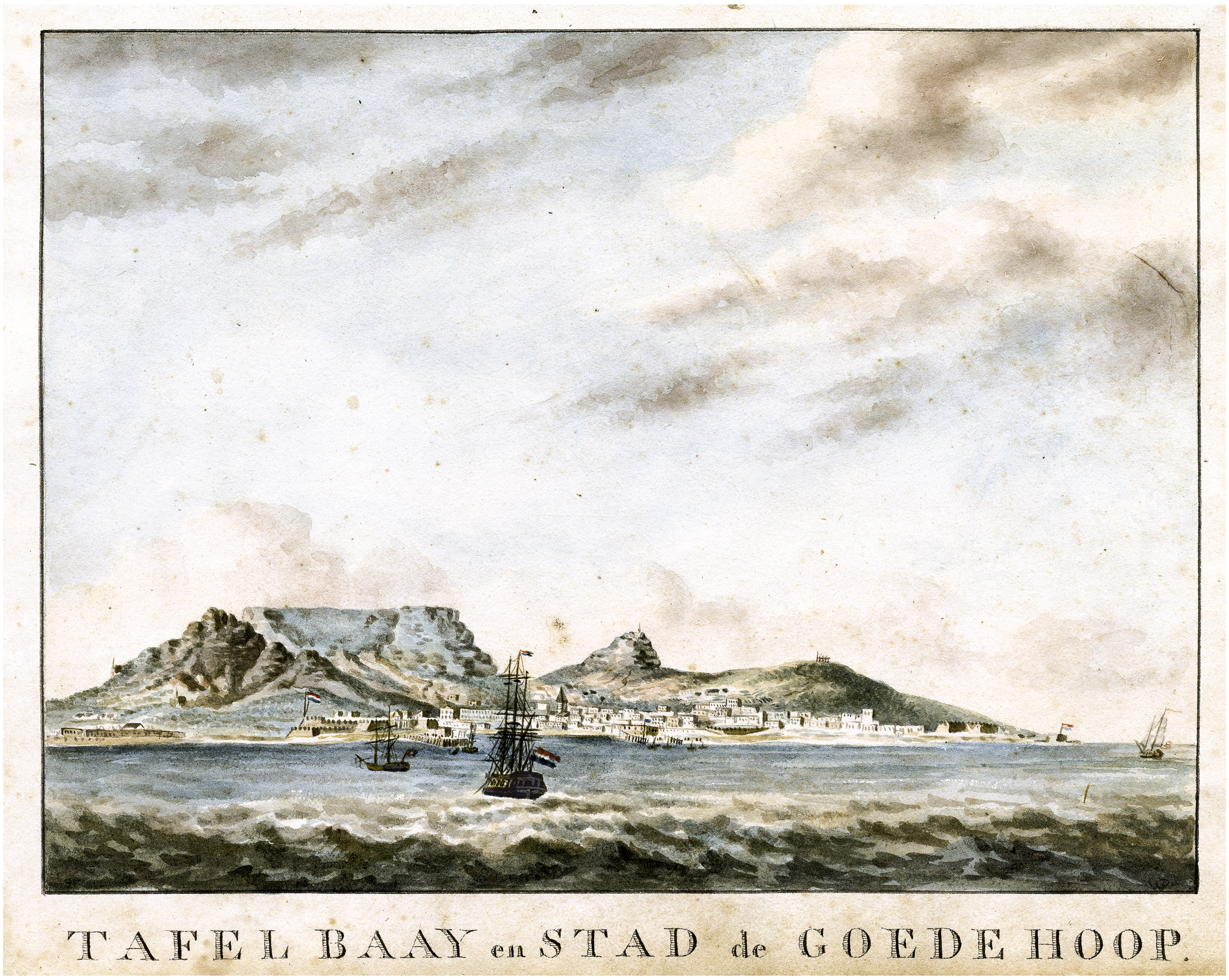
TAFEL BAAY en STAD de GOEDE HOOP.

blad 159 onder / sheet 159 below:

Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde, H 447 a.

W.P., [1805] :

Tafel Baay en Stad de Goede Hoop.

Table Bay and the Town of Good Hope.

Aquarel op papier, 20 x 32 cm.
Water-colour on paper, 20 x 32 cm.

Willem Bartholomé Eduard Paravicini di Capelli, de reeds genoemde aide-de-camp van gouverneur Jan Willem Janssens (zie zijn aanzicht van Tenerife op blad 37), tekende dit gezicht op Kaapstad mogelijk bij zijn vertrek naar Europa in 1805. Het is daarmee waarschijnlijk de laatste authentieke weergave van de stad uit de Nederlandse periode; een jaar later werd de Kaapkolonie definitief Brits bezit. Overigens betreft het hier een aquarel die hij waarschijnlijk pas in Nederland vervaardigde of voltooide, als uitwerking van ter plaatse gemaakte schetsen.

Willem Bartholomé Eduard Paravicini di Capelli, the *Aide-de-Camp* of Governor Jan Willem Janssens (see his view of Tenerife on sheet 37), drew this view of Cape Town possibly on his departure for Europe in 1805. It is therefore apparently the last authentic image of the town from the Dutch period, as a year later the Cape Colony became a permanent possession of the British. In any case, we have here a water-colour that he probably made or completed only in the Netherlands, developed from sketches made on the spot.